

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБІП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Вінницький національний аграрний університет
Уманський національний університет садівництва
Харківська державна зооветеринарна академія
Національний транспортний університет
Київський національний університет будівництва і архітектури

«Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та агротехнологій в Україні»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ-ПРАЦЬ

Ніжин - 2019

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Вінницький національний аграрний університет
Уманський національний університет садівництва
Харківська державна зооветеринарна академія
Національний транспортний університет
Київський національний університет будівництва і архітектури

Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та агротехнологій в Україні

(ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ ВП НУБІП УКРАЇНИ
«НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**Сучасний стан та перспективи
розвитку економіки, логістики та
агротехнологій в Україні**

(ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ)

28 листопада 2019 року

**м. Ніжин
2019**

УДК 330+164+338.43(062.552)

Рекомендовано до друку вченою радою

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

від 20. 12. 2019 р. № 5

Редакц. колегія:

В.С. Лукач (науковий редактор); І.О. Демчук (заступник відповідального редактора); О.М. Столяренко; І.В. Дворник; О.С. Сидорович; В. П. Литовченко; Є.Ю. Білокобила; С. Г.Фришев; А. В. Семеніхін; Б.М. Гопка

Учасники конференції – науково-педагогічні працівники, наукові співробітники, аспіранти та студенти: ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут» Вінницького національного аграрного університету, Уманського національного університету садівництва, Харківської державної зооветеринарної академії, Національного транспортного університету, Київського національного університету будівництва і архітектури

Сучасний стан та перспективи розвитку, економіки, логістики та агротехнологій в Україні / Зб. наук. праць / наук.ред. В.С. Лукач – Ніжин, 2019. – с. 175

У збірнику надруковані матеріали учасників Всеукраїнської науковопрактичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та агротехнологій в Україні», висвітлено результати наукових досліджень, проведених науковопедагогічними працівниками, науковими співробітниками, аспірантами та студентами. Тексти тез друкуються в авторській редакції. Відповідальність за інформацію, подану в науковому дослідженні, несуть автори тез

© ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»

© автори статей

Зміст

СЕКЦІЯ 1

Болобан В., Новодворська В. В.

Обліково-аналітичне забезпечення іноваційного відтворення основних засобів..... 8

Голубова У., Царук Н. Г.

Особливості складання фінансової звітності на сільськогосподарських підприємствах..... 12

Городничий І., Царук Н. Г.

Удосконалення обліку праці та її оплати в аграрних підприємствах15

Дворник І. В.

Аналіз інструментів грошового – кредитної політики України.....19

Дем'яненко О. О.

Інжиніринг у будівництві: функції та роль інженера-консультанта23

Лайко О. О.

Сучасні тенденції маркетингових досліджень в Україні.....26

Корчова Г.

Деякі шляхи взаємодії викладачів і роботодавців щодо підготовки кваліфікованих фахівців професійно-технічних закладів освіти України.....30

Левченко Т.

Методика складання фінансової звітності та контролю її показників як інформаційного ресурсу управління економічною безпекою суб'єктів господарювання.....34

Македон Г. М.

Стан та перспективи інноваційного розвитку Чернігівського регіону.....38

Мацапура О. В.

Аналіз економічної ефективності проведення публічних закупівель будівельної продукції через систему Prozorro.....41

Моголівець А. А.

Економічні цикли як ознака диспропорцій розвитку економічних систем.....43

Олійник Р.

Облік, аналіз та контроль витрат формування собівартості продукції на сільськогосподарських підприємствах 47

Сапіга П. А.

SWOT-аналіз розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні 51

Скрипник О. В.

Непрямі методи державного регулювання цін54

Стадник В. П.

Фінансова безпека підприємства як економічна категорія56

Стадник Л. І., Шевченко А. О.,

Особливості розвитку підприємництва в умовах земельної реформи.....59

Столяренко О. М.

Методичне забезпечення єдності бухгалтерського обліку та контролю під час оцінки безперервності діяльності підприємства.....62

Сук П. Л.

Використання методів амортизації необоротних активів.....67

Титок В. В.

Екологічна безпека як складова доступності житла.....71

Царук Н. Г.

Оцінка біологічних активів і сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях України.....74

Шумак Л. В.

Сучасні підходи формування вартості проектних робіт міжнародних проектів.....79

Секція 2

Безпала О. В

Безробіття у Чернігівській області та шляхи його подолання85

Гомоляко Р., Грабовецький О. І.

Судова практика як похідна правової сім'ї: світові та українські аналогії...89

Грабовецький О. І.

Цілепокладання як інструмент оптимізації управління у процесі державотворення.....93

Литовченко В. П.

Чого очікувати невеликому селу від централізації.....97

Тарасова І.

Деякі питання активізації окремих напрямків розвитку громадянського суспільства в Україні.....100

Шепета В., Грабовецький О. І.

Особливості державного регулювання економіки.....102

Секція 3

Савченко Л. А.

Системи управління витратами автомобільного палива на прикладі великоснітинського НДГ.....108

Савченко Л. А.

Оптимальний вибір маршруту за допомогою транспортної логістики.....112

Сліпуха Т. І.	
Класифікація і експлуатаційні особливості навантажувально-розвантажувальних засобів.....	118
Сліпуха Т. І.	
Аналіз транспортної галузі в Україні.....	121
Сліпуха Т. І.	
Молочна продукція та її транспортування.....	122
Сліпуха Т.І.	
Якісні показники оцінки ефективності транспортного процесу.....	124
Фришев С. Г	
Екологічні проблеми взаємодії рушіїв з ґрунтом у рослинництві.....	125

Секція 4

Брюхачова І. Д.	
Особливості доїння корів за системи добровільного доїння.....	137
Дидикина А., Прудніков В. Г., Васильєва Ю.	
Особливості технології утримання корів і телят у м'ясному скотарстві...139	
Лисенко Г., Гейда І., Леппа А.	
Органолептичні показники м'ясного сиру типу «Халлумі» за різних наповнювачів.....	142
Міщенко І.	
Сучасний стан вирішення проблеми безпечності кормів та кормових добавок України.....	146
Рижкова Т. М., Боднарчук І. М., Усенко М. С.	
Розробка технології козиної альбумінної пасти «горобинної»	149
Рой Юлія, Прудніков В. Г.	
Біохімічний склад крові абердин-ангуської породи різного походження при цілорічно вигульній системі уримання.....	157
Сиромятникова Н., Попова В.	
Використання помісних бугайців – додаткове джерело одержання яловичини.....	160
Ткачук В. М	
Оцінка характеру отелень корів – як селекційна ознака з метою підвищення рівня відтворення в стаді м'ясної худоби.....	163
Ткачук В. М	
Оцінка м'ясних якостей худоби за «індексом м'язової тканини».....	167
Шевяков Ю.	
Проблеми впровадження нових техніки та технології на переробних підприємствах.....	170

НАПРЯМ 1

Методології сучасної економічної науки

Болобан Владислав

магістр

Новодворська Вікторія Вікторівна

к.е.н., доцент

кафедри обліку й оподаткування

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

У сучасній економічній літературі значну увагу приділено інноваційному розвитку підприємств і відтворенню їх основних засобів. Ці два елементи діяльності підприємства важливі передусім тому, що створюють умови для підтримання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Проте істотним недоліком такого традиційного підходу є те, що їх розглядають відокремлено—інноваційний процес як ефективність розвитку діяльності підприємства, а відтворювальний – як формування його амортизаційної політики. Безперечно, на відповідному етапі виконання економічних досліджень такий відокремлений розгляд треба здійснювати, оскільки це дає змогу врахувати всі їх специфічні умови, які можуть бути зумовлені як зовнішніми чинниками (конкретним зовнішнім ринковим середовищем, інноваційним станом розвитку підприємств тощо), так і внутрішніми (технологічною специфікою підприємств окремих галузей, і станом їхніх основних засобів тощо).

Однак, виконавши відокремлені дослідження, треба переходити до комплексного розгляду цих двох важливих елементів розвитку діяльності підприємства – інноваційного та відтворювального процесів. Створення такого узагальненого методу дослідження дає змогу комплексно розглядати діяльність підприємства без штучного відокремлення його окремих функцій. Але складність полягає в тому, що реалізувати на практиці такий комплексний підхід здебільшого надзвичайно важко, оскільки різнопланові процеси необхідно розглядати комплексно. А така комплексність зазвичай призводить до того, що виникає

потреба враховувати чималу кількість базових вихідних положень і показників, які застосовують у цих відокремлених економічних явищах та процесах.

Це значною мірою стосується й інноваційного відтворення основних засобів підприємств. Інноваційний розвиток – це погляд у майбутнє, а відтворення основних засобів – це погляд в минуле, оскільки відтворюється фактично реальний стан підприємства. Все це, безумовно, впливатиме на розроблення методу дослідження інноваційного відтворення основних засобів підприємства, який повинен комплексно поєднати ці два підходи в узагальненій економічній моделі розвитку підприємства.

Недоліком також є те, що тепер інновацію та інноваційну діяльність загалом розглядають лише з позицій менеджменту. Виділимо три основні складові: науково-технічну, організаційно-технологічну та інформаційно-управлінську. Тому пропонуємо інновацію розглядати з трьох позицій – менеджменту, економіки і маркетингу (точніше як маркетингово-логістичну). Інновація з позицій менеджменту є класичним її видом, що стосується таких аспектів: виготовленої продукції (що виробляти), технології виробництва (як виробляти), управління підприємством (як керувати).

Економічна інновація – це впровадження будь-якого заходу на підприємстві, у результаті якого отримуватимуть економічний прибуток або певний соціальний ефект. Тобто ця інновація спрямована на підвищення ефективності діяльності підприємства або його працівників (соціальний ефект). Не всяка інновація з позицій менеджменту може бути економічною інновацією, і навпаки. Маркетингово-логістична інновація – це застосування маркетингових і логістичних заходів (випуск модної продукції, застосування престижних брендів, специфічних рекламних засобів, нових схем постачання матеріалів тощо) для виконання поточних і стратегічних завдань.

Обліково-аналітичне забезпечення – комплексна система формування, збору, аналітико-синтетичної обробки, накопичення та передачі обґрунтованої і релевантної обліково-аналітичної інформації, сформованої з використанням

методів бухгалтерського обліку й економічного аналізу для прийняття управлінських рішень, здатних сприяти успішному розвитку підприємств. Водночас така система поєднує інформаційні технології та механізми реалізації забезпечувальних заходів, що підвищує інформаційну місткість даних про певну ділянку діяльності підприємства і більш повно задовольняє потреби користувачів.

Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного відтворення основних засобів виконує такі основні функції:

- облікова – відображення фактів здійснення господарської діяльності щодо формування фінансових ресурсів для відтворення основних засобів, при цьому формується адекватна та суттєва інформація в системі організації первинного та зведеного обліку, зовнішньої та внутрішньої звітності для прийняття управлінських рішень з метою відновлення виробничого потенціалу;

- аналітична – здійснення різних видів аналізу та оптимізація структури фінансових ресурсів для відтворення основних засобів підприємства, використовуючи первинні аналітичні дані бухгалтерського обліку. Роль аналітичного забезпечення підвищується в сучасних економічних умовах, оскільки проведений аналіз дає керівництву повну інформацію про стан спрацювання основних засобів на підприємстві і перспективи його діяльності на майбутнє при умові оптимізації структури джерел відтворення виробничого потенціалу. Основними джерелами аналітичної складової є облікова, статистична, оперативна, звітна, планова, нормативна та інша інформація;

- контрольна – полягає у перевірці господарської діяльності щодо порядку формування фінансових ресурсів для відтворення основних засобів господарської діяльності суб'єкта господарювання, перевірки виконання завдань стратегічного плану, дотримання вимог чинного законодавства;

- інформаційна – полягає у забезпеченні керівників підприємства необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень щодо раціонального відтворення виробничого потенціалу [3].

Поставлені перед системою бухгалтерського обліку завдання стратегічного характеру інноваційного відтворення основних засобів можуть бути виконані за умов використання традиційних методів бухгалтерського обліку. Для цього використовуються методи хронологічного і систематичного спостереження; вимірювання господарських засобів і процесів; реєстрація та класифікації даних з метою систематизації; узагальнення отриманої інформації з метою формування звітності [6].

Отже, обліково-аналітичне забезпечення інноваційного відтворення основних засобів – це система, що має забезпечувати постійну та безперервну роботу персоналу з приводу формування необхідної кількості необоротних активів, оптимального вибору джерел поліпшення основних засобів, а також створення ефективного механізму інвестиційного забезпечення оновлення основних засобів на інноваційній основі. Тому, побудова ефективної обліково-аналітичної системи неможлива без розробки системи бухгалтерського обліку та її адаптації відповідно до умов господарської діяльності підприємства.

Перспективою подальших досліджень є розробка положень щодо порядку ведення первинного обліку джерел відтворення основних засобів суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк та ін. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. / С.Ф. Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
3. Гуренко Т.О. Теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління [Електронний ресурс] / Т.О. Гуренко, С.І. Дерев'янка, А.С. Липова. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
4. Партин Г.О. Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємств / Г.О. Партин, О.Я. Митрухіна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – с.208-214.
5. Попова П.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / П.В. Попова, Б.Г. Маслов, И.А. Маслова // Финансовый менеджмент. – 2003. - № 5. –с. 8-15.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www//zakon.rada.gov.ua>

Голубова Уляна

студентка

Царук Наталія Георгіївна

к.е.н., доцент

кафедри обліку і оподаткування

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогодні кожен суб'єкт господарювання, здійснює свою діяльність, щоб отримати максимальний прибуток при мінімальних затратах. Тому, будь-який підприємець повинен вміло використовувати дані фінансової звітності, оскільки на їх основі можна ретельно розглянути й оцінити фінансовий стан підприємства та прийняти важливі управлінські рішення. Фінансова звітність також є необхідною для зовнішніх і внутрішніх користувачів, оскільки, забезпечує їх повною, правдивою та неупередженою інформацією про фінансовий стан підприємства. Такими користувачами можуть бути: власники, банки, замовники, постачальники, підприємства, інвестори, та органи державного управління. Багато підприємств потребують додаткових джерел фінансування. Задля того щоб привабити зовнішніх кредиторів, підприємство надає їм інформацію про свою господарську діяльність, зазвичай, за допомогою звітності. Якщо у звітності інформація, яка стосується фінансового стану підприємства має позитивний характер, то зростає можливість залучення додаткових джерел фінансування. Окрім того, звітність є досить ваговою не тільки для зовнішніх, але і для внутрішніх користувачів, керівництва та персоналу підприємства. За допомогою даних у звітності, можливо зробити детальний аналіз показників фінансового майнового стану підприємства, його платоспроможності та рентабельності.

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, складених на основі даних обліку, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітній період з метою одержання користувачем узагальненої інформації. Кожна галузь виробництва використовує різні форми звітності, які прописані в чинному законодавстві України. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Річна звітність підприємств (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності і суб'єктів малого підприємництва, визнаних таким відповідно до чинного законодавства) включає: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2); Звіт про рух грошових коштів (форма № 3); Звіт про власний капітал (форма № 4), Примітки[6]. Також у звітності на сільськогосподарських підприємствах використовують. "Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств" (форму 50-с-г). Форми фінансової звітності, що використовуються в Україні передбачено відображення в Балансі та Примітках до нього лише наявності земельних угідь, тварин і структури доходів за основними видами продукції. [1] Сільськогосподарська продукція, корми, насіння, структура витрат за основними статтями в річних звітах не відображується. Структуру доходів за основними видами продукції передбачено відображувати у розділі XV Приміток до річної фінансової звітності «Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів». Наявність цього розділу передбачена Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», який є аналогом МСБО 41 «Сільське господарство». Погоджуємося з важливістю інформації для кредиторів та інвесторів про оцінку активів, у тому числі біологічних, за справедливою вартістю, на нашу думку, порядок відображення у фінансовій звітності результатів такої оцінки необхідно спростити. У звіті про фінансові результати, що складається підприємствами України, врахування галузевих особливостей, тобто відображення доходів за основними видами продукції, витрат за основними статтями, не

передбачене. Як правильно зазначають Веріга Г. і Савро А., фінансова звітність складена на основі П(С)БО 30 внаслідок наявності уніфікованих форм не забезпечує належної прозорості подання інформації. Підприємства України позбавлені можливості самостійно виділяти або об'єднувати статті виходячи з їх суттєвості. Неврахування галузевих особливостей у звітності також можна пояснити повним відстороненням галузевого міністерства від формування методології обліку та звітності. Тому сільськогосподарським підприємствам України через відсутність звітності, адекватної інформаційним потребам зовнішніх користувачів, доводиться подавати в банківські установи цілий ряд додаткових форм: розшифровку статей балансу, оборотно-сальдову відомість за останні 3 місяці помісячно за статтями: основні засоби, товари, готова продукція, запаси, довідку про врожайність сільськогосподарських культур за останні три роки [3].

Для більшості цих суб'єктів господарювання застосування такої складної системи як МСФЗ у повному обсязі не потрібне. Ці стандарти повинні бути проаналізовані щодо їх корисності для вітчизняних аграрних підприємств з врахуванням чинників, що впливають на побудову обліку і звітності: багатогалузевість і дотаційність виробництва, функціонування суб'єктів з різними організаційно-правовими формами, система оподаткування тощо.

Фінансова звітність підприємств аграрного сектора економіки України недостатньо відображає галузеві особливості та її інформація не відповідає запитам зовнішніх користувачів. З метою створення ефективної системи обліку в сільськогосподарських підприємствах доцільно на законодавчому рівні відновити вплив галузевого міністерства на формування системи обліку і звітності підвідомчих суб'єктів господарювання. Вдосконалення методології звітності потребуватиме модернізації плану рахунків, порядку оцінки окремих об'єктів обліку, визначення доходів, облікової політики підприємств.

Список використаних джерел:

1. Біла Л. М. Удосконалення моделі фінансової звітності сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК.

2. Документи, необхідні для отримання кредиту на сільськогосподарське виробництво: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://indexbank.ua/lutsk/ukr/for-smallbusiness/loans/agriculture-credit-documents>.

3. Правдюк Н.Л. Тенденції розвитку фінансового обліку в агропромисловому виробництві: [монографія] / Н.Л. Правдюк. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки».

4. Моссаковський В.Б. Який облік потрібен Україні? / В.Б. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит.

5. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: [монографія] / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ.

6. Я.М. Гринчишин, наукова робота на тему: “Роль галузевої фінансової звітності у задоволенні інформаційних потреб зовнішніх користувачів”.

Городничий Ілля.

студент

Царук Наталія Георгіївна

к.е.н., доцент

кафедри обліку і оподаткування

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Оплата праці завдяки специфічним мотиваційним властивостям відіграє значну роль у розвитку всіх галузей економіки. Основним її функціональним призначенням є стимулювання продуктивності праці, відтворення робочої сили та вирішення соціальних проблем суспільства. Обов'язковою умовою вирішення соціальної напруги в галузі сільського господарства є підвищення рівня оплати праці працівникам сільськогосподарських підприємств до середнього рівня з дотриманням норм чинного законодавства з праці.

Для вирішення цієї проблеми насамперед необхідно на рівні як кожного підприємства, так і в цілому по галузі сільського господарства удосконалювати існуючі форми і системи організації та оплати праці, а також мати конкретні розрахунки щодо необхідного фонду оплати праці, визначитися із джерелами надходження коштів для забезпечення своєчасної виплати заробітної плати. Тому

актуальність проблеми бухгалтерського обліку нарахування та виплати заробітної плати у сільськогосподарських підприємств не викликає сумніву.

Для управління підприємством та з метою поліпшення організації праці та її оплати, аналізу резервів зниження витрат на оплату праці, розрахунків з кожним окремим працівником важливе значення має аналітичний облік праці, заробітної плати та розрахунків з персоналом.

В більшості сільськогосподарських підприємствах не створюється резерв на оплату відпусток. В той же час, більшість оплачуваних відпусток вимагає створення забезпечення, як це регламентовано п. 7 П(С)БО 26, затвердженого наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам" від 28.10.2003 р. № 601, та п. 13 ПБО 11, затвердженого наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" від 31.01.2000 р. № 20.

До таких відпусток належать:

- щорічні відпустки (основна, додаткові за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці й інші щорічні додаткові відпустки, передбачені Законом № 504/94-ВР);
- додаткова відпустка працівникам, які мають дітей;
- компенсація за невикористані відпустки.

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, для узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів та включення їх до витрат поточного періоду, призначено рахунок 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів".

Облік руху та залишків коштів на оплату чергових відпусток працівникам пропонуємо вести на субрахунку 471 "Забезпечення виплат відпусток та іншого невідпрацьованого часу". На цьому самому субрахунку узагальнюватиметься інформація про виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню

(оплата відпусток, компенсації за невикористану відпустку, накопичувані відгули), забезпечення обов'язкових відрахувань єдиного соціального внеску від забезпечення виплат відпусток.

Згідно з п. 17 П(С)БО 11 забезпечення має використовуватися для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких його було створено, а залишок резерву оплати відпусток (тобто залишок забезпечення) має переглядатися на кожну дату балансу та, за потреби, коригуватися (збільшуватися або зменшуватися) (п. 18 П(С)БО 11).

Таким чином, створення резерву відпусток у сільськогосподарських підприємствах забезпечить рівномірність віднесення витрат на оплату відпускних та компенсацій за невикористані відпустки протягом року.

Також пропонуємо до рахунку 66 “Розрахунки за виплатами працівникам” на підприємстві відкривати такі субрахунки: 661 “Розрахунки з оплати праці”; 662 “Виплати за державним соціальним страхуванням”; 663 “Інші поточні виплати працівникам”; 664 “Депоновані виплати”.

Застосування запропонованих субрахунків до рахунку 66 „Розрахунки за виплатами працівникам” забезпечить посилення контролю за різними видами виплат та утримань з них.

З метою контролю дотримання основних вимог щодо оподаткування й обліку розрахунків з оплати праці (визначення бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб та нарахувань єдиного соціального внеску, застосування податкової соціальної пільги) пропонуємо вести аналітичний облік виплат працівникам за аналітичними рахунками, наведеними у табл. 1.

Таблиця 1

Пропоновані аналітичні рахунки до субрахунків рахунку 66 “Розрахунки за виплатами працівникам” у сільськогосподарських підприємствах

Субрахунок	Аналітичний рахунок
661 "Розрахунки з оплати праці"	- 6611 "Заробітна плата"
	- 6612 "Натуральна заробітна плата"
	- 6613 "Виплати за цивільно-правовими договорами"
662 "Виплати за державним соціальним страхуванням"	- 6621 "Розрахунки за виплатами допомоги з тимчасової непрацездатності за кошти Фонду соціального страхування"

	- 6622 "Розрахунки за виплатами допомоги з тимчасової непрацездатності за рахунок підприємства"
--	---

В аграрних підприємствах потребує також удосконалення обліку розрахунків з оплати праці по трудових угодах. Трудова угода укладається між підприємством і працівником, найнятим зі сторони для виконання конкретної роботи, якщо її неможливо виконати силами підприємства. Оплата за роботи, виконані за трудовою угодою, здійснюються на підставі Рахунка-заяви виконавця про оплату виконаних робіт, який подається на ім'я керівника підприємства окремими особами, які виконували ту чи іншу роботу. Виплати готівки проводять по Рахунках-заявах про оплату виконаних робіт здійснюють за видатковим касовим ордером після затвердження керівником.

Враховуючи те, що в підприємствах облік оплати праці за трудовими угодами є досить громіздким, пропонуємо удосконалити його шляхом застосування первинного документу – Облікового листа виконання робіт за трудовими угодами.

В стрічці “Підприємство” вказується назва підприємства, обов'язково проставляється номер облікового листа. Крім загальних обов'язкових реквізитів проставляється номер запису, в графі “Трудова угода” вказується номер трудової угоди та дата її складання. В графі “ПІБ виконавця” вказується прізвище, ім'я та по батькові особи, що за трудовою угодою виконує дану роботу. В графі “Назва виконаної роботи” вказується назва роботи, яку за трудовою угодою повинен виконати виконавець. В графі “Роботу виконано” вказується дата завершення робіт і підписується виконавець роботи. В графі “Робота прийнята” проставляється дата прийняття роботи і ставиться підпис особи, що прийняла дану роботу. Це можуть бути головні спеціалісти підприємства, або директор в залежності від обсягу, складності та місця виконання роботи. Також обов'язково вказується сума, що має бути виплачена виконавцю відповідно до трудової угоди. Обліковий лист затверджується керівником підприємства, про що робиться відповідний запис в стрічці “Затверджую” і ставиться дата.

Таким чином, запропонований документ об'єднує в собі “Рахунок-заяву” та довідку про виконання роботи; крім цього дає можливість групувати дані по трудових угодах, дає можливість швидко визначити, чи не порушені умови трудової угоди відносно строків виконання робіт та оплати.

Запровадження пропозицій у практичну діяльність аграрних підприємств сприятиме зменшенню трудомісткості первинного обліку, забезпечить деталізацію аналітичного обліку праці та її оплати.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук Л.С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці / Л.С. Герасимчук // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – Серія: Економічні науки. – 2016. – №2. – С. 186-192.
2. Мельянюкова Л.В. Окремі аспекти первинного обліку оплати праці на аграрних підприємствах / Л.В. Мельянюкова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
3. Левчунь І.Г. Реформування системи оплати і стимулювання праці // І.Г.Левчунь / Галицький економічний вісник. – 2017. – №1(34). – С. 84-88.

Дворник Інна Володимирівна

к.е.н., старший викладач

кафедри аграрної економіки

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів і методів. Відповідно до ст.25 Закону України «Про Національний банк України» основними економічними засобами та методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси.

Минулий рік банківська система завершила поверненням до докризових показників. Довіра до банків продовжувала зміцнюватися, про що свідчить притік

вкладів населення. Також тривало активне відновлення кредитування, переважно за рахунок зростання споживчих кредитів.

Кредитний портфель банків у національній валюті зріс. Найактивніше банки розвивають споживче кредитування. Завдяки цьому портфель гривневих кредитів населенню зріс, перевищивши обсяг портфелю у докризовий період (табл. 1).

Таблиця 1

Процентні ставки за новими кредитами домашнім господарствам за строками погашення

Роки	Усього		Овердрафт		До 1 року		Більше 5 років	
	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %
2005	41 207	16,3	3 954	15,5	9 082	19,2	...	...
2006	91 159	15,2	10 036	15,9	17 507	17,4	...	...
2007	156 125	15,6	13 785	18,2	26 116	17,8	...	...
2008	165 369	18,7	20 938	29,1	31 277	20,0	73 353	14,5
2009	45 520	22,3	13 986	27,7	15 039	19,7	6 264	17,4
2010	57 800	25,2	23 277	31,9	19 106	20,4	5 219	16,0
2011	98 205	26,5	39 505	32,4	25 633	22,2	9 512	16,3
2012	104 104	27,4	29 912	30,4	31 334	25,4	9 972	18,4
2013	134 274	27,3	35 823	28,6	42 147	25,9	7 028	20,7
2014	97 160	26,8	28 908	27,3	30 396	27,1	4 527	20,5
2015	61 391	28,1	17 444	31,1	10 940	29,1	8 094	13,1
2016	77 869	30,6	23 942	30,6	14 415	32,6	4 833	16,4
2017	119 297	29,1	36 199	29,6	24 395	29,4	5 432	21,6
2018	177 409	30,4	54 087	27,0	39 090	30,6	6 593	19,8

Проте зросли й розміри процентних ставок за кредитами: якщо в 2005 році середні процентні ставки становили 16,3%, то в 2018 році – 30,4%. Крім того існує диференціація в розмірах процентних ставок, відповідно до строків погашення: по овердрафт – 27,0%, до 1 року – 30,6, більше 5 років – 19,8.

Обсяг депозитного портфелю банків у національній валюті за останні два роки також зріс, зокрема вкладів у національній валюті.

У результаті обсяг гривневого депозитного портфелю за підсумками року українців перевищив докризовий рівень, який банківська система мала у 2013 році. Притоку коштів у вклади в національній валюті сприяли високі темпи зростання заробітної плати у 2018 році, більш привабливі процентні ставки за гривневими депозитами, ніж за валютними, а також помірна волатильність курсу гривні.

Таблиця 3

**Процентні ставки за новими депозитами домашніх господарств за
строками погашення**

	Усього		На вимогу		До 1 року		Більше 2 років	
	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %	обсяги, млн грн	процентна ставка, %
2005	170 951	7,7	76 354	2,8	53 551	10,9	...	...
2006	246 572	6,9	113 183	2,3	61 256	9,7	...	...
2007	336 094	7,4	140 243	2,5	80 862	10,0	...	...
2008	466 916	8,7	200 088	3,1	123 514	12,8	18 885	13,3
2009	575 788	12,2	165 183	5,2	340 674	14,8	5 505	14,1
2010	592 889	11,4	107 084	6,1	367 694	12,1	7 746	14,1
2011	492 789	9,1	99 924	4,6	246 676	9,3	10 536	12,9
2012	554 599	11,9	82 137	5,7	318 511	13,2	7 469	12,4
2013	656 828	12,5	79 923	6,5	344 459	13,6	8 659	13,2
2014	713 958	13,2	88 890	6,3	436 413	14,6	8 833	14,7
2015	711 663	12,2	122 844	4,3	459 633	13,7	2 997	11,1
2016	530 068	10,4	109 478	5,0	317 773	11,5	2 955	12,3
2017	645 175	7,8	166 550	3,7	339 138	8,9	2 417	9,0
2018	683 618	7,0	187 576	2,6	426 339	8,7	2 420	9,8

Динаміка гривневих ставок банків у 2018 році насамперед була результатом поступового підвищення облікової ставки Національного банку, починаючи з жовтня 2017 року. З того час облікова ставка зросла загалом на 5,5 в.п. Також на зростання ринкових ставок впливали й кон'юнктурні чинники.

Процентні ставки за гривневими депозитами бізнесу за минулий рік вони підвищилися на 5,9 в. п., у тому числі внаслідок посилення конкуренції між банками за корпоративних клієнтів. Натомість дохідність депозитів населення, попри зростання у грудні, залишилася майже на рівні грудня 2017 року (11,7% річних). Ставки за вкладками населення та бізнесу в іноземній валюті на кінець 2018 року становили 2,7 % річних і 2,5 % річних відповідно.

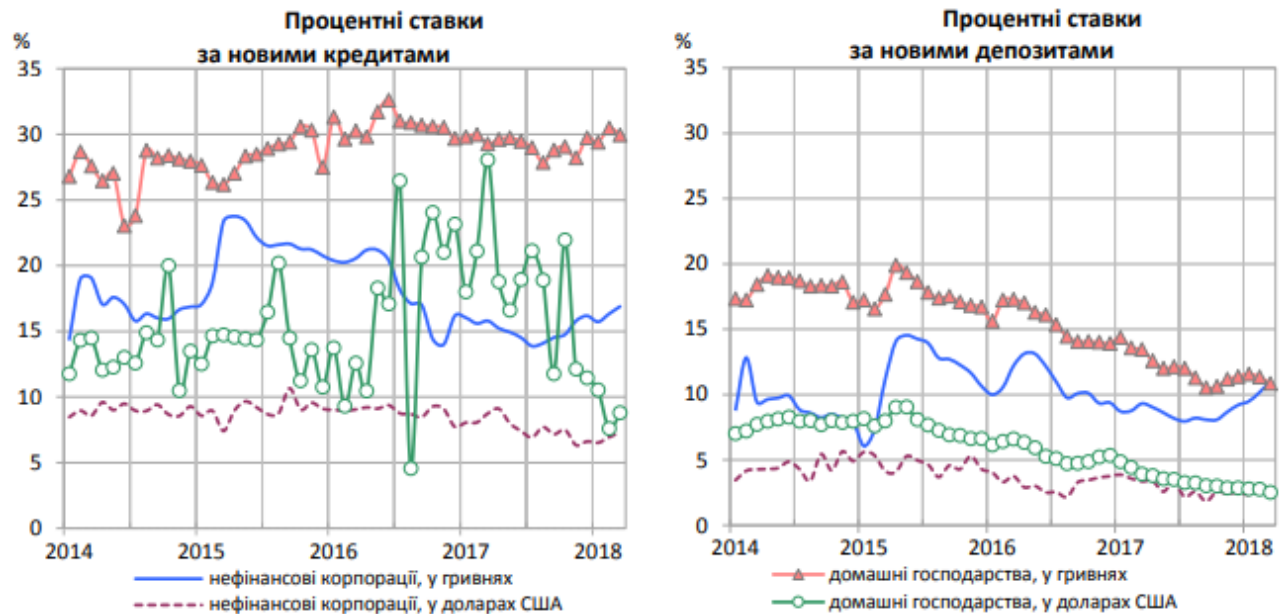

Рис. 1. Динаміка процентних ставок за новими кредитами й депозитами для нефінансових корпорацій та домашніх господарств у гривнях та доларах США

Водночас поступово підвищувалися ставки за гривневими кредитами, у тому числі через посилення попиту на них з боку підприємств та населення. Зокрема вартість кредитів для бізнесу за рік збільшилася на 6,6 в. п. – до 20,9 % річних, а вартість позик для населення – на 3,9 в. п до 33,1% річних. У грудні процентні ставки за кредитами бізнесу зросли на 1,2 в. п, в той час як для населення не змінилися.

Обов'язкові резерви – один з найбільш давніх та традиційних інструментів для управління грошово-кредитним ринком, який накладає на банки зобов'язання зберігати частину залучених коштів на кореспондентському рахунку в Національному банку України. Суть такого інструменту полягає у наступному: банк зобов'язаний зарезервувати на своєму кореспондентському рахунку кошти у обсязі, який визначається як певний відсоток від його зобов'язань (норматив резервування).

Наразі діють наступні нормативи обов'язкового резервування:

- за коштами вкладів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах на вимогу і коштами на поточних рахунках – 6,5%;

- за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах – 3%.

Отже, проведено аналіз статистичних даних щодо динаміки процентних ставок. Відзначено тенденцію до їх зниження за новими депозитами. Роздрібні реальні процентні ставки банків все ще залишаються на досить високому рівні, слабкою є кредитна активність банків. Причиною цього є збереження значних кредитних ризиків та високого рівня боргового навантаження у корпоративному секторі.

Список використаних джерел

1. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 18.11.2019).
2. Швайко М. Л. Сучасні тенденції грошово-кредитної політики України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2017. Серія «Економічна», випуск 92. С. 32-40.

Дем'яненко Олександр Олександрович

аспірант

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

ІНЖИНІРИНГ У БУДІВНИЦТВІ: ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ ІНЖЕНЕРА-КОНСУЛЬТАНТА

У 2017 році в Україні з'явилася професія Інженер-консультант (будівництво). Згідно з Законом України "Про архітектурну діяльність" від 20.05.1999 року № 687-XIV інжинірингова діяльність у сфері будівництва (інжиніринг) – це інжинірингова діяльність з надання послуг інженерного та технічного характеру, до яких належать проведення попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень, експертизи проекту, розробка програм фінансування будівництва, організація виготовлення проектної документації, проведення конкурсів і торгів, укладання договорів підряду, координація діяльності всіх учасників будівництва, а також здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єкта архітектури та консультації економічного, фінансового або іншого характеру [1].

Міждержавною гільдією інженерів консультантів роздобрений приблизний перелік базових послуг, які надаються інженер-консультантом (суб'єкт господарювання) в разі його залучення клієнтом [2].

У цьому переліку функції інженера-консультанта розписані по основним етапам інвестиційно-будівельного проекту:

1. Перед проектна стадія - Визначення переліку завдань, які необхідно виконати для реалізації проекту. Розробка концепції проекту. Економічний і соціальний обґрунтування доцільності розробки проекту як складової вихідних даних для підготовки інвестиційного проекту. Збір вихідних даних для проектування, в тому числі містобудівних умов і обмежень, технічних умов, складання завдання на проектування. Супровід розробки інвестиційного проекту (в разі його розробки). Розробка і надання Замовнику попереднього звіту, який містить фінансовий аналіз і прогноз ефективності проекту, екологічні аспекти, дослідження соціального впливу, а також перелік можливих ризиків для реалізації проекту на підставі проведеного аналізу та положень інвестиційного проекту (в разі його розробки).

2. Конкурс на проектні роботи - Підготовка тендерної документації. Надання Замовнику консультацій щодо процедури визначення переможця конкурсу. Участь в оцінці тендерних пропозицій. Узгодження положень і підготовка договірної документації між Замовником та Проектувальником згідно з результатами конкурсу.

3. Стадія проектування - надання Замовнику рекомендацій щодо оцінки варіантів розробки проекту, запропонованих Проектувальником. Контроль за виконанням графіка розробки проектної документації. Аналіз проектних рішень, прийнятих Проектувальником, розгляд креслень і специфікацій. Супровід експертизи проектної документації. Перевірка та узгодження рахунків-фактур, виставлених проектною та експертною організаціями за виконані роботи. Доповідь Замовнику про можливість затвердження проектної документації.

4. Конкурс на будівельні роботи - підготовка тендерної документації. Надання Замовнику консультацій щодо процедури визначення переможця конкурсу. Участь в оцінці тендерних пропозицій. Узгодження положень і підготовка договірної документації між Замовником та Підрядником відповідно до результатів конкурсу.

5. Зміни, пов'язані з реалізацією проекту - аналіз існуючого стану реалізації проекту та своєчасне інформування Замовника по залучених до виконання робіт субпідрядників і їх можливості. Надання пропозицій щодо здешевлення вартості будівництва та поліпшення його якісних характеристик на підставі аналізу можливих альтернативних методів виконання робіт, заміни матеріалів і устаткування. Забезпечення своєчасної координації діяльності Замовника, Підрядника та проектної організації в частині внесення відповідних змін до проектної документації або розробки додаткових креслень, необхідність в яких виникла в ході реалізації проекту. Надання Замовнику рекомендацій по залученню до науково-технічного супроводу проекту відповідних фахівців і / або організацій.

6. Технічний нагляд за будівництвом - здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єкта відповідно до Контракту. Перевірка відповідності виконаних будівельних робіт, конструкцій, застосовуваних виробів, матеріалів і устаткування проектним рішенням, вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил. Перевірка на всіх етапах здійснення будівельних робіт, в тому числі і прихованих робіт. Перевірка документів, що підтверджують якісні характеристики конструкцій, виробів, матеріалів і устаткування - технічних паспортів, сертифікатів, документів, що відображають результати лабораторних випробувань і ін. Перевірка і візування актів виконаних робіт, змонтованого обладнання та обладнання в частині обсягів робіт і підготовка їх для передачі Замовнику. Ведення обліку обсягів прийнятих і оплачених будівельно-монтажних робіт, а також будівельно-монтажних робіт, виконаних з недоліками. Отримання від Підрядника необхідних сертифікатів якості та / або відповідності на матеріали, обладнання в разі його поставки Підрядником.

7. Спори, варіації, медіація - захист законних прав та інтересів Замовника. Аналіз фактів і виявлення проблем. Ініціювання утворення органів з досудового розгляду і врегулювання суперечок при реалізації проекту. Розгляд повідомлень Підрядника про його претензії до Замовника та аналіз можливих результатів в разі їх задоволення. Стимулювання учасників конфлікту до пошуку нових рішень, прийнятних для всіх зацікавлених сторін. Організація переговорів. Створення підсумкових документів та затвердження угод (медіація). Надання допомоги Замовнику з будь-яких суперечок і претензій, що виникають між Замовником та виконавцем (виконавцями), пов'язаними з проектною документацією, роботами, які виконуються поставками матер.

Список використаних джерел:

1. Законом України "Про архітектурну діяльність" від 20.05.1999 року № 687-XIV.

2. Приблизний перелік Базових послуг, які надаються інженер-консультантом (суб'єкт господарювання) в разі його залучення клієнтом. - Ціноутворення в будівництві: збірник офіційних роз'яснень. - Інпроект. - № 12. - 2017. - с.58-61.

Лайко Ольга Олександрівна

к.е.н., старший викладач

кафедри менеджменту

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Зміна системи вітчизняної економіки та сучасні глобалізаційні процеси обумовлюють нагальну потребу пошуку нових механізмів управління підприємством в Україні. Одним з них є маркетинг, органічним елементом та інформаційно-аналітичним інструментом якого виступають маркетингові дослідження. Українські реалії сьогодення, в рамках яких діють ринкові закони й механізми та спостерігається невизначеність поведінки суб'єктів вітчизняного

ринку, висувають нові специфічні вимоги до процесу прийняття управлінських рішень.

Дослідження ринку передбачає вивчення поведінки споживачів, їхні смаки і потреби, споживчі переваги, мотиви, які спонукають їх приймати рішення щодо купівлі товару; вивчення і прогнозування попиту на товари, аналіз цін і товарів конкурентів, визначення місткості ринку і частки підприємств на ньому. Такий аналіз допомагає оцінити ринкові можливості і визначити привабливий напрям маркетингової діяльності, на якому підприємство може набути конкурентних переваг.

Маркетингове дослідження – це систематичний збір, реєстрація і аналіз даних з проблем, які пов'язані з маркетингом товарів і послуг [5]. На наш погляд, більш змістовним щодо названого поняття є підхід, який розглядає останнє як систематичний процес поставки цілей дослідження, збору, аналізу об'єктивної ринкової інформації та розробки рекомендацій для прийняття конкретних управлінських рішень відносно будь-яких елементів продуктово-ринкової стратегії фірми.

Для вивчення і прогнозування кон'юнктури ринку необхідно здійснити загальну оцінку особливостей ринку; вивчити динаміку виробництва товару; проаналізувати попит і пропозицію, враховуючи фактори, які впливають на їх зміну; зробити аналіз наявних і можливих каналів збуту; вивчити конкурентів, їх сильні і слабкі сторони; проаналізувати експортно-імпортні відносини. Склавши прогноз підприємство зможе визначити свої потенційні можливості.

До недавнього часу у 99 країнах світу налічувалося понад 8500 комерційних структур, що спеціалізуються на організації проведення маркетингових досліджень. Безпосередньо сам ринок маркетингових досліджень можна охарактеризувати як ринок недосконалий, з очевидними ознаками монополістичної конкуренції. Це відбувається тому, що велика кількість споживачів та дослідницьких компаній на даному ринку характеризуються високим ступенем концентрації, спрямованої на утримання «у руках» кількох компаній більшої

частини аналізованого ринку, а відтак і на значну диференціацію пропонованих ними послуг [10].

Важливою конкурентною перевагою підприємств, які працюють у сфері дослідження ринку, має бути високий професійний рівень знань і навичок персоналу. Оскільки замовник найчастіше розглядає маркетолога дослідницької фірми як свого роду експерта, на чиї знання він покладається. Протягом 15 років розбудови ринкових відносин фахівці з бізнесу отримали достатньо знань та вмінь для провадження справи. Що ж до галузі маркетингових досліджень, то більшість дослідників за браком досвіду намагалися надавати консультації та поради, а не працювати над поданням результатів досліджень у формі, придатній для використання у процесі прийняття рішень. Таким чином, накреслюється тенденція до відмови розглядати дослідницькі компанії як простих постачальників польової інформації. Замовники досліджень дедалі більше очікують на виході не просто базової інформації, а дієвих рішень, що будуть здатні допомогти у досягненні бізнес-цілей їхніх фірм [3].

Впровадження маркетингового інструментарію на підприємствах відбувалося як під впливом насиченості ринку та розвитку конкуренції з боку вітчизняних виробників, так і в умовах розвитку імпорту, а також скорочення та зміни експортних позицій майже в усіх пострадянських країнах [2].

На сьогодні, індустрія маркетингових досліджень виступає як постачальник проміжного товару, тобто інформації, повна вартість якої буде включена виробниками безпосередньо у вартість кінцевого продукту. При цьому витрати на проведення маркетингових досліджень залежно від їхньої комплексності і тривалості можуть сягати від 10 тис. до понад 700 тис. дол.

Найефективніший спосіб економії – проведення онлайн досліджень. Крім того, за допомогою Інтернету можна встановити контакт із такими респондентами, яких складно опитати іншим способом. Наприклад, громадян із високими доходами (вони цінують свою приватність і неохоче погоджуються на участь в опитуваннях)

та людей, які ведуть дуже активний або нічний спосіб життя (в них зазвичай немає часу).

Зараз у світі 20 % усіх досліджень (у грошовому вираженні) проводиться через Інтернет. В Україні поки що існує природна перешкода онлайн-дослідженням: серед дорослого населення країни (18 років і більше) всього 21 % користуються Інтернетом. Крім того, користувачам і «некористувачам» мережі в нашій країні притаманна досить різна купівельна поведінка [1].

Ринок маркетингових досліджень в Україні хоча і розвивається достатньо швидкими темпами, проте знаходиться ще на етапі формування. Одним з головних завдань є підвищення професійного престижу учасників ринку. Роль та важливість маркетингових досліджень недооцінюється та асоціюється з формальним аналітичним звітом. Тому, в першу чергу, доцільно виокремити стратегічне значення досліджень у вирішенні глобальних завдань та підвищенні рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників. Виходячи з цього необхідно: налагодити співробітництво між замовником і провайдером у ході спільного формулювання дослідницьких завдань; забезпечувати професійний, компетентний підхід до проведення дослідження; посилювати рівень відповідальності за наданий дослідницький результат, вироблення конкретних, дієвих і ефективних рекомендацій за результатами дослідження.

Список використаних джерел:

1. Житник О. Зміни грядуть? Маркетингові дослідження очима експертів: результати проекту MarketView. Маркетинг в Україні. 2017. № 5. С. 31-34.
2. Інтелект-проект Києво-Могилянської бізнес-школи: веб-сайт. URL: <http://open.kmbs.ua/>
3. Кракович Д. Кризовий маркетинг. Український діловий тижневик «Контракти». 2009. № 7.

Корчова Галина

к.пед.н., доцент

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ І РОБОТОДАВЦІВ ЩОДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ

В останні десятиліття змінилися вектори розвитку професійної освіти та відбулися певні переоцінки її суті, призначення та функції. Про це наголошують у своїх дослідженнях В.П. Андрущенко, М.В. Головатий, В.С. Журавський, В.О. Зайчук, В.Г. Кремень, Н.Г. Ничкало та інші вчені.

У сучасних умовах професійну освіту розглядають не просто як засіб відтворення «робочої сили», а як джерело активного відродження та росту соціально-економічно активних груп населення, які можуть працювати у всіх сферах суспільного виробництва [1]. Саме під таким кутом зору має формуватися науково-педагогічний потенціал та уявлення про професійну освіту та її специфічні особливості.

Метою роботи є аналіз деяких особливостей сучасної системи професійної освіти і навчання в Україні.

Поняття «професійна освіта» визначається як процес і результат професійного становлення і розвитку особистості, який супроводжується оволодінням знаннями, навичками і вміннями з конкретних професій і спеціальностей [3]. Професійну освіту також можна розглядати як один із необхідних етапів формування особистості; як одну із ланок єдиної системи безперервної освіти [5]. І. Лікарчук трактує поняття «професійна освіта» як систему професійних навчальних закладів, де здійснюється підготовка спеціалістів різних ступенів кваліфікації для виконання ними певних функцій.

Варто зазначити, що загальна доступність професійної освіти, гнучкість її структури забезпечує соціальну гарантованість самореалізації особистості, можливість розвитку індивідуальних здібностей, таланту.

Метою професійної освіти, на думку Н. Г. Ничкало, є підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних кадрів з високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, що відповідає вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці; виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості.

У проекті Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020 рр.) дається визначення професійної освіти і навчання як процесу надання та удосконалення професійних знань, вмінь, навичок робітників, необхідність для забезпечення їх продуктивної зайнятості [4]. Метою даної Концепції є створення сприятливих умов для: задоволення потреб особистості, суспільства і держави в освітніх послугах у сфері професійної освіти і навчання з урахуванням тенденцій формування вітчизняного ринку праці та світового досвіду; забезпечення рівного доступу до якісної професійної освіти і навчання впродовж життя, що сприятиме соціально – економічному зростанню країни та її безпеці; випереджувального розвитку системи професійної освіти і навчання, її ресурсного забезпечення.

Одним із шляхів розв'язання проблем щодо забезпечення випереджувального розвитку професійної освіти і навчання, її ресурсного забезпечення, спрямованих на максимальне задоволення освітніх потреб особистості, відповідності рівня і якості кваліфікації, компетентності робітників вимогам роботодавців є забезпечення взаємозв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці.

Більше того, за даними Державної служби зайнятості майже половину незайнятих громадян, зареєстрованих як безробітні, становить молодь. Серед них 74,1 тис. осіб – випускники вищих і професійно-технічних навчальних закладів. На думку роботодавців, основними причинами безробіття є декілька:

невідповідність обсягів та напрямів професійного навчання потребам економіки та ринку праці, недостатній рівень якості професійної підготовки;

невідповідність навичок на ринку праці: як правило, знання та навички

випускників, що приходять на ринок праці, не відповідають очікуванням роботодавців;

підприємства, що наймають випускників професійно-технічних навчальних закладів залишаються незадовільними рівнем їхніх навичок, кваліфікації.

Ефективним інструментом вирішення даної проблеми може стати взаємозв'язок навчальних закладів та підприємств-замовників робітничих кадрів. Прикладом такого взаємозв'язку є ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» та ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (НКМЗ) [2].

Головним інноваційним нововведенням у цій роботі є рішення керівництва НКМЗ проводити професійне навчання, починаючи з другого курсу, у Центрі підготовки робітничих кадрів відділу розвитку персоналу і управління знаннями. Спільне розроблення педагогами ДПТНЗ та спеціалістами заводу нових навчальних планів та програм, використання наявних на НКМЗ інноваційних технологій навчання та методів підготовки кваліфікованих робітників дає змогу здійснювати навчання учнів у реальних умовах виробництва.

З урахуванням цього педагоги Краматорського центру професійно-технічної освіти із заводчанами створили і успішно втілюють у життя Концепцію нерозривного взаємозв'язку теоретичного й практичного навчання з виробничою практикою. Сутність її полягає у перенесенні основного виробничого навчання, починаючи з другого курсу, на виробництво.

Така інновація в організації навчально-виробничого процесу учнів характеризується гнучким періодичним поєднанням на першому, другому і третьому курсах теоретичного і практичного навчання як у навчальному закладі, так і в Центрі підготовки виробничих кадрів ПАТ НКМЗ у відділі розвитку персоналу та управління знаннями, аж до виробничої практики. Постійне повернення від виробничого до теоретичного навчання протягом навчання дає змогу учням закріпити, вдосконалювати і розширювати професійні навички.

Після працевлаштування на завод випускники ПТНЗ працюють самостійно

чи в комплексних бригадах, а також другими робітниками у досвідчених спеціалістів на обробленні складних деталей. Далі підвищують кваліфікацію у відділі розвитку персоналу і управління знаннями і, отримавши сертифікат відповідно до корпоративних вимог заводу, стають досвідченими висококваліфікованими фахівцями [2].

Отже, сучасна система професійної освіти і навчання України стоїть перед викликами ринкової економіки: вона може сприяти формуванню конкурентоспроможного людського капіталу тільки за умови поліпшення якості освіти, що вимагає участі підприємців у розробці навчальних планів і програм та побудові системи навчання упродовж життя. Тенденції її розвитку, інтенсифікація життєдіяльності, нові соціально-економічні умови, зміни на ринку праці спонукають до розробки перспективних моделей підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечувати прогресивний поступ інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: Монографія / За ред. Я. В. Цехмістера // Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – С. 136-141.
2. Болтенко О. Взаємодія з роботодавцями / О. Болтенко // Професійно-технічна освіта, 2017. – № 2. – С. 51-53.
3. Гончаренко С. Фундаменталізація професійної освіти / С. Гончаренко // Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia, 2006. – № 7. – С. 165-175.
4. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020pp.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tnkk.at.ua/proekt_2010_2020.doc
5. Чобітько М. Г. Особистісно орієнтована професійна підготовка майбутнього вчителя: теоретико-методологічний аспект: [монографія] / М. Г. Чобітько, МОН України; АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Черкаси: Брамо – Україна, 2006. – С. 19-57.

Левченко Тетяна,

магістр

Новодворська Вікторія Вікторіївна,

к.е.н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,

м. Ніжин,

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА КОНТРОЛЮ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних економічних умовах господарювання питання економічної безпеки підприємницьких структур є надзвичайно актуальним. Економічна безпека підприємства – це стан захищеності його життєво важливих інтересів від нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, недосконалих законів, а також здатність протистояти цим загрозам і реалізувати мету своєї діяльності.

Підприємства намагаються використовувати всі внутрішні резерви для забезпечення свого розвитку в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Це можливо при вирішенні питання вдосконалення економічного аналізу фінансового стану та його прогнозування, а також формування інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства, основою якого є фінансова звітність.

Фінансова звітність, яку складають господарства, має містити достовірну інформацію про активи, зобов'язання, власний капітал та результати діяльності. Задля повного висвітлення цієї інформації головний бухгалтер має завершити всі необхідні роботи перед процесом складання фінансової звітності. Від терміну звітного періоду залежить і обсяг робіт. Найбільше робіт проводиться перед складанням річної звітності. Послідовність цих робіт така:

1. Опрацювання бухгалтерами підприємства нових законодавчих актів, проведених змін і доповнень до нормативних актів, які відносяться до складання та подання фінансової звітності.

2. Формування головним бухгалтером наказу по підприємству про інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків, визначення складу

робочих інвентаризаційних комісій, періоду проведення і розрахунку результатів інвентаризацій з відображенням на рахунках бухгалтерського обліку.

3. Перевірка та зміна показників періодичної і річної звітності на предмет їх порівнянності. Необхідність в такій перевірці зумовлена тим, що всі закони, які затверджуються на першу дату, вводяться в дію з початку попередніх звітних періодів, а також це пов'язане із структурними змінами на підприємстві.

4. В сучасному ринковому середовищі підприємству потрібно здійснювати переоцінку активів. У випадку, коли залишкова вартість активу значно відрізняється від його справедливої вартості на дату Балансу, то підприємство може переоцінювати активи. Після проведення переоцінки об'єкта основних засобів, необхідно провести і переоцінку інших об'єктів тієї ж групи на ту ж саму дату.

5. Узгодження доходів і витрат звітного періоду. Однією з умов забезпечення достовірності даних є дотримання принципу узгодження доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду. Отже, потрібно нарахувати необхідні резерви, які передбачені наказом про облікову політику, та відредагувати інші раніше створенні резерви, що не використовувалися у звітному періоді, та їх залишки переносяться на наступний звітний період [1].

6. Закінчити ведення записів на рахунках аналітичного обліку, сформувати відомості за окремими субрахунками до синтетичних рахунків, якщо існує в цьому потреба. Цей процес потрібний як для забезпечення вірності даних, так для формування звітності.

7. Закінчити ведення записів у Головній книзі і скласти за синтетичними рахунками Головної книги зведену сторінку Головної книги при журнальній формі обліку для впевненості дотримання подвійного запису, або оборотно-сальдову відомість. Звірити дані оборотної відомості за синтетичними рахунками з оборотними відомостями за аналітичними рахунками чи реєстрами аналітичного бухгалтерського обліку.

8. Повністю заповнити всі встановлені форми фінансової звітності, в тому числі пояснювальні записки та Примітки.

9. Звірити дані показників фінансової звітності між різними формами та в їх межах. Методика узгодженості показників звітності розроблена Міністерством фінансів України і може уточнюватися та доповнюватися міністерствами, відомствами з урахуванням відомчої звітності.

10. Переглянути та затвердити річну звітність, при цьому керуючись нормативними та установчими актами суб'єкта господарювання.

11. Подати фінансову звітність із супровідним листом за адресами, згідно з Порядком подання фінансової звітності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [2, с. 56].

Складений бухгалтерський фінансовий звіт детально перевіряється головним бухгалтером як з огляду правильності заповнення усіх рядків Балансу та інших форм, так і на предмет їх взаємоузгодженості. Після цього головний бухгалтер і керівник детально аналізують дані форм фінансової звітності та підписують їх. За відсутності на підприємстві головного бухгалтера, звіт підписує фахівець, який веде облік.

Підписи керівника і головного бухгалтера проставляються у кінці кожної форми фінансової звітності. Датою подання фінансової звітності для господарства є день фактичної її передачі за належністю, а в разі надсилання її поштою – дата одержання адресатом звітності, зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання фінансової звітності може бути поділений на такі етапи:

- 1) відображення всіх операцій у первинних документах;
- 2) аналіз операції, її визнання та оцінка відповідно до вимог НП(С)БО, а також відображення у певних регістрах бухгалтерського обліку (відомості, журнали);
- 3) внесення записів за результатами інвентаризації до регістрів;
- 4) перенесення даних у Головну книгу;
- 5) закриття рахунків доходів та витрат;
- 6) складання оборотно-сальдового балансу;

7) складання фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки).

Оборотно-сальдовий баланс – це перелік всіх рахунків із зазначенням сальдо на початок звітного періоду, оборотів за дебетом і кредитом рахунків і сальдо на кінець періоду. Він робиться на основі даних Головної книги та дає можливість перевірити рівність залишків за дебетом залишкам за кредитом та рівність дебетових та кредитових оборотів за звітний період. На основі оборотно-сальдового балансу складається Баланс та Звіт про фінансові результати [4, с. 145].

До відповідних органів (податкова служба, органи статистики) за місцем знаходження підприємства подають оригінали звітів. Оприлюднення звітності – це офіційне подання фінансової звітності до органів Державного комітету статистики України, Державної податкової адміністрації України, Фонду державного майна, Антимонопольного комітету України, Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших установ і організацій, які відповідно до законодавчих актів України вповноважено для отримання бухгалтерської фінансової звітності від суб'єктів господарювання, а також офіційна публікація звітів про фінансовий стан підприємства в засобах масової інформації, якщо це передбачено законодавством [4, с. 102].

Оскільки, відомо, що фінансова звітність є єдиною, тому звіти, складені організаціями та підприємствами будь яких галузей, повинні формуватися за єдиними формами. Всі підприємства, які мають статус юридичної особи в Україні, спільні підприємства з іноземними громадянами, державні підприємства складають бухгалтерську фінансову звітність за встановленими формами.

Форми фінансової звітності і порядок їх складання встановлюються:

- для підприємств (крім банків) – Міністерством фінансів України за погодженням із Державним комітетом статистики України;
- для банків – Національним банком України;
- для бюджетних установ – Державним казначейством України [4, с. 43].

Скорочені форми фінансової звітності передбачені у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]. Суб'єкти малого підприємництва фінансову звітність складають за спрощеною формою.

Список використаних джерел

1. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (з врахуванням останніх змін, внесених Законом України № 663-VII від 24.10.2013 р.).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування // Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (з врахуванням змін і доповнень, останні з яких внесені наказом Міністерства фінансів України № 627 від 27.06.2013 р.).
4. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / За редакцією проф. М.Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.

Македон Галина Миколаївна

к.е.н., старший викладач

кафедри менеджменту

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Інноваційний шлях розвитку є характерною ознакою успішних економік багатьох високорозвинених країн світу. Зміна вектора інноваційного розвитку бізнес-середовища на користь регіональних господарських систем посилюється політичним курсом державної влади на децентралізацію владних повноважень.

Економічне відродження у просторовому вимірі має базуватися на активізації інноваційної діяльності у сфері матеріального виробництва, адже саме тут знаходиться мультиплікатор доданої вартості продукту. З огляду на надто високий ступінь імпортозалежності вітчизняної економіки на місцевому рівні можна більш

ефективно впливати на конкретні форми впровадження інновацій, адже саме тут зосередженні природно-сировинні, людські, інфраструктурні та інші ресурси.

Створення умов для розвитку бізнесу та інновацій Чернігівщина у 2018 році ввійшла до топ-10 областей за сприятливістю ведення бізнесу, посівши 6-7 місце в регіональному рейтингу Doing Business.

З 2014 року в області підтримано низку інвестиційних проектів у формі пільгового кредиту за рахунок коштів обласного бюджету в сумі понад 5,2 млн грн, що дозволило створити та зберегти близько 500 робочих місць.

Крім того, Чернігівська область стала пілотною щодо участі у Програмі FORBIZ (EU4Business), розроблено та затверджено регіональні стратегічні документи, направлені на розвиток малого і середнього підприємництва, підготовлено технічні завдання щодо сприяння розвитку інноваційної активності підприємців регіону. У місті Чернігові пайовий внесок у розвиток інфраструктури для будівництва об'єктів промисловості знижено з 10% до 0,01.

У 2017 році інноваційною діяльністю в промисловості займалось 9,6 % загальної кількості підприємств. Ними було впроваджено 75 нових технологічних процесів, у тому числі 9 маловідходних та ресурсозберігаючих, освоєно 97 видів інноваційної продукції, з них 8 видів техніки. Загальна сума витрат на інновації склала 71,7 млн гривень. На придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, пов'язаних з впровадженням інновацій, витрачено 49,6 млн гривень (69,2 % від загальної суми інноваційних витрат у промисловості).

Протягом останніх років на високотехнологічних виробництвах реалізовані інноваційні проекти:

- виробництва продукції для Збройних Сил України (ПрАТ «ЧеЗаРа», ДП НВК «Прогрес», ТОВ «НВП «Метекол», НВО «Група компаній «МАГР» та інші);
- виробництва карданних валів для сільгосп- та спецтехніки (ТОВ «Український кардан»);

- по виготовленню медичної техніки – кардіодефібриляторів та аероінсоляційного комплексу для лікування опікових хворих та інші (ТОВ «НВП «Метекол»).

Крім того, в регіоні впроваджувались проекти з підвищення енергоефективності. Реконструйовано та встановлено сучасні твердопаливні котли у 147 котельнях. Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні зросла вчетверо – до 15,4%.

Загалом порівняно з 2014 роком споживання природного газу по всіх споживачах в області зменшено на 17,2%. Потужність об'єктів, які виробляють енергію з альтернативних джерел, збільшено з 0,235 МВт до 8,2 МВт. З початку 2018 року ними вироблено понад 25 млн кВт/год електроенергії. Це майже у 10 разів більше порівняно з 2015 роком. Компанія «Кліар Енерджі-Чернігів» ввела в експлуатацію комплексну інженерну споруду для виробництва електроенергії з системою збору біогазу полігону твердих побутових відходів.

Враховуючи те, що інноваційно-інвестиційній моделі розвитку вітчизняної економіки альтернативи немає, на державному і регіональному рівнях слід активно формувати сприятливі умови для функціонування бізнесу і стимулювання його до інноваційної діяльності.

Створення нових інституціональних структур в контексті локалізації економічного простору є перспективним напрямком підвищення інноваційної активності та модернізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Бутко М.П. Біфуркаційний стан ядра державотворення України в умовах реалізації євроінтеграційного курсу. Економіка України. 2017. №10. С. 49-64.
2. Платформа продуктивного регулювання: веб-сайт. URL: <https://regulation.gov.ua/>

Мацапура Олена Василівна

аспірантка

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ,

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ PROZORRO

Проблема ефективного контролю державних закупівель актуальна для багатьох країн світу. Серед країн ЄС електронними системами закупівель користуються 50%, до них входять: Кіпр, Данія, Естонія, Франція, Угорщина, Ірландія, Італія, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Швеція, Велика Британія. В країнах європейського союзу електронна система закупівель вводилась не для боротьби з корупцією, а для спрощення та автоматизації системи закупівель [1].

Система електронних закупівель «ProZorro» була створена за аналогією з системою державних закупівель Грузії та на основі їхнього досвіду. В Грузії електронна система державних закупівель запрацювала у 2010 році і вважається однією з найпрозоріших у світі. Система державних закупівель України після старту була закріплена меморандумом та відповідно до нього права на неї передані народу України [2]. Згідно з [Законом України «Про публічні закупівлі»](#) портал prozorro.gov.ua є відкритим ресурсом, який пропонує доступ до всієї інформації з центральної бази даних про електронні тендерні торги, що були оголошені з 31 липня 2016 року [3]. Відповідно до звіту «ProZorro» за 2018 р. в загальній кількості тендерів від держзамовників — 1,1 млн., найбільша частка припадає на будівельні роботи — 146 тис. тендерів [4].

Аналізуючи питому вагу держвидатків у загальній сумі сукупних видатків, можна виявити передумови для забезпечення якості закупівлі капітальних благ у довгостроковому періоді. Попри необхідність економії, варто враховувати, що «скупої платять двічі», оскільки недостатність фінансування серйозно позначається на якості отриманого результату і строках його корисного використання. Розглянемо обсяги держвидатків у країнах Європи, рівень

економічного розвитку яких не нижчий, а часом і вищий ніж в Україні (рис. 1).

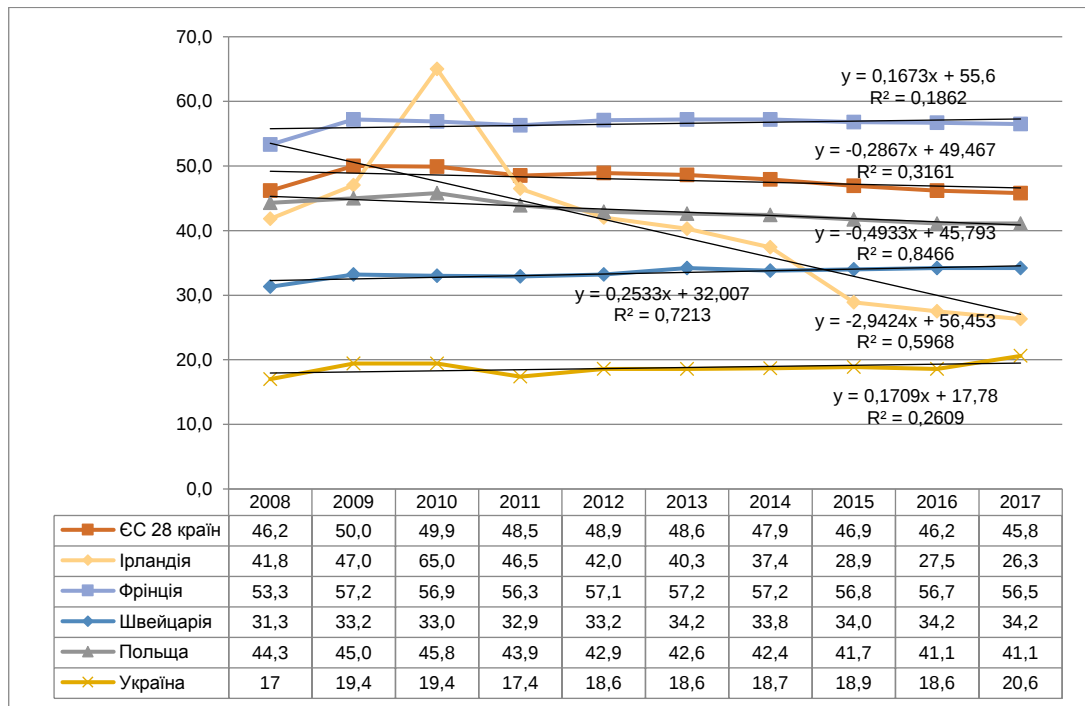

Рис. 1. Динаміка частки державних витрат у ВВП в країнах Європи.

На графіку (рис. 1) наведено дані по всій євроспільноті, яка наразі нараховує 28 країн, а також по тих країнах, результати макроекономічного контролю держзакупівель яких доцільно зіставити із українськими.

Загалом, ВВП ЄС має деяку тенденцію до спаду починаючи з 2010 р. в зв'язку з проблемами економічного розвитку і повинні шукати шляхи підвищення темпів приросту ВВП.

Розглянувши лінії тренду даних країн ми бачимо, що лише Польща та Швейцарія мають високий рівень достовірності апроксимації $R^2=0,846$ та $R^2=0,721$ відповідно. Це означає, що тенденція визначена на рис. 1. для Польщі дозволяє пояснити 84,6 % мінливості макроекономічних показників і відповідно для Швейцарії – 72,1 %. Даний показник для Ірландії становить $R^2 = 0,596$, що являється досить високим показником достовірності та дозволяє пояснити майже 60 % мінливості державних витрат. Для даних країн, державні витрати майже функціонально змінюються в часі. Натомість, розглянувши лінію тренду Франції, котра має найвищі показники серед країн ЄС, ми бачимо з рис. 1, що її рівень апроксимації лише $R^2 = 0,186$, тобто, лише 18,6 % мінливості державних витрат можна

пояснити, а, натомість 81,4 % - залишаються непоясненими. Це найменший показник серед усіх розглянутих країн, навіть менший ніж в Україні, в якій $R^2 = 0,26$. Що дозволяє пояснити 26 % мінливості макроекономічних показників. Тобто, попри візуальну спрямованість у Франції та України тренд не є значимим і можна говорити про деякий усталений середній показник.

Згідно проведеного аналізу виявлено, що вітчизняна макроекономічна політика в частині здійснення державних закупівель через систему «ProZorro» значно відрізняється від європейського досвіду та потребує вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Шатковський О., Файвеш Г. Електронні державні закупівлі: пошук Українського шляху / О. Шатковський// Портал проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eurpublicprocurement.org.ua
2. Меморандум про відмову від авторських прав, передачі державі та подальші кроки створення пілотної версії автоматизованої інформаційної системи електронних державних закупівель в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: ti-ukraine.org.
3. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/about>
4. Публічні закупівлі у будівництві: чи дійсно прозоре ProZorro? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: propertytimes.com.ua.

Моголівець Антон Анатолійович

аспірант

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

ЕКОНОМІЧНІ ЦИКЛИ ЯК ОЗНАКА ДИСПРОПОРЦІЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Будівельна галузь гостро реагує навіть на найслабші макроекономічні коливання. Під час економічного зростання частка будівництва у структурі ВВП різко збільшується, проте у фазі економічного спаду вона так само різко зменшується. Зазначене спричиняє не тільки серйозні негативні наслідки для сукупного попиту та державного бюджету, але, водночас, і значні втрати для

інвесторів та працівників будівельних підприємств. Однією з причин існуючої ситуації є неготовність вітчизняної будівельної галузі до економічної циклічності, яка виявляється не лише у відсутності заходів щодо передбачення зміни фаз економічного циклу, але і будь-яких стратегій завчасної адаптації будівництва до періодичних збурень макросередовища, що негативно відображається на фінансовій стійкості суб'єктів господарювання. За таких умов держава, враховуючи вагоме значення будівельної галузі у структурі економіки, повинна взяти на себе реалізацію комплексу упереджувальних заходів як зі зменшення негативного впливу економічної циклічності на фінансову стійкість будівництва, так і в частині використання можливих резервів розвитку у разі позитивного впливу коливань ділової активності.

Визначено структуру механізму регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах циклічності, яка включає три підсистеми (блоки):

1. Блок прогнозування економічної циклічності. Забезпечує збирання і аналіз статистичної економічної інформації, що надходить від загальнодержавних та місцевих органів влади з метою ідентифікації поточної фази економічного циклу та ранньої діагностики її зміни.
2. Блок згладжування впливу коливань ділової активності на фінансову стійкість будівництва. Даний блок залежно від тенденцій, визначених першим блоком, передбачає реалізацію заходів, спрямованих на зниження негативного впливу економічної циклічності на будівництво під час економічного спаду та підвищення її позитивного впливу під час економічного зростання. Це мають бути заходи грошово-кредитної, бюджетно-податкової та дозвільної політики, спрямовані на стабілізацію фінансового стану будівельних підприємств шляхом збільшення їх оборотних активів, власного капіталу та довгострокових фінансових зобов'язань при одночасному зниженні необоротних активів, позикового капіталу та короткострокових пасивів.
3. Блок оцінки та корегування заходів зі згладжування впливу коливань ділової активності на фінансову стійкість будівництва, який забезпечує контроль результативності Блоку 2 та вносить необхідні корективи у його функціонування.

Процес функціонування механізму передбачає обов'язкову наявність організаційно-ресурсного та інформаційного забезпечення.

Передбачено імплементацію розробленого у роботі інформаційного забезпечення механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності до існуючого електронного урядування на базі підсистем G2E (government to employees) або «Уряд — службовцям», G2B (government to business) або «Уряд — бізнесу», G2G (government to government) або «Уряд — уряду» для вирішення таких завдань:

1. Створення необхідних інформаційних баз та пошукових систем та на основі розширеного переліку макроекономічних показників — індикаторів зміни фаз економічного циклу.
2. Передача Державною службою статистики та територіальними органами статистики України один раз на квартал органам, що входять до організаційної структури механізму, інформації про динаміку показників-індикаторів економічної циклічності.
3. Збирання інформації про результати функціонування механізму, а саме: про динаміку ключових індикаторів циклічності - ВВП будівництва, обсягів введення в експлуатацію житла, вартості позикового капіталу та обсяги його залучення у будівництво, показники фінансової стійкості будівництва із залученням саморегулювних організацій будівельної галузі, зокрема Академії будівництва України, і провідних учасників ринку.

Основою організаційно-ресурсного забезпечення має стати Міністерство розвитку громад та територій України та місцеві органи влади, яким рекомендовано імплементувати відповідну організаційну структуру на базі існуючої у формі департаментів (відділів) забезпечення розвитку будівництва, що має працювати у тісному взаємозв'язку із саморегулювними організаціями.

передбачається гнучке регулювання ставок оподаткування залежно від фаз економічного циклу, яке відсутнє в Україні, але поширене в міжнародній практиці. Зокрема пропонується замість існуючого в Україні звільнення від сплати ПДВ забудовників, що будують доступне житло відповідно до державної цільової програми, застосовувати гнучке регулювання пільги зі сплати ПДВ залежно від фази економічного

циклу для усіх забудовників.

Механізм (рис.6) також має включати такий інструмент регулювання, як безвідсоткове кредитування будівельних підприємств на основі цільових безпроцентних заставних облігацій, метою якого є безризикова реалізація недобудованих квартир у фазі рецесії. Запропоновано реалізувати вказаний стабілізаційний захід через Державну іпотечну установу (ДІУ), для чого потрібно розширити її функції.

Розроблено основні етапи реалізації схеми безвідсоткового кредитування недобудованих об'єктів:

1. Забудовник, що має недобудовані житлові будинки та власне майно, яке може бути передане у заставу, випускає цільові безпроцентні облігації.
2. Фізична особа, що бажає придбати житло у емітента облігацій, направляє відповідне повідомлення у ДІУ і розміщує у ній строковий безвідсотковий цільовий депозит на строк, що залишився до планового терміну завершення будівництва.
3. На суму даного депозиту ДІУ купує облігації забудовника.
4. Якщо будівництво завершено вчасно, то ДІУ передає облігації власнику депозиту у рахунок його погашення, а далі він погашає ці облігації квадратними метрами у забудовника. Якщо ж об'єкт недобудований, депозит повертається власнику у грошовій формі, а ДІУ ініціює реалізацію заставного майна і стягнення з нього вартості придбаних облігацій.

Список використаних джерел:

1. Беленкова О.Ю. Вплив інвестиційної активності на обсяги будівельних робіт в Україні Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин.: зб. наукових праць. вип.30. 2013. С.17-26.
2. Стеценко С.П., Литвиненко О.В. Вплив сезонних коливань на вартісні параметри будівельного виробництва. Управління розвитком складних систем. 2017. № 32. С. 179 – 185.
3. Беленкова О.Ю. Вплив економічної кризи на фінансовий стан підприємств виду діяльності «будівництво» Будівельне виробництво. Міжвідомчий науково-технічний збірник 2010. Вип. 52. С.16 - 20.
4. Сорокіна Л. В. Діагностика й регулювання стрибків економічного розвитку підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 2. С. 93 - 100.

5. Скрипник А.Л., Ткаченко Ю.О. Антициклічне управління будівельними підприємствами України як форма їх захисту від негативних наслідків економічної циклічності. Проблеми системного підходу в економіці. 2010. № 2.
6. Белєнкова О.Ю. Вплив сезонних коливань на оборотні активи будівельного підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2015. №19. С.48 – 53.
7. Волков В.П., Горошкова Л.А. Малі економічні цикли: теорія та вітчизняна практика. Науковий вісник УжНУ. 2014. С.270-275.

Олійник Руслан,

магістр

Новодворська В. В.,

к.е.н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,

м. Ніжин,

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Об'єктивність процесів вимірювання розміру витрат, понесених у результаті господарської діяльності та визначення на їх основі собівартості є очевидною і не потребує доведення. В умовах ринку, коли зниження собівартості може бути чи не єдиним реальним напрямом підвищення конкурентоздатності, достовірна інформація про величину витрат та розмір собівартості стає обов'язковою вимогою до успішного господарювання. Сюди ж можна віднести і чітке бачення механізму кількісного формування величини вказаних категорій. Таким чином, і витрати, і собівартість потребують до себе підвищеної уваги як на рівні теоретичних досліджень, так і в прикладному аспекті. Дана теза стосується усіх сфер господарювання, проте є такі, де проблема вимірювання витрат та собівартості постає особливо гостро. Однією з них є сільське господарство, яке в зв'язку зі своєю специфічністю має деякі особливості як щодо господарської діяльності в цілому, так і стосовно процесів кількісного вимірювання витрат та собівартості зокрема.

Облік витрат у сільськогосподарському виробництві має забезпечувати оперативне, достовірне й повне надходження інформації щодо кількості та вартості одержаної продукції (виконаних робіт і наданих послуг), трудових, матеріальних і

грошових витрат на виробництво продукції за підприємством загалом та за окремими його структурними підрозділами (бригадами, цехами, фермами тощо).

Облік витрат і виходу продукції здійснюють у розрізі окремих об'єктів (виробництв, видів або груп культур чи тварин, продукції переробної промисловості).

Синтетичний облік витрат і вихід продукції сільськогосподарського виробництва здійснюють на активному, калькуляційному рахунку 23 «Виробництво», до якого ведуть субрахунки: 1 «Рослинництво», 2 «Тваринництво», 3 «Допоміжні виробництва», 4 «Підсобні (промислові) виробництва» тощо [3].

За дебетом рахунку 23 відображають прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також виробничі накладні витрати (загальновиробничі витрати) та втрати від браку продукції (робіт, послуг), за кредитом — суми фактичної виробничої собівартості завершеної виробництвом продукції, виконаних робіт та послуг.

Аналітичний облік на рахунку 23 здійснюють за встановленими об'єктами обліку витрат, зокрема видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат можуть здійснювати за підрозділами підприємства й центрами витрат і відповідальності.

Оплату праці нараховують виходячи з обсягів виконаних робіт чи виходу продукції або відпрацьованого часу на підставі відповідних первинних документів, і відносять на відповідні об'єкти витрат.

Товарно-матеріальні цінності власного виробництва минулих років відносять на витрати за їхньою первинною вартістю; продукцію власного виробництва поточного року — за плановою собівартістю з коригуванням її наприкінці року до рівня фактичних витрат; придбані — за первинною вартістю з урахуванням таких методів її уточнення: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних витрат; ціни продажу. Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення й однакові умови використання, застосовують лише один із наведених методів.

Аналітичний облік матеріальних цінностей у бухгалтерії підприємства здійснюють у сальдових відомостях на підставі перевірених і протаксованих Звітів про рух матеріальних цінностей.

Синтетичний облік готової продукції здійснюють на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Цей рахунок призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух сільськогосподарської продукції. Продукцію сільськогосподарського виробництва поточного року облікують за плановою собівартістю, яку наприкінці звітного періоду (року) доводять до фактичної собівартості. Підприємства, які не обчислюють собівартості продукції, наприклад фермерські господарства, беруть її на облік за поточними (діючими на момент складання звітності) цінами. Різницю між фактичною та плановою собівартістю готової продукції, яку виявляють наприкінці року, відносять пропорційно на рахунок продукції й на інші рахунки, на які ця продукція була списана впродовж року.

На рахунку 27 обліковують продукцію, одержану від власних рослинницьких, тваринницьких і промислових підрозділів підприємства, призначену для продажу на сторону та для іншого невиробничого споживання; продукцію, призначену для споживання у тваринницьких підрозділах як корми або для виробництва кормів у кормоцехах; продукцію, вирощену для годівлі худоби, а також побічну продукцію й відходи, одержані при доведенні товарної продукції та насіння до належних кондицій; насіння й посадковий матеріал, включно із саджанцями, призначеними для закладання та ремонту власних насаджень.

Аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва здійснюють у Виробничих звітах. Їх складає кожен структурний підрозділ щомісяця на підставі даних первинних і накопичувальних документів. Дані у Виробничих звітах групують у такому розрізі, який потім дає змогу зробити записи за аналітичними рахунками відповідних синтетичних рахунків. При цьому витрати систематизують за рахунками й статтями витрат. У разі, коли витрати списують на відповідний синтетичний рахунок чи оприбутковану продукцію за кількома звітами, необхідно скласти зведений Виробничий звіт.

Для ведення аналітичного обліку витрат і виходу продукції упродовж року можна використовувати Книгу обліку витрат виробництва. У ній записують підсумкові дані про витрати місячних Виробничих звітів. Книгу можна не вести за умови, якщо у Виробничому звіті нагромаджуються дані щодо витрат і одержаної продукції від початку року.

Визначення собівартості різних видів продукції (робіт, послуг) базується на загальних для планування та обліку положеннях і знаходить своє відображення в єдності об'єктів калькуляції, статей витрат і методики їх розподілу. В плануванні й обліку обчислюються і використовуються в економічній роботі такі показники собівартості: 1) собівартість усієї продукції; 2) собівартість одиниці продукції; 3) витрати на одну грошову одиницю вартості продукції. Серед продукції основних галузей визначення собівартості починають саме з продукції рослинництва, адже вона значною мірою споживається тваринництвом. Об'єктами розрахунку собівартості в рослинництві є різні види продукції, які отримують від кожної сільськогосподарської культури. Крім цього, розраховують собівартість незавершеного виробництва, що включає в себе собівартість сільськогосподарських робіт і вартість спожитих ресурсів для виробництва продукції рослинництва, які виконані в поточному році під урожай майбутнього року.

Тваринництво – друга провідна галузь сільського господарства. Продуктами його виробництва є м'ясо, молоко, жири, яйця та ін. Це цінні, незамінні й головні продукти харчування. Вони покривають 60-65 % потреб у білках, третю частину всіх калорій у харчуванні людини. Продукція тваринництва (шкури, вовна, хутро) є цінною сировиною для легкої промисловості.

До основних факторів впливу на собівартість сільськогосподарської продукції належать природно-кліматичні умови, рівень родючості землі, обсяг внесення добрив, сорти рослин і породи тварин та ін.

Істотним напрямком діяльності сільськогосподарських виробників та органів управління є вдосконалення системи показників і класифікації витрат виробництва продукції сільського господарства в умовах ринкової економіки. Необхідно вказати особливу роль обліку, статистики та контролю в пошуках шляхів скорочення витрат

виробництва в сільському господарстві, в забезпеченні раціонального використання ресурсів, в посиленні боротьби з безгосподарністю і марнотратством [4].

Для своєчасного контролю за витратами та формуванням собівартості потрібно дотримуватись точного ведення обліку витрат за елементами та статтями, центрами відповідальності, в розрізі об'єктів обліку та оперативно обчислювати витрати ресурсів за видами і собівартість продукції в даному проміжку часу для зіставлення її з плановим показником з метою виявлення відхилень і своєчасного пошуку шляхів впливу на процес виробництва.

Список використаних джерел

1. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (з врахуванням останніх змін, внесених Законом України № 663-VII від 24.10.2013 р.).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування // Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (з врахуванням змін і доповнень, останні з яких внесені наказом Міністерства фінансів України № 627 від 27.06.2013 р.).
4. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / За редакцією проф. М.Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Алерта, 2011. – 1042

Сапіга Петро Анатолійович

аспірант

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

SWOT-АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвиток соціально-економічної відповідальності будівельної галузі України має цілком позитивні тенденції та перспективи. На разі все більше компаній залучаються до програм з корпоративної соціально-економічної відповідальності,

виявляють інтерес до роботи у цьому напрямку, розширюють спектр практик КСВ. Важливим фактором розвитку є посилення популярності соціальної звітності серед українського бізнесу та відкритості та прозорості інформації про власну соціально-економічну відповідальність, так, компанії стають підписантами Глобального Договору і намагаються дотримуватися стандарту соціальної звітності GRI при підготовці своїх нефінансових звітів.

У сучасних умовах розвитку ринку, компаніям, що давно перебувають на ньому, і тим, що тільки виходять на ринок, доводиться усе складніше. Їх проблеми пов'язані з високим рівнем жорсткої конкуренції, надлишком подібних товарів і послуг, перенасиченням рекламних і інформаційних потоків, зростаючими вимогами споживачів до якості продукції, з постійними змінами кон'юнктури й місткості ринку, а також інноваціями, що прагнуть завоювати все більші частки. Тому, для успішного виживання і функціонування компанії, підвищення якості і конкурентоспроможності її продукції, треба вміти передбачати труднощі, з якими вона може зіткнутися у майбутньому, і нові можливості, які можуть відкритися для неї. Одним з основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють в комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток компанії є SWOT-аналіз.

Для здійснення стратегічного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовищ застосовують формальні процедури SWOT-аналізу. Головна мета SWOT-аналізу — забезпечити процес стратегічного планування інформацією про сильні та слабкі сторони стратегії щодо її можливостей та існуючих загроз. Сильні та слабкі сторони — це переважно внутрішні чинники, пов'язані з поточним станом системи, можливості та загрози існують зовні й більше стосуються майбутнього.

Методологія SWOT-аналізу передбачає виявлення можливостей (Opportunities) і загроз (Threats) зовнішнього середовища, сильних (Strength) та слабких сторін (Weakness) внутрішнього середовища, встановлення зв'язків між ними на основі побудови матриці, виявлення стратегічних проблем і альтернатив розвитку КСВ (табл. 1.). Проведення такого аналізу дозволяє розглянути всі можливі парні

комбінації між загрозами, можливостями, сильними та слабкими сторонами, встановлені зв'язки будуть використані для формулювання стратегії організації.

За результатами проведеного ситуаційного аналізу можна побачити значну кількість недоліків стану впровадження КСВ в Україні, поряд з цим можливості від переваг КСВ кількісно дорівнюють можливим негативним наслідкам.

Серед потенційних небезпек і труднощів КСВ для бізнесу та

Таблиця 1.

SWOT-аналіз розвитку КСВ в Україні

Переваги	Недоліки
Історія підтримки бізнесом місцевих громад; Підвищена обізнаність із потенційними іміджевими вигодами від КСВ для бізнесу; Існування мотивації та ентузіазму серед основних зацікавлених сторін для втілення КСВ та поглиблення її розуміння; Розвинене розуміння корпоративної філантропії (розвиток зв'язків між бізнесом та громадським суспільством). Підтримка процесів соціалізації бізнесу з боку міжнародних організацій, низки негромадських організацій. Наявність прикладів ефективного ведення бізнесу на базі соціальної відповідальності.	Нерозуміння концепції КСВ, її предмету та економічної моделі КСВ; Нестійке бізнес середовище; Відсутність соціально відповідального інвестування; Низький рівень розуміння та дотримання прав споживачів, відсутність активності споживачів; Слабке корпоративне управління; Поширена корупція, що підриває цінності та принципи ринкової економіки (коли корупційні практики, а не цінності та якість бізнес стратегії, стають критерієм, що визначає успіх, компанії не заохочені розвивати практики КСВ); Недостатні можливості деяких зацікавлених сторін та їх організацій для представлення та захисту своїх інтересів. Відсутність досвіду з організації КСВ і недостатня кількість спеціалістів. Закритість українських компаній для широкої громадськості.
Можливості	Загрози
Цінність та потенціал стратегічного підходу до КСВ для бізнесу; Збільшена важливість КСВ в ЄС та у глобальному контексті (економічному та політичному); Можливості фінансування для КСВ, передбачені ЄС; Поширення в Україні систем управління якістю організації виробництва.	Відсутність послідовної нормативної бази; Недієздатність механізмів втілення та слабе виконання існуючих норм, що регулюють КСВ; Відставання від інших країн-кандидатів на вступ до ЄС та країн-членів ЄС; Встановлення низького порогу для визначення доброї практики КСВ (необґрунтований підхід до присудження добрих практик КСВ); Ризик витіснення ролі уряду на ранніх етапах розвитку КСВ; Ризик недостатньої державної підтримки та зобов'язань.

Потенціал КСВ для створення конкурентних переваг для бізнесу. Позитивне відношення громадян до активної участі підприємств у вирішенні проблем громади. Розвиток інновацій у соціальній сфері.	Складнощі з фінансовим та економічним забезпеченням проектів і програм з КСВ. Проблеми з управлінським та інтелектуальним наповненням процесів упровадження. Недієздатність механізмів втілення КСВ з урахуванням національних особливостей. Ризик несформування у свідомості громадян активної позиції щодо участі у впровадженні соціальної відповідальності на засадах соціального партнерства.
--	---

суспільства визначаються: неприйняття громадськістю бізнесу в ролі постачальника соціальних благ може призвести до посилення негативних тенденцій у ставленні населення до приватного підприємництва; імовірність невиконання соціальних програм, покладених на бізнес у разі настання фінансових ризиків і крахів, обмеження сфери застосування практик КСВ для бізнесу.

Список використаних джерел

1. Створення умов для поширення соціальної відповідальності бізнесу в Європі (публікація Європейської Комісії): Зелена Книга . — Брюссель, 18.7.2001, COM (2001) 366 фінальний. — 340 с.
2. Глобальний договір ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>
3. Беленкова О. Ю. Система методів управління розвитком будівельного підприємства. Економіка та держава. — 2007. № 9. — С. 38–42.
4. Коваленко Є. В. Формування організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю. Економіка і Фінанси. — 2017. № 2. — С.47-57.

Скрипник Ольга Василівна

аспірантка

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

НЕПРЯМІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

До непрямих (економічних) методів державного регулювання цін на окремі товари можна віднести такі:

1. Фіскальна політика.

Передбачає зменшення податкового навантаження для виробників соціально позитивних товарів (за допомогою податкових пільг), а також їх збільшення для виробників соціально негативних товарів (за допомогою акцизів). Також зниженню цін може сприяти дозвіл на застосування методів прискореної амортизації.

2. Митна політика.

Може бути спрямована на зниження рівня цін (зменшення митних ставок на імпорتنі товари, збільшення імпорتنих квот, лібералізація вимог щодо якості імпорتنих товарів), або навпаки на його підвищення (захист вітчизняних виробників) мито та інші транспортні збори на товари, які в достатній кількості виготовляються вітчизняними виробниками, звичайно, в розумних межах, щоб захистити українські підприємства, та сприяти стимулюванню державних товаровиробників.[1]

3. Грошово-кредитна політика.

Може передбачати пільгове кредитування виробників окремих видів соціально значущої продукції.

4. Антимонопольна політика.

Активна антимонопольна політика як правило сприяє зниженню цін.

5. Бюджетна політика.

Державні закупівлі певних товарів можуть збільшувати попит на них, що в короткостроковій перспективі може призвести до зростання цін, а у довгостроковій – до збільшення виробничих потужностей із виготовлення відповідних товарів.

Список використаних джерел:

1. Римар Г.А. Ціноутворення в Україні: стан та перспективи розвитку / Г. А. Римар // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. / відп. ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – Випуск 1 (22). – С. 302-307.
2. Козак М. Сучасні тенденції розвитку промисловості будівельних матеріалів Львівської області / М. Козак // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2010. № 5. - С. 30-34.

3. Беленкова О. Ю. Вплив інвестиційної активності на обсяги будівельних робіт в Україні. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2013. № 30. – С. 17–26.
4. Зельцер Р.Я., Беленкова О.Ю., Дубінін Д.В. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва Київ: «МП Леся», – 2018. – 209 с.

Стадник Вікторія Павлівна.

к.е.н., старший викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративний ресурсів (ресурсів, капіталу, персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Слід зазначити, що в останні роки на базі усвідомлення всього розмаїття критеріїв, чинників і загроз економічній безпеці відбувається процес систематизації та концептуалізації цього поняття як наукової категорії.

Метою статті є визначення процесу забезпечення належного рівня фінансової безпеки підприємства, ідентифікація позитивних і негативних чинників, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства та його конкурентоспроможність, а також розгляд методів оцінки стану фінансової безпеки підприємства.

Основні аспекти визначення сутності поняття економічної безпеки, фінансової безпеки як складової, відповідних загроз, а також системи критеріїв і параметрів досліджено у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених: К.С.

Горячевої, Ф.І. Євдокімова, М.М. Єрмошенка, С.М. Ілляшенка, Н.В. Куркіна, В.В. Шликова та інших.

Вагомий внесок у вивчення цієї проблематики зробили О.І. Барановський та В.І. Мунтіян.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних цілей економічної безпеки належать:

- ❖ забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- ❖ забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання;
- ❖ досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;
- ❖ досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу;
- ❖ мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- ❖ якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- ❖ забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ❖ ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Головною метою фінансової безпеки підприємства є здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, які здатні завдати фінансової шкоди підприємству [1].

Фінансова безпека на рівні галузі повинна гарантувати продовольчу безпеку та сталий розвиток сектора в довгостроковій перспективі на основі прийняття виважених рішень у галузі формування оптимального розміру та структури фінансування життєдіяльності галузі [3].

Фінансова безпека на рівні держави покликана забезпечити стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової системи, який характеризується збалансованістю, стійкістю до негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, здатністю забезпечити економічне зростання національної економіки [4].

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки є однією з пріоритетних задач керівництва підприємства. Однак, недосконалість фінансового ринку, законодавчої бази та специфіка функціонування української економіки ще більше загострюють проблеми забезпечення фінансової безпеки і виділяють її як важливу складову в системі економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / О. І. Барановський. – К. : Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2000. – 36 с.
2. Мартюшева Л. С. Фінансова безпека підприємства / Л. С. Мартюшева, Т. Е. Петровська, Н. І. Трихліб // Комунальное хозяйство городов: наук.-техн. сб. Выпуск 71. Серия: Экономические науки. – К.: «Техніка», 2006. – С. 235-238.
3. Погосова М. Ю. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / М. Ю. Погосова, В. С. Лебедєва // Экономические науки. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
4. Самбуріна Н. С. Аналіз фінансової складової безпеки підприємства / Н. С. Самбуріна. – Х. : Изд. ХНЕУ, 2006.

УДК 338.22:332.2.021.8

Стаднік Л. І.

к.е.н., доцент

Шевченко А. О.

к.е.н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Розглянуто становлення підприємництва на селі. Показано необхідність і формування нормативно-правової бази з питань земельних відносин. Наведено приклади, які спонукають до прийняття і введення в дію закону України про ринок землі. Звернуто увагу на необхідність розробки відповідної законодавчої бази щодо прийняття даного закону.

Ключові слова: земельні відносини, підприємницька діяльність, земельна ділянка, ринкові відносини, право власності на землю, ринок землі.

Підприємництво в аграрній сфері економіки — це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами на землі [1]. Земельні відносини є складовою виробничих відносин в аграрному секторі економіки. Зокрема, відносини виникають між: фізичними і юридичними особами; орендарями і орендодавцями; приватними власниками і державою. Для ведення підприємницької діяльності на селі, необхідна відповідна нормативна база. Так, у березні 1991 набув чинності перший український Земельний кодекс. Потім було організовано масовий процес виділення часток (паїв) у земельні ділянки в натурі (визначені на місцевості). У результаті цього процесу мільйонам нових власників були видані акти на право власності на конкретні земельні ділянки [2]. При підготовці і прийнятті Закону «Про ринок землі», законодавець повинен орієнтуватися на удосконалення ринкових відносин та розвиток підприємницької діяльності на селі.

Проблеми підприємницької діяльності в аграрній сфері економіки досліджували такі вчені, як Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я., Лузан Ю.Я. Малік І.Й., та інші. Але зі становленням ринку землі на селі, виникають нові проблеми, а тому є необхідним подальшого їх дослідження.

Як вважає О. Романовська, питання власності на землю є гострим та спекулятивним. Так як мораторій на продаж земель діє в Україні з 2002 року і по суті право власності на землю обмежено, то як наслідок власники земельних ділянок не можуть розпоряджатися ними на власний розсуд. До того ж існує тіньовий ринок де відчужується земля [3]. Виходячи з цього, на даний час у суспільстві відбуваються гострі дискусії відносно прийняття закону про ринок землі.

На нашу думку, такий закон необхідно приймати, але створити для цього відповідні умови. Для прийняття цього закону є цілий ряд причин, які можна навести прикладами.

Перша причина. Після розпаювання земельних площ, чоловік і дружина, які працювали у колгоспі, одержали у власність дві окремі земельні ділянки. В даний час у них є троє дорослих дітей, а через деякий час підросте і наступне покоління. Виникає питання, як поділити між ними ділянки. Це обов'язково призведе до подрібнення земельної власності, а разом з тим і плутанини у документах та реєстрах про власність.

Другий приклад. Декілька орендодавців вирішили самостійно господарювати на своїх ділянках. Їхні ділянки розміщені в окремих місцях посередині поля. Виникає питання, як до цих ділянок доїхати. Звичайно, на карті розміщені ґрунтові дороги, але в натурі їх немає.

Третій приклад. Прокладати ґрунтові дороги між дрібними ділянками землі є економічно недоцільним і неефективним. Зокрема, неможливо буде на тих ділянках використовувати сучасні технології виробництва продукції рослинництва.

Четвертий приклад. Люди похилого віку з низьким пенсійним забезпеченням, які не мають спадкоємців і є власниками земельних ділянок, можуть мати бажання

продати їх, щоб поліпшити своє матеріальне становище, але немає такої можливості.

Також при відсутності закону про ринок землі, в даний час перебуває в обігу земельна спадщина, якою безплатно користуються орендарі. Цю спадщину потрібно оформити, як відумерлою і взяти на облік територіальної громади.

При веденні підприємницької діяльності на селі, необхідним є поєднання приватної форми власності на землю і ринку землі, який є сукупністю суспільних відносин щодо відчуження та набуття земельних ділянок.

Ринковий обіг землі спонукає до конкурентної зміни землевласників або землекористувачів. Адже, дрібні ділянки (2,5 – 10 га) можуть виконувати функцію соціального захисту на селі, але забезпечити високоефективний рівень господарювання не зможуть. А тому доцільним було б розвивати на селі не тільки аграрне підприємництво, а й підприємство інших галузей. Це може дати робочі місця і соціальний захист для сільського населення.

Ринок землі потрібно відкривати, але для цього необхідно розробити відповідну законодавчу базу.

Подальший розвиток підприємницької діяльності в аграрній сфері економіки сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва в країні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про підприємництво». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/69812/ed20120721/find?text=%CF%B3%E4%EF%F0%E8%BA%E C%ED%E8%F6%F2%E2%EE>
2. Ринок землі в Україні. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Романовська Олександра. Ціна держави. Міжнародний досвід земельної реформи: чому немає панацеї. URL: <http://cost.ua/news/569-land-reform-international-experience>

Столяренко О. М.

д.е.н., доцент

кафедри обліку і оподаткування

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС ОЦІНКИ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою методичною проблемою оцінки безперервності діяльності під час контролю є підвищення достовірності, надійності та затребуваності звітних даних. Для вирішення цього завдання необхідно забезпечити єдність методики бухгалтерського обліку та господарського контролю, яка дозволить виразити думку внутрішнього контролера щодо безперервності діяльності підприємства на основі результатів підтверджених даних бухгалтерської звітності і аналізу умов та подій, що впливають на структуру капіталу. В бухгалтерському обліку – це визначення системи облікових показників, в контролі – визначення методичних прийомів і способів, що необхідні для отримання достатніх підстав висловлення думки щодо безперервності діяльності.

Фінансовий контроль, що є спеціальним видом управлінської діяльності і особливою галуззю економічних знань, володіє різними методичними прийомами, що розроблені на основі досягнень суміжних наук, таких як бухгалтерський облік, статистика, фінанси тощо. Порівнюваність у контролі досягається комбінованим використанням різних прийомів контролю: логічного і математичного, документального і фактичного.

Їх застосування дозволяє аналізувати і систематизувати фактичний матеріал, виявити послідовність дій суб'єкта контролю, як у звичайних господарських ситуаціях, так і в умовах неплатоспроможності, встановлюючи достовірність залученої інформації.

Вищеперераховані види контролю повинні використовуватися під час провадження процедур, пов'язаних із неплатоспроможністю. Така процедура

банкрутства як розпорядження майном є основною в прийнятті рішень кредиторами про подальшу долю неплатоспроможного підприємства, що передбачає чіткість контролю і його ефективність. Необхідно уточнити, що послаблення фінансового контролю за діяльністю суб'єкта господарювання, що перебуває в стані неплатоспроможності, неприпустиме. Обов'язковий контроль передбачає детальність виконання фінансово-господарських операцій і повинен використовуватися на всіх стадіях процедур банкрутства неплатоспроможного суб'єкта господарювання.

Окрім того, витрати, що необхідні для проведення контрольних заходів, повинні відповідати ефективності його проведення. Поняття ефективності в загальному порядку визначається співвідношенням результатів до розміру витрат, які мали місце під час досягнення результатів. Із визначення випливає, що для підвищення ефективності контролю необхідне зниження витрат контрольної діяльності. Проте, як показує практика, зниження витрат на будь-якій із перерахованих процедур банкрутства не призводить до підвищення її ефективності. Звідси випливає, що потрібно регулювати витрати в певних допустимих межах, при яких будуть зберігатися достатня оперативність і якість контролю.

В управлінні господарською діяльністю підприємства система контролю – це сукупність суб'єктів, об'єктів і засобів контролю, що взаємодіють як єдине ціле в процесі становлення ступеня відповідності досягнутих результатів прийнятим управлінським рішенням, а також оцінки стану об'єкта контролю на основі співставлення поставленого завдання з фактичним станом справ, виробітку регулюючих і коригуючих заходів.

Організація контрольної-аналітичних дій в бухгалтерському обліку в умовах неплатоспроможності складається із декількох елементів (рис. 1) і виконує різні функції під час провадження будь-якої процедури банкрутства неплатоспроможного боржника.

Достовірне визначення майнового та фінансового стану, фінансового результату суб'єкта господарювання багато в чому залежить від підготовки та оприлюднення фінансової звітності. У звітах розкриваються фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання, які є джерелом змін у розмірі активів та пасивів останнього.

Робота, пов'язана з підготовкою фінансової звітності, є довготривалою та вимагає належної організації. В організації цих робіт доцільно виділити:

- 1) підготовчий етап;
- 2) основний (балансовий) етап;
- 3) післябалансовий етап.

Підготовча робота фактично проводиться підрозділами протягом всього року з метою своєчасної та коректної підготовки фінансової звітності. Ступінь складності та обсяг звітних робіт визначає правильність підготовки документації та бухгалтерських записів відповідного підрозділу. Постійне використання протягом року логічно продуманих методів бухгалтерського обліку може зменшити та спростити необхідну роботу щодо складання бухгалтерської звітності.

Однак, слід пам'ятати про вищезазначену безперервну роботу, пов'язану з організацією бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання, таку як ведення документообігу або ведення бухгалтерського обліку, що опосередковано впливає на правильність звітної роботи. На підготовчому етапі проводяться інвентаризація, вивчення повноти бухгалтерських записів, визначення фінансових результатів.

Балансовий етап – це безпосереднє складання бухгалтерської звітності, надання керівництву інформації про фінансовий та майновий стан суб'єкта господарювання.

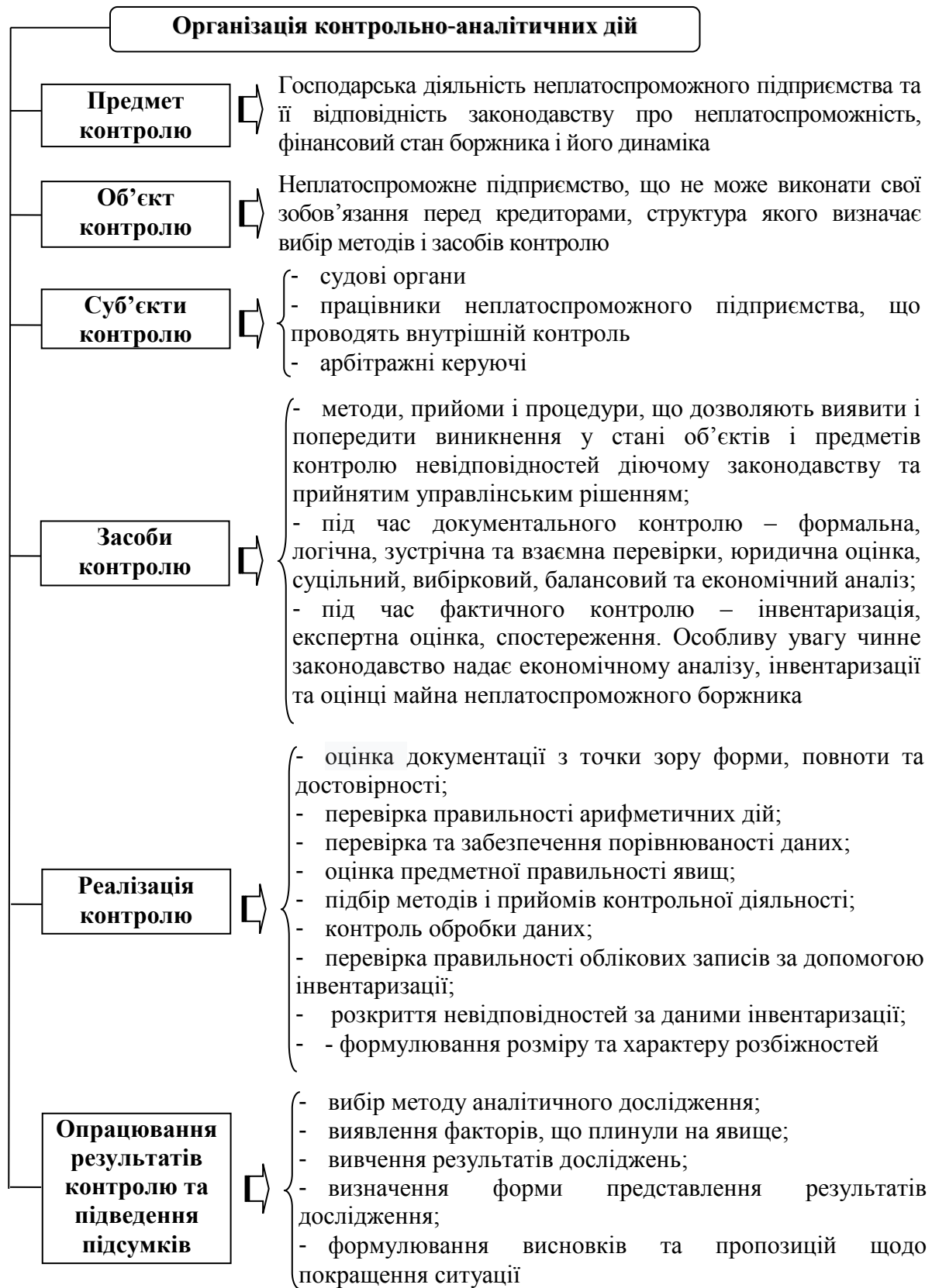

Рис. 1. Організація контрольно-аналітичних дій в бухгалтерському обліку в умовах порушення принципу безперервності діяльності підприємства *

Після балансовий етап включає в себе затвердження звітності, її аналіз, пошук резервів та можливостей виходу зі стану неплатоспроможності.

Звітно-контрольні та аналітичні роботи, що ведуть до представлення майнового та фінансового стану суб'єкта господарювання, вимагають обов'язкової перевірки даних бухгалтерського обліку та даних аналізу, тому вони є не лише інформаційною, але й контрольно-аналітичною функцією обліку. Доповненням звітних та контрольно-аналітичних робіт є аудиторські роботи, а також оприлюднення фінансової звітності відповідними суб'єктами господарювання. Всі ці правильно організовані роботи значно підвищують якість представленої фінансової інформації, роблячи їх корисними для багатьох груп зацікавлених осіб, особливо для інвесторів, які приймають рішення щодо вкладення капіталу у відповідний об'єкт.

Розвиток систем бухгалтерського обліку, оподаткування і законодавства з бухгалтерського обліку не усунули проблем щодо удосконалення системи контролю на неплатоспроможному підприємстві.

Отримані результати проведеного аналізу надійності системи контролю дозволяє виявити області, що негативно впливають на безперервність діяльності, і спланувати подальші процедури контролю з метою скорочення можливості надання недостовірних висновків до мінімального рівня.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерский учет, анализ и контроль: теория, методология, организация [текст]: Монография / [коллектив авторов]; под общ. ред. проф. Ф. Бутынца, проф. М. Добии. – Краков: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2010. – 400 с.
2. Зотова М.В. Бухгалтерский учет при ликвидации организации-банкрота: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.12 / Зотова Мария Владимировна. - Москва, 2002. - 187 с.
3. Кивачук В.С. Оздоровление предприятия: экономический анализ / В.С. Кивачук. - М.: Изд-во деловой и учебной литературы; Мн.: Амалфея, 2002 - 384 с.

УДК 657

Сук Петро Леонідович

д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
ВП НУБіП України “Ніжинський агротехнічний інститут”
м. Ніжин,
Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

В процесі виробництва необоротні активи поступово втрачають свою вартість по мірі зносу. Щоб рівномірно розподілити вартість активів між відповідними періодами їх використання нараховують амортизацію. Існують різні методи її нарахування.

В Україні відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби” підприємство може застосовувати один із п’яти методів нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий [1].

МСБО 16 “Основні засоби” визначено три методи нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишку, суми одиниць продукції [2].

Отже, відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби” і МСБО 16 “Основні засоби” підприємства можуть використовувати такі методи нарахування амортизації необоротних активів:

1. Прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об’єкта основних засобів. Цей метод ще називають рівномірним, лінійним;

2. Прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об’єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та

річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

3. Метод 150% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 150%;

4. Метод 125% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 125%;

5. Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка визначається у відсотках як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта від результату ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

6. Кумулятивний, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Він розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

7. Метод суми одиниць продукції, за яким річна сума амортизації визначається як добуток фактичного річного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Вона обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство планує виробити (виконати), використовуючи об'єкт основних засобів;

8. Метод годин роботи, за яким річна сума амортизації визначається як добуток фактичної кількості годин роботи об'єкта протягом року та виробничої

ставки амортизації. Вона обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальну кількість годин роботи активу, що планується на рік.

Для амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів в Україні передбачено два методи: 1) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 50% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію, а решту 50 % вартості – при списанні об'єктів; 2) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію [1].

Метод 50 % вартості об'єкта при видачі його в експлуатацію і 50 % вартості при списанні дозволяє змінювати відсотки по нарахуванню амортизації. Таким чином, ми отримаємо інші суми з нарахування амортизації. Наприклад, можна встановлювати 30 % вартості об'єктів при відпуску у виробництво, а 70 % вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу). Або навпаки – 70 % вартості засобів при відпуску у виробництво і 30 % вартості, яка амортизується, у місяці їх вибуття з підприємства.

МСБО 16 “Основні засоби” дозволяється використовувати й інші методи, які підприємство вибере самостійно. Проте, необхідно, щоб вибраний метод амортизації відображав очікувану форму споживання майбутніх економічних вигід від цього активу суб'єктом господарювання [2].

У світовій практиці існує використання методу амортизації необоротних активів на основі доходу (revenue-based amortisation method). Його можна використовувати якщо наперед відомі реалізаційні ціни і кількість продукції згідно контракту. За цим методом річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується (різниця між первісною і ліквідаційною вартістю), та коефіцієнта амортизації, який обчислюється діленням фактичного обсягу доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) на плановий обсяг доходу від реалізації продукції.

В міжнародній практиці є також методи нарахування амортизації вибуття (retirement method) і заміщення (replacement method). Метод вибуття передбачає нарахування амортизації одноразово при вибутті основного засобу на всю його

вартість. Потім під час експлуатації амортизацію на такий об'єкт не нараховують. За методом заміщення нараховують амортизацію на основний засіб одноразово при його надходженні на всю його вартість. Потім при експлуатації амортизацію на такий основний засіб не нараховують [3]. Метод заміщення в Україні відповідає методу нарахування амортизації по малоцінних необоротних матеріальних активах у розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію. Метод вибуття в Україні не використовується.

Амортизацію необоротних активів можна розраховувати також за методом переоцінки. Суть цього методу полягає в тому, що активи переоцінюються в кінці кожного періоду. Амортизація визначається як різниця між вартістю активів на початок періоду, плюс надходження активів протягом періоду і мінус вартість активів на кінець періоду [4, с. 217].

Отже, в світовій практиці існують різні методи нарахування амортизації необоротних активів. П(С)БО 7 “Основні засоби” встановлені 5 методів, а МСБО 16 “Основні засоби” – три методи. Проте, МСБО 16 “Основні засоби” не заборонено використовувати будь-який метод амортизації, який обере підприємство.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
3. http://higheredbcs.wiley.com/legacy/college/kieso/0470374942/gate/Expanded_Discussions/Ch11_Expanded_Discussion_Special_Depreciation_Methods/special_depreciation.html.
4. Вуд Ф. Бухгалтерский учёт для предпринимателей / Ф. Вуд. – 5-е издание, часть 3. – М.: Аскери Информайшн Лтд., 1993. – 341 с

Титок Вікторія Вікторівна

старший викладач кафедри організації і управління будівництвом
Київський національний університет будівництва і архітектури
м. Київ
Україна

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ДОСТУПНОСТІ ЖИТЛА

Житло - це основна потреба людини і є основою нашого економічного та соціального добробуту. Житло відіграє центральну роль у здоров'ї людей та громадськості, стабільності сім'ї та соціального добробуту, в роботі на ринку праці, продуктивності праці та розвитку. У 2016 році Хабітат III у Кіто прийняв Нову програму розвитку міст. Одне з ключових питань програми Хабітату - «Належне житло для всіх» [1].

«Доступність - це не просто питання витрат на житло та рівня доходів; мова йде про можливість людей отримувати житло та залишатися в ньому». [2].

Одним із критеріїв оцінки доступного житла є його екологічна безпека.

Екологічно безпечним вважається такий взаємозв'язок будівлі та інженерних систем, який протягом усього терміну служби забезпечує ефективну експлуатацію об'єкта при дотриманні наступних умов:

- мінімальні викиди забруднюючих речовин в атмосферу, зокрема речовин, що сприяють створенню парникового ефекту, глобального потепління, випадання кислотних дощів;
- мінімальні обсяги споживаної енергії з невідновлюваних джерел, скорочення енергоспоживання та енергозбереження;сук
- мінімальні обсяги твердих і рідких відходів, в тому числі від ліквідації самої будівлі (споруди) і утилізації частин інженерного обладнання після закінчення терміну служби і виробленні ресурсу;
- мінімальний вплив на екосистеми навколишнього середовища за місцем знаходження об'єкта;

- найкраща якість мікроклімату в приміщеннях будівлі, санітарно-епідеміологічна безпека приміщень, оптимальний вологий та тепловий режими, висока якість повітря, якісна акустика, освітлення.

В Україні вже побудовано декілька різних будівель по типу та призначенню, які довели, що багато умов екологічної безпеки можна здійснити вже сьогодні, якщо на етапі розробки проекту відійти від традиційного поділу завдань архітекторів, інженерів і замовника.

Загальною ознакою таких проектів стала відмова від існуючого уявлення про необхідність використовувати для забезпечення комфортних умов застарілих систем акліматизації. Екологічне проектування, навпаки, пропонує «ввести природу в будинок» і використовувати природні можливості, в тому числі енергетичні, настільки широко, наскільки це можливо, зберігши за інженерними системами одне лише завдання інтеграції, і то тільки в разі крайньої необхідності.

У такій формі концепція екологічно безпечного проектування веде до переоцінки завдання, відкриваючи двері застосуванню природної вентиляції, сонячної радіації та інших поновлюваних джерел енергії так, щоб сама споруда ставала самодостатньою завдяки використанню систем, що регулюють стан її теплообміну з зовнішнім середовищем.

Взаємозв'язок будівлі з місцевими кліматичними умовами з урахуванням передбачених інженерних рішень повинна вирішити задачу його «екологічної» прив'язки.

Актуальність проектування і будівництва доступного енергоефективного житла сьогодні очевидна. Сучасна малоповерхова забудова - це різноманітні по архітектурі і функціональним змістом типи житла: від індивідуального житлового будинку до багатоквартирних будинків.

Використання сонячної енергії для підігріву води, енергії землі для опалення, вітрогенераторів для постачання будинків електрикою, грамотне застосування сучасних технологій і матеріалів в будівництві вирішує безліч проблем. Каркасний будинок і стовпчастий фундамент знижують споживання матеріалів, орієнтація

будівлі по сторонах світу дає можливість економити на опаленні і кондиціонуванні, ефективна теплоізоляція огорожувальних конструкцій, підвалу та фундаменту, а також припливно-витяжна вентиляція з рекуперацією тепла дозволяють знизити тепловтрати, сантехнічне обладнання з низьким споживанням води та вторинне використання дощової і технічної води дозволяють економно витратити воду. Всі вищенаведені приклади екологічно орієнтованого підходу в будівництві доступного житла дають нам приклад економічних проектних рішень.

Застосовуючи екологічні принципи і уявлення, які можуть бути покладені в основу концепції проектування стійкого екологічно безпечного будівництва, можна не тільки істотно знизити вплив на навколишнє середовище при будівництві, але і створити в місті адекватну для життя екологічну систему.

Список використаних джерел:

1. Habitat for Humanity, 2017. Affordable for Good – Building Inclusive Communities Through Homes that Last. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.habitat.org/sites/default/files/ShelterReport2017.pdf> – Заголовок з екрану. (10.02.2019).
2. New Zealand Institute of Economic Research, (2005). "Quarterly predictions, september 2005." Wellington, New Zealand Institute of Economic Research, Issue 163.
3. Кизима Р.А. та ін. Екологія в будівництві: навчальний посібник / Р.А. Кизима, Л.А. Єгоркіна, С.І. Веремеєнко, Г.В. Доманський, В.В. Яковчук; за ред. Р.А. Кизими. — Х.: Бурун Книга, 2007. — 224 с.
4. Система «пассивный дом». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.propassivhaus.com/index.php?page=22>. — Заголовок з екрану. (4.11.2019).
5. Краснова Ю.А. Деякі аспекти розвитку науково-правових підходів до визначення екологічної безпеки / Ю.А. Краснова // Розвиток наук земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права: Збірник наукових праць Круглого столу (19 жовтня 2012 р.) / за ред. Г.І. Балюк, М.В. Краснової, А.М. Мірошніченка, В.В. Носіка. — 2012. — С. 74–86. — С. 83. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://law.univ.kiev.ua/science.html>. — Заголовок з екрану. (4.11.2019).
6. Экологическая безопасность Взаимосвязь здания и инженерного оборудования. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

https://www.abok.ru/for_spec/articles.php?nid=3257. – Заголовок з екрану.
(4.11.2019).

Царук Н. Г.

к.е.н., доцент

кафедри обліку і оподаткування

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ОЦІНКА БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ УКРАЇНИ

Починаючи з 1998 року, а саме – з дати прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів», Україна взяла курс на узгодження вітчизняних правил бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами. Згаданою Програмою задекларовано створення системи національних стандартів бухгалтерського обліку, наближених до структури міжнародних. Одним із цих стандартів, який визначає особливості ведення обліку основної діяльності сільськогосподарських підприємств, пов'язаної з виробництвом та продажем аграрної продукції, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» (П(С)БО 30). Прийнятий у 2005 році, цей стандарт у першому варіанті свого тексту передбачав пріоритетну оцінку біологічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю, причому як при первісному визнанні, так і при подальших переоцінках.

Однак практика роботи аграрних підприємств після прийняття П(С)БО 30 засвідчила те, що фактично бухгалтери цих суб'єктів облік за справедливою вартістю не сприйняли. У балансах та примітках до річної фінансової звітності цих підприємств після прийняття стандарту, як і до його впровадження, біологічні активи переважно відображалися за первісною вартістю, додаткові біологічні активи та сільськогосподарська продукція – за собівартістю, а доходи (втрати) від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції і від зміни вартості біологічних активів майже не визнавалися.

Зважаючи на таке несприйняття обліку за справедливою вартістю, цілком природним є той факт, що у 2011 році у П(С)БО 30 було внесено зміни, які дозволили сільськогосподарському підприємству самостійно здійснювати вибір, за якою вартістю оцінювати додаткові біологічні активи та сільськогосподарську продукцію – за справедливою вартістю чи за виробничою собівартістю. Зрозуміло, що аграрні товаровиробники у своїй роботі в переважній більшості обирають останній варіант. Отже, фактично на сьогодні вимоги П(С)БО 30 в частині оцінки сільськогосподарських активів не є узгодженими з вимогами МСБО 41.

Оскільки основними товарами, які виробляє аграрне підприємство, є біологічні активи та сільськогосподарська продукція, з цього випливає резонний висновок: якщо для нього бажано і необхідно відповідно до податкового законодавства визначати на ці активи звичайні ціни, то ці ціни можна вважати справедливою вартістю для цілей виконання норм П(С)БО 30 та МСБО 41.

Таким чином, з огляду на чинні сьогодні норми податкового законодавства, у сільськогосподарських підприємств фактично не залишається відмовок проти визначення звичайних цін (а отже – і справедливої вартості) на всю без виключення сільськогосподарську продукцію, яку вони виробляють, та на всі біологічні активи, які вирощуються (утримуються) ними.

Отже, необхідність та обов'язковість визначення звичайних цін (а отже – і справедливої вартості) на біологічні активи та сільськогосподарську продукцію не викликає сумнівів. Для організації процесу такого визначення бухгалтерії сільськогосподарського підприємства необхідно:

1. Визначитися з переліком виконавців роботи по визначенню звичайних цін (справедливої вартості);
2. Розробити для цих виконавців документи, які регламентують їхню роботу, у яких слід зазначити їхні основні повноваження та зобов'язання по визначенню звичайних цін (справедливої вартості);
3. Визначитися з переліком сільськогосподарської продукції та біологічних активів, звичайну ціну (справедливу вартість) яких можна визначити без будь-яких

зусиль, та з переліком активів, для яких у вільному доступі інформації про ринкові ціни не існує;

4Визначитися з методами встановлення звичайних цін (справедливої вартості), які застосовуватимуться на підприємстві, затвердити методику визначення таких цін (вартості) біологічних активів та сільськогосподарської продукції та перелік джерел, з яких підприємство буде збирати інформацію про такі ціни (вартість);

5Задокументувати результати проведеної оцінки з визначенням періодичності такого документування.

Класично для колегіального вирішення будь-якого питання, що виникає в процесі провадження звичайної діяльності підприємства, на ньому створюються відповідні комісії. З огляду на необхідність забезпечення достовірного визначення звичайної ціни (справедливої вартості) на сільськогосподарську продукцію та біологічні активи вітчизняними вченими для такого визначення також пропонується створення відповідних постійно діючих комісій. До їх складу на підприємстві мають входити: головний бухгалтер, головний економіст, головний агроном у рослинництві та головний технолог у тваринництві; включення ж до цієї комісії керівника підприємства вважаємо недоцільним. Окрім зазначених спеціалістів, до складу Комісії мають входити рядові бухгалтери і економісти – фактичні виконавці роботи з підбору інформації про ринкові ціни на активи та з визначення звичайних цін на продукцію підприємства після врахування всіх коригувань, визначених у ході засідань.

З метою забезпечення якісного виконання роботи з визначення звичайних цін (справедливої вартості) на біологічні активи та сільськогосподарську продукцію на підприємстві доцільно сформувати Положення про Комісію з оцінки звичайної ціни (справедливої вартості). У цьому Положенні має бути зафіксовано склад комісії, визначено періодичність її засідань, зобов'язання членів комісії по виконанню завдань її голови в межах компетенції кожного з них та їхні повноваження щодо доступу до інформації про звичайні ціни (справедливу вартість).

На першому засіданні Комісії слід визначитися з переліком біологічних активів та сільськогосподарської продукції, на які існує активний ринок у регіоні, де функціонує підприємство, або щодо яких підприємство постійно здійснює операції з продажу на інших ринках. Окремо формується список активів, на які звичайні ціни у вільному доступі відсутні. Це необхідно для чіткого визначення методів, за допомогою яких буде здійснюватися визначення цих цін (справедливої вартості).

За допомогою яких методів визначається звичайна ціна та одночасно справедлива вартість сільськогосподарської продукції та біологічних активів? Відповідь на це запитання дає поєднання норм Податкового кодексу України, Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів та Методичних рекомендацій з організації обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції за ринковою (справедливою) вартістю.

Незважаючи на те, що методи визначення звичайних цін, встановлені статтею 39 ПКУ, стосуються лише контрольованих операцій для цілей нарахування податку на прибуток, вважаємо, що ці методи застосовні і для визначення звичайних цін для інших операцій цих підприємств, у тому числі для визначення справедливої вартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції.

Значна частина методів, встановлених зазначеними трьома документами, відповідають один одному. Однак все ж кожен з цих документів містить опис унікальних підходів, які можуть стати у пригоді аграрним підприємствам при визначенні звичайної ціни (справедливої вартості) біологічних активів та сільськогосподарської продукції за умови відсутності цін на активному ринку. Наприклад, у податковому законодавстві таким є метод «витрати плюс», у Методичних рекомендаціях з обліку біологічних активів за справедливою вартістю – метод експертної оцінки комісією (за дохідним, витратним чи порівняльним підходом), у Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку біологічних активів – метод дисконтування.

Останнім етапом визначення звичайної ціни (справедливої вартості) біологічних активів та сільськогосподарської продукції є розробка прайс-листів

та/або інших внутрішніх документів підприємства, в яких фіксуються звичайні ціни (справедлива вартість) на біологічні активи та сільськогосподарську продукцію, з встановленням періодичності оновлення інформації у цих документах. Кожній позиції у прайс-листі варто присвоювати відповідний буквенно-цифровий код. До прайс-листів слід прикріпляти протоколи засідань Комісії, у яких проводитиметься обґрунтування проведених оцінок, та відповідну інформацію про ціни на аналогічні або подібні активи на ринку (до таких інформаційних джерел, зокрема, але не виключно, належать відомості про ціни з сайту Торгово-промислової палати України, сайтів науково-дослідних інститутів, які досліджують проблематику ціноутворення, сайтів основних трейдерів сільськогосподарської продукції, переробних і закупівельних підприємств тощо, копії урядових постанов про встановлення регулярних цін, інші матеріали про ціни на міжнародних ринках, українському та регіональному ринку і т. д.). На кожному документі, який підтверджує інформацію про ціну на відповідний біологічний актив або сільськогосподарську продукцію, слід проставляти буквенно-цифровий код, зазначений вище. Таким чином забезпечуватиметься обґрунтованість даних прайс-листів та їх співставність із додатками до них.

Список використаних джерел:

1. Гринчишин Я. Переваги і проблеми застосування справедливої вартості для оцінки біологічних активів// Вісник Львівського НАУ: економіка АПК. - №19 (1).- 2015.-С.381-385
2. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії // Облік і фінанси АПК. -№11.-2016.-С.87-90

Шумак Людмила Валеріївна

аспірант

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ

Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ПРОЕКТНИХ РОБІТ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ

У практиці зарубіжних країн з найбільш розвиненою ринковою економікою існує кілька основних підходів до визначення оплати професійних послуг проектувальника [1; 2; 3].

Під терміном «Проектувальник» тут мається на увазі юридична або фізична особа (Інженер, Архітектор, Геолог, Консультант та ін.), Що має ліцензію на виконання проектних робіт, відповідних досліджень та розробок.

Розглянемо основні методи визначення вартості проектних робіт та способи оплати професійних послуг фахівців в практиці ряду зарубіжних країн, які відображаються у відповідній контрактної документації, що укладається між Інвестором (Замовником) та Проектувальником:

1. Виплата обумовленої суми. При такому підході Проектувальнику виплачується фіксована сума, яку було встановлено в ході переговорів з Замовником. Обсяг винагороди в свою чергу зв'язується з об'ємом наданих послуг. Іноді виплата обумовленої суми використовується в якості винагороди за основні послуги, а за надання додаткових послуг виплата винагороди проводиться за системою «оплата витрат плюс премія». Тоді, коли це можливо, Проектувальник звичайно пропонує варіант виплати винагороди у вигляді обумовленої суми, виходячи з вартості професійних послуг, необхідних для здійснення проекту, а також розміру бажаного прибутку.

2. Відсоток від вартості будівельних робіт. Метод пов'язує розміри оплати з вартістю будівництва, а не з об'ємом або вартістю професійних послуг проектувальника, що надаються в ході здійснення інвестиційного проекту. Сама ідея цього методу виглядає вельми нелогічною: ціна проектування в нормальному

режимі повинна визначатися на основі результатів ще невиконаних проектних робіт, включаючи складання кошторису на будівництво. Відсоток від вартості будівельних робіт є простою і поширеною основою для визначення винагороди, що застосовується протягом багатьох років. Використання такого методу зумовлює певну неадекватність вартості реально виконуваних робіт.

3. Оплата витрат плюс премія. Існує кілька схем розрахунку винагороди Проектувальнику на основі методу «оплата витрат плюс ...». В основі цих схем лежить фактично витрачений на надання послуг час, а також понесені при цьому витрати, і отримання розумної прибутку. Часто в цьому методі застосовується якийсь верхню межу, що дає Замовнику основу для фінансового планування інвестиційного проекту.

Угода на основі «оплата витрат плюс ...» в ряді країн полягає в тих випадках, коли складно або навіть неможливо встановити заздалегідь суму винагороди проектувальника. У деяких випадках розрахунок починає вироблятися на основі даного методу, а потім, у міру виявлення повного масштабу проекту, встановлюється заздалегідь обумовлену суму винагороди. Також може метод «оплата витрат плюс ...» використовувється для визначення винагороди адміністративних працівників, які беруть участь у виконанні будівельних контрактів, а також фахівців, що надають спеціальні послуги, наприклад, виконання економічних і енергетичних розрахунків.

До числа методів, що ґрунтуються на «оплату витрат плюс ...» відносяться: метод множення величини заробітної плати на коефіцієнт прямих витрат. Прямі витрати на заробітну плату, обумовлені виконанням послуг, множаться на множник, який враховує накладні витрати, прямі витрати, не пов'язані з заробітною платою, і прибуток. Коефіцієнт прямих витрат на заробітну плату фірми ретельно розраховується для того, щоб гарантувати охоплення всіх перерахованих статей витрат. В цьому випадку, і в інших методах, заснованих на «оплату витрат плюс ...», послуги, надані зовнішніми Консультантами, зазвичай враховуються в розрахунках оплат. Ці витрати, в свою чергу, можуть бути збільшені для того, щоб

врахувати витрати на координацію проведених робіт; метод розрахунку прямих витрат на персонал. У цьому методі, що є різновидом методу множення величини заробітної плати на коефіцієнт прямих витрат, додаткові виплати персоналу враховуються як частина основних витрат, а не в якості коефіцієнта до витрат. Слід зазначити, що коефіцієнт прямих витрат на персонал нижче коефіцієнта прямих витрат на заробітну плату в тій же фірмі; оплата професійних послуг плюс витрати. При використанні такого методу винагороду проектувальника включає в себе оплату витрат, а також суму гонорару за професійні послуги. Розрахунок оплати витрат може ґрунтуватися на величині заробітної плати, множимо на коефіцієнт прямих витрат на персонал, або ж на визначенні величини оплати всіх прямих витрат по даному проекту плюс деяка пропорційна частка непрямих витрат фірми. Гонорар за професійні послуги може розраховуватися як процентна частка витрат на проект або навіть як процентна частка витрат на будівництво; погодинні (людино-годину) або денна (людино-день) ставки. При такому підході калькуляція витрат (виплат) будується на погодинних або денних ставках кожного найнятого працівника або посадових категорій фахівців. З точки зору Замовника відмінності між витратами на заробітну плату, додатковими виплатами, загальновиробничими витратами і прибутком усуваються, і в цьому випадку Замовник не бере участі в обговоренні значень коефіцієнтів, пов'язаних з прямими витратами на заробітну плату фахівців або допоміжного персоналу.

4. Методи розрахунку за вартістю окремих споруд. У ряді випадків доцільно оплачувати послуги проектувальника на основі вартості однієї будівлі (наприклад, при будівництві житлових комплексів або виконанні великих проектів з наданням інвестиційних пільг), на основі вартості повторюваних елементів об'єкта забудови (наприклад, квартири, номера готелю, одиниці площі забудови) або площі статі (наприклад, при розміщенні офісів або торгових приміщень). При цьому передбачається, що проектні роботи будуть повторюватися для багатьох будівель і споруд, а фахівець повинен отримувати винагороду відповідно до обсягами виконаних робіт.

5. Що повторюються споруди. У деяких інвестиційних проектах вихідна конструкція може використовуватися повторно з невеликими варіаціями. У подібних випадках Замовник і Проектувальник можуть дійти згоди про виплату гонорару за кожне спорудження або про поєднання такого гонорару з іншими видами оплати послуг.

Перераховані методи визначення розмірів вартості і форми оплати послуг проектувальника використовуються окремо і в поєднанні один з одним в залежності від типу проекту та інших умов.

При виборі того чи іншого методу використовується оцінка за наступними критеріями: чи дозволяє метод відшкодувати витрати проектувальника і забезпечити йому прийнятний розмір прибутку; чи забезпечує метод об'єктивне відображення обсягів і змісту послуг проектувальника, що надаються Замовнику; чи дозволяє метод збільшити розміри винагороди внаслідок зростання розцінок на послуги, що надаються в міру здійснення довгострокового проекту; чи дозволяє метод попередньо з достатньою точністю визначити вартість професійних послуг; чи сприяє метод успіху спільних дій проектувальника і Замовника в досягненні кінцевої мети інвестиційного проекту; чи забезпечує метод винагороду за ризик; чи є метод в достатній мірі зрозумілим і простим в практичному застосуванні.

Перераховані методи застосовуються в усіх країнах з розвиненою ринковою економікою, насамперед у США, Великобританії, Німеччині, Японії та ін. Однак в більшості країн є певна специфіка, обумовлена традиціями, формами державного регулювання та нагляду за будівництвом, масштабами інвестиційно-будівельних проектів і іншими особливостями кожної країни.

Список використаних джерел:

1. Методы оплаты профессиональных услуг в проектировании. Руководство №45 Амер. общества гражданских инженеров. США. (Пер. с англ., М.: ЦНИИпроект, 1994).
2. Руководство по подготовке проектных программ строительства федеральных зданий № Р 3430. Администрация общих служб Правительства США. 1984 г. (Пер. с англ., - М.: ЦНИИпроект, 1990).

3. Вернер Беренс, Питер М.Хавранек. РУКОВОДСТВО ПО ПОДГОТОВКЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ Новое переработанное и дополненное издание Перевод с английского АОЗТ „Интерэксперт" Москва 1995.

НАПРЯМ 2
Вектори розвитку громадянського
суспільства

Безпала Ольга Василівна

к.геогр.н., старший викладач

кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м.Ніжин

БЕЗРОБІТТЯ У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Однією з ключових проблем розвитку економіки України та підвищення добробуту населення є безробіття. Зазначена соціально-економічна проблема призводить до «витоку умів» закордон, зменшення рівня інновацій, зменшення купівельної спроможності, а також до інших гострих наслідків. Кризова ситуація в Україні, воєнні дії на Сході України, зміна законів про оподаткування призводять до зменшення кількості підприємств, що, в свою чергу, спричиняє зменшення кількості робочих місць. Тому потрібно шукати шляхи вирішення цих проблем, щоб покращити соціально-економічний стан українського суспільства.

До категорії *безробітних*, (у визначенні МОП) відносяться особи у віці 15 — 70 років (як зареєстровані, так і незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьом умовам: не мають роботи (прибуткового заняття), шукають роботу або намагаються організувати власну справу, готові приступити до роботи протягом наступних 2 тижнів. До цієї категорії відносяться також особи, що навчаються за направленнями служби зайнятості, знайшли роботу і чекають відповіді або готуються до неї приступити, але в цей час ще не працюють [4].

Категорію безробітних разом із категорією зайнятих економічною діяльністю включають до економічно активного населення — це частина населення обох статей, яка протягом певного періоду забезпечує пропозицію своєї робочої сили для виробництва товарів і надання послуг. робота.

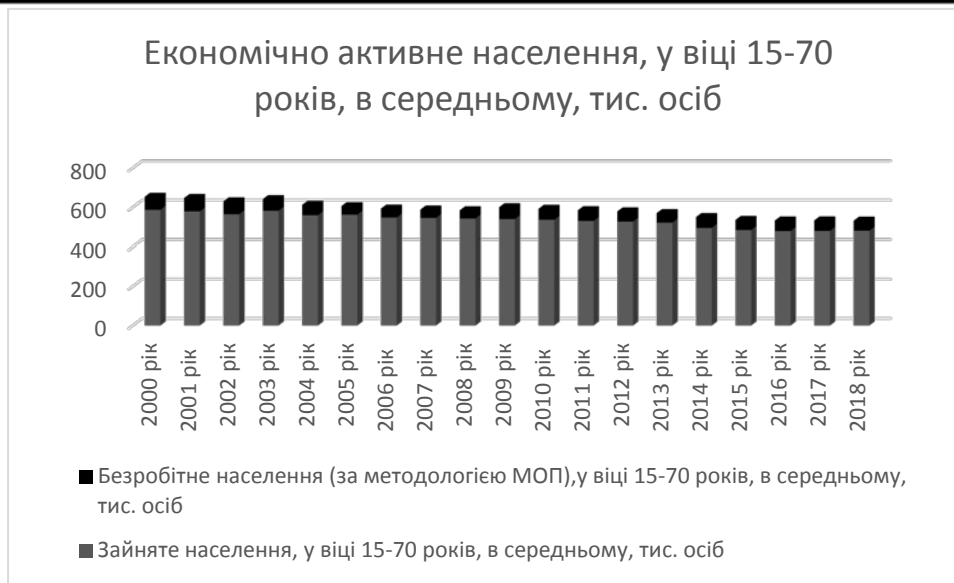

Рис.2. Економічно активне населення Чернігівської області.

Нагадаємо, що зайнятих економічною діяльністю називають осіб у віці 15 — 70 років, які виконують роботи за винагороду за наймом на умовах повного або неповного робочого часу, працюють індивідуально (самостійно) або в окремих громадян-роботодавців, на власному (сімейному) підприємстві, безоплатно працюючі члени домашнього господарства, зайняті в особистому підсобному сільському господарстві, а також тимчасово відсутні на роботі. Зайнятими за цією методикою вважаються особи, які працювали протягом тижня не менше 4 годин (в особистому підсобному господарстві — не менше 30 годин) незалежно від того, була це постійна, тимчасова, сезонна, випадкова чи інша [4].

Окрім того, згідно Закону України «Про зайнятість населення» безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та зареєстровані як такі, що шукають роботу [5].

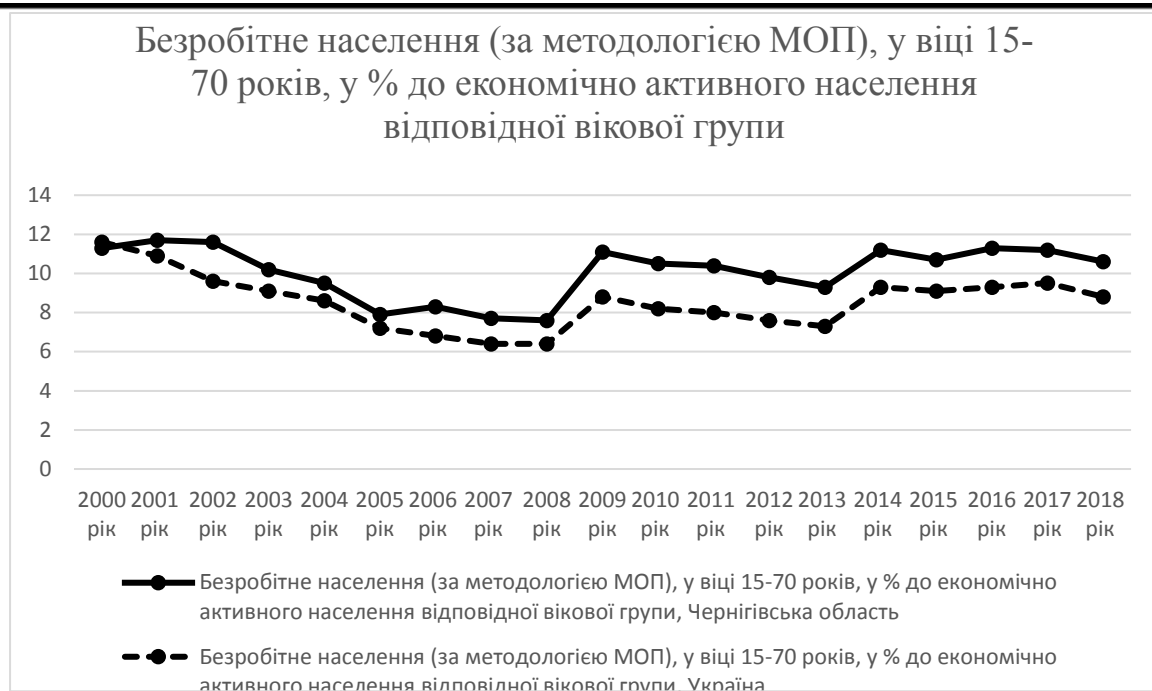

Рис.3. Безробітне населення (за методологією МОП), у віці 15-70 років, у % до економічно активного населення відповідної вікової групи Чернігівської області та України (Джерело: сформовано автором на основі [1,2]).

Протягом 2000-2018 років рівень безробіття не мав чітко виражених тенденцій як у Чернігівській області так і в Україні в цілому. Впродовж останніх 2016-2018 років рівень безробіття Чернігівської області поступово знижувався 11,3%, 11,2% та 10,6%. У 2018 році рівень безробіття Чернігівській області становив 10,6% і був вищим порівняно із загальнонаціональним (8,8%).

Вищі від загальнонаціональних показники безробіття у Чернігівській області характеризуються насамперед наступним *чинниками*: падінням економіки та зниження ефективності діяльності підприємств; відсутністю досвіду роботи; завищеними вимогами молоді до майбутнього місця роботи; низькою заробітною платою; зниженням попиту на деякі посади; можливістю отримати вищі доходи, працюючи на закордонних підприємствах; незбалансованістю попиту і пропозиції на ринку праці; автоматизацією виробництва внаслідок НТП.

Безробіття вважається важливою проблемою для населення та економіки країни загалом, оскільки несе за собою тяжкі наслідки, які відносяться до всіх сфер життя. Зокрема можна виділити так *наслідки* безробіття: збільшення розриву між потенційним ВВП і фактичним ВВП – коли є дефіцит робочих місць, є велика

кількість охочих працювати, виробництво не працює на свою повну потужність; зменшення купівельної спроможності; «відтік умів» – висококваліфіковані спеціалісти, науковці, вчені через відсутність відповідних робочих місць виїжджають працювати закордон, розвиваючи таким чином інші країни; втрата кваліфікації, досвіду, навичок через тривалий пошук роботи, а також через роботу не за фахом, оскільки дуже важко знайти роботу відповідно до отриманої освіти; зниження рівня життя; проблеми в сім'ях через недостатні доходи; посилення соціальної напруги; зростання кількості психічних захворювань; загострення криміногенної ситуації; посилення соціальної диференціації [3].

Розглянувши наслідки безробіття можна запропонувати такі *основні шляхи його подолання*: створення нових центрів кадрового забезпечення; зміни в Податковому кодексі України, які б надавали пільги підприємцям, які працевлаштовують молодих спеціалістів; влаштування на стажування університетами випускників, а в подальшому їх працевлаштування за місцем стажування; підтримка державою закладів вищої освіти, які навчають робітничих професій; внесення змін до законодавства України відповідно до міжнародних норм; влаштовувати на практику школярів 10-11 класу на ті роботи, з якими вони в майбутньому хочуть пов'язати своє життя; захист внутрішнього ринку праці; створення кращих умов для малого та середнього бізнесу; збільшення мінімальної заробітної плати для збільшення добробуту; виділення коштів для перепідготовки працівників; відповідність держзамовлення на підготовку спеціалістів згідно з реальним станом попиту на робочу силу; забезпечення кадрів краще оснащеними робочими місцями та умовами праці; запровадження зміни ставок податку підприємцям замість збільшення кількості робочих місць.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Чернігівській області
<https://www.chernigivstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кифяк В., Дмитрієва О., Сироїчко К. Безробіття в Україні та шляхи його подолання / В. Кифяк, О. Дмитрієва, К. Сироїчко // Проблеми і перспективи

економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 19-25.

4. Методологічні пояснення http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/rp/rp_met.htm

5. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

Гомоляко Роман,

студент

Грабовецький О. І.,

старший викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ПОХІДНА ПРАВОВОЇ СІМ'Ї: СВІТОВІ ТА УКРАЇНСЬКІ АНАЛОГІЇ

Актуальність обраної проблеми обумовлюється сучасними процесами реформування судової системи України, що значно активізуються з прийняттям Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08.04.2014 року № 1188-VII. Належний рівень наукової розробки теоретико-прикладних аспектів ролі судової практики в сучасній правотворчості має скласти доктринальну основу здійснення реформ в сфері судової системи та вдосконалення правотворчої діяльності і законодавства України. Окрім того, актуальність наукового аналізу теоретико-прикладних аспектів ролі судової практики в правотворчості України обумовлюється станом ефективності правового регулювання, що потребує вдосконалення, в тому числі і шляхом їх синхронізації та посилення взаємозв'язку між правотворчістю та судовою практикою [1].

Щоб визначитися з видом і особливостями судової практики в Україні, розглянемо найбільші правові сім'ї: англо-американську та романо-германську.

Англо-американська цивільно-правова система (система загального права) розвинулася з англійського права, що почало формуватися в Англії після її завоювання нормандцями, у переважній більшості в результаті діяльності королівських судів. Основним джерелом права є судовий прецедент. Вищі судові інстанції таким чином здійснюють нормотворення. Проте, окрім цього, діяльність

судів має значний вплив і на дію законодавства. Так, хоча суди не можуть доповнювати статут, але саме вони застосовують статут в кожній конкретній ситуації і тлумачать статут відповідно до тих правил і презумпцій, які вони самі розробили. При тлумаченні судами законів, суди не можуть змінювати зміст норм закону. Але судді англо-американської правової сім'ї часто звертаються до прецедентів тлумачення, для з'ясування змісту закону, що може призвести до виникнення суттєвої різниці між реальним змістом закону і змістом, який вкладають у нього суди. Таким чином, в англо-американській правовій системі судова практика виходить за межі конкретизації й деталізації загальних положень, понять і термінів законодавства. Вона може конкретизувати і деталізувати зміст приписів загального характеру. Загальні особливості англо-американської правої системи вирізняють її серед інших і, перш за все, що відрізняє її від континентальної правової системи: 1) казуїстичність і архаїчність, яка пояснюється тим, що основним джерелом права є судовий прецедент; 2) відсутній поділ права на приватне і публічне, замість якого (але не аналогічно якому) все-таки існує певна диференціація на загальне право і право справедливості; 3) пріоритет процедури і процесуального права перед матеріальним правом; 4) залежна роль закону від прецедентного права; 5) незначна кодифікація галузей права [2].

Англо-американський тип правових систем поширений у Англії, Ірландії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, деякою мірою - колишніх колонія Британської імперії та ін .

Романо-германська правова сім'я сформувалася на основі римського права і римської юриспруденції. Суттєву роль у розвитку цієї правової сім'ї зіграли Кодифікація Юстиніана (VI ст.), Процес рецепції римського права (в Середні століття й у Новий час), юридичні концепції та доктрини, що розроблялися в XII-XVI ст. в різних європейських університетах (Болонському, Падуанському, Паризькому та ін.). раціоналістичні вчення про природне право XVII-XVIII ст. Помітний вплив на ідеї та концепції романо-германської правової сім'ї надали

французька Декларація прав людини і громадянина 1789 р та інші правові акти післяреволюційної Франції, особливо нові кодекси.

Особливостями романо-германської правової сім'ї можна назвати наступні моменти:

1) Норма права тут виступає як досить загального правила. Норма вдачі очищена від казуїстичних деталей. Загальний характер норми дозволяє охопити регулюванням велике коло суспільних відносин, значною мірою уникнути прогалин.

2) Основним джерелом права є нормативні акти. Провідне місце серед них займають закони як акти, прийняті вищим законодавчим органом і мають верховенство над іншими актами. Серед законів вищою юридичною силою володіють конституції. Як джерело права тут виступають і нормативні договори, а також в обмеженому обсязі – правові звичаї.

3) Структура права, починаючи з традицій римського права, характеризується розподілом права на приватне і публічне, а також на галузі та окремі інститути. Багато інститутів права (насамперед приватного), а також юридична техніка, термінологія, тлумачення засновані на традиціях права Стародавнього Риму.

4) Важливе значення надається кодифікації. Основні законодавчі акти виступають у вигляді кодексів по окремих галузях права.

5) Суди позбавлені права на правотворчість. Їх завдання - дозволяти конкретні юридичні справи на основі закону. Суди мають право тлумачити закони. На основі тлумачення і рішень судів складається певна практика. Видаються збірники, довідники судової практики [3].

Романо-германський тип правових систем поширений таких країнах як Італія, Франція, Іспанія, Португалія, Німеччина, Австрія, Швейцарія та ін .

Україна належить до романо-германської правової сім'ї. Одним з дискусійних питань щодо судової практики є визначення її правового статусу, як окремого джерела права.

Попри традиційні для радянської науки повне заперечення судової практики як джерела права чи твердження, що судова практика може бути джерелом права хіба що в тій частині, в якій вона зображена в роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду, сучасна правова доктрина змінюється в цьому питанні.

Фактично, поступово судова практика визнається джерелом права в повному обсязі (рішення Конституційного Суду України, Верховного Суду України, інших судових інстанцій у конкретних справах). Це показує реальне місце результатів суддівської діяльності серед джерел права.

Відповідна роль судової практики поступово визнається, оскільки закони та інші нормативно — правові акти регулюють суспільні відносини в узагальненій, абстрактній формі. Застосовуючи закон, суд часто не знаходить правової норми для вирішення даної справи. Тому судам потрібно так витлумачити подібну чинну норму, щоб поширити її на даний випадок і покласти в основу свого рішення, це тлумачення застосовується в практиці іншими судами, отримуючи обов'язкову силу і стаючи судовим прецедентом [4].

Список використаних джерел

1. Росік Т. В. Функціональне призначення судової практики: світоглядно правовий вимір / Т. В. Росік // Альманах права. – 2014. – Вип. 5. – С. 323-328.
2. Теорія держави і права: Навчальний посібник для студентів вузів / С. І. Селецький. - К.: Центр Учбової Літератури, 2012. - 245 с.
3. Теорія держави і права курс лекцій/ В. Н. Протасов; 2009.
4. Функції судової практики на сучасному етапі розвитку цивільного права України [Текст] / Андрій Дришлюк // Юридична Україна. — 2012. — N 5. — С. 39-43. — Бібліогр. : с. 41-43

Грабовецький О. І.

старший викладач

кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"

м. Ніжин

ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ У ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Сучасний етап розвитку та модернізації України вимагає від науковців і практиків обґрунтування концептуальної моделі розвитку українського державотворення в умовах глобальних змін. Відповідно, потребує уточнення понятійно-категоріальний апарат цього складного та системного процесу, і зокрема термін “державотворення” [3].

Створення нової держави відповідно до закономірності історичності супроводжується певним перехідним періодом становлення, на якому вирішуються питання закріплення її державності, формування дієвої системи державної влади та визначення основних шляхів розвитку країни. Певні труднощі при реалізації процесів реформування економічного устрою та державного управління в Україні потребують переосмислення вихідних уявлень та підходів щодо формування базових цілей держави, а також засобів і способів їх реалізації [1].

Місія та цілі держави, а відповідно й державного управління, як правило, проголошуються та фіксуються в спеціальних державно-управлінських рішеннях. Наприклад, бачення мети нашої держави, її місії відображено в Конституції України (ст. 1) таким чином: Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [1].

Перехід до справжньої демократії передбачає перш за все зміну механізмів цілепокладання в державному управлінні, надання даній підсистемі елементів об'єктивно зумовленого, обґрунтованого і раціонального характеру. Цілі становлять собою продукт діяльності політичної системи, певним чином суб'єктивний відбиток об'єктивного.

Об'єктивно цілі державного управління (публічного адміністрування) народжуються і мають народжуватись «знизу» – іти від потреб та інтересів людей, об'єднаних у державу. Зміст і цілі держави полягають у тому, щоб сприяти матеріальному і духовному розвитку свого народу. Внутрішній стан суспільства і проблеми, що його турбують, є справжнім і актуальним джерелом формування цілей державного управління [2].

Заслуговує на увагу сформульоване Коником С.М. авторське визначення “державотворення” як управлінської категорії.

Державотворення – це процес, спрямований на актуалізацію національної ідеї в галузі державного управління, вироблення та втілення ідеології державотворення, створення й становлення держави як системи відносин та її інститутів, що мають забезпечити життєздатність і розвиток держави. Державотворення являє собою багатогранний процес, що охоплює цілий комплекс взаємопов'язаних чинників, зокрема природничо-географічних, культурно-гуманітарних, мовних, етнопсихологічних, духовно-світоглядних (міфологічні та релігійні), соціально-економічних, правових, геополітичних, військово-оборонних тощо, що відображають усі сфери життєдіяльності суспільства. Державотворення – безперервний процес. На кожному етапі державотворення мають бути поставлені свої цілі й розроблена стратегія розвитку держави, визначена роль органів державної влади у цьому процесі.

Кожна нація чи народ має свій особливий шлях з творення та упорядкування суспільних відносин та інститутів держави. На превеликий жаль, історію нашого народу та державності трактують будь-хто і абияк, але на свою користь, повчаючи нас хто ми, звідки і куди та з ким нам йти. За такими підходами українську історію пишуть поза межами України або у нас за дорученням тих, хто нав'язує нам та “допомагає” зробити “правильні” висновки з минулого і визначити пріоритети на сучасне та майбутнє. Тому більш-менш реальна історія українського державотворення чекає свого національного наповнення й поширення [3].

Трагедію українського народу дуже образно охарактеризувала Самофалова Т.О., визнавши, що всі роки незалежності країна перебувала між двома світами і ледь не поринула в безодню тектонічного розлому цивілізацій унаслідок відсутності чіткого цілепокладання щодо свого місця в глобальній системі впливів.

Так, дійсно, цілепокладання – не питання стратегій, які змінюють одна одну без настання будь-якої відповідальності щодо втілення. Цілепокладання – це питання життєздатності й успішності соціальної системи настільки ж, наскільки воно є основою діяльності кожної людини, яка планує досягти успіхів. Із таких міркувань, цілепокладання, безсумнівно, відноситься до сфери методу суспільних наук. Найбільшою мірою це стосується науки державного управління, де практична діяльність створює і реалізує образ бажаного майбутнього. Поза чітким визначенням цілей розвитку суспільства державне управління може становити загрозу національній безпеці, оскільки тоді його методи перетворюються на інструменти “чорних трансплантологів”. (Одні й ті самі методи застосовують ті, які рятують життя, і “чорні трансплантологи) [4].

Небезпідставно переважна більшість учених наголошують, що цілепокладання стоїть «поза і вище» за інші функції, але за своїм змістом і роллю в управлінні – саме управлінська функція, враховуючи те, що цілепокладання є не тільки початковим етапом управління, а й наслідком інших управлінських функцій. Функція цілепокладання за своїм змістом – процес складний і розгорнутий у часі, має специфічні закономірності, не властиві іншим управлінським функціям. Іноді ця функція використовується як основа в методі «управління за цілями» [5].

Обґрунтованість і дієвість цілей державного управління визначаються їх залежністю від певних ресурсів і забезпеченості ними. Особливе значення тут мають, як і у всьому, природні й людські ресурси, але таких ресурсів мало і збільшення їх не передбачається. Тому увагу слід звернути на ті, які не потребують великих витрат, відтворюються, розвиваються й перебувають у нашому

розпорядженні. Перш за все — це ресурси права, причому права в широкому розумінні.

Будь-які цілі, які ставляться в державному управлінні, мають оцінюватися під кутом зору їх відповідності правовим вимогам (справедливості, правди, гуманізму), закріплюватися законодавчо і проводитись у життя силою законів і державних механізмів їх реалізації [2].

Таким чином, процес визначення мети є основою для організації будь-якої діяльності, зокрема управлінської. Аналіз науково-методичної літератури дає можливість стверджувати, що цілепокладання вченими характеризується як: по-перше, складний інструмент, який вимагає спеціального дослідження; по-друге, один із найважливіших моментів менеджменту, по-третє, один із найбільш важливих етапів у діяльності організації; по-четверте, основа успіху управління в будь-яких стратегічних ініціативах; по-п'яте, процес вибору однієї або декількох цілей зі встановленням параметрів допустимих відхилень для управління процесом здійснення ідеї [5].

На даному етапі державотворення нагальними постають такі завдання:

- формування сучасної державницької ідеології українського державотворення;
- створення інтелектуально розвиненого середовища для здійснення модернізації й розвитку українського суспільства;
- планування майбутнього держави України згідно з такими постулатами, як соборність, суверенність, справедливість [3].

Список використаних джерел

1. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення: Навчальний посібник /В. Д. Бакуменко // – К.: ВПЦ АМУ, 2012. – 344 с.
2. Венгер О.М. Цінності та «дерево цілей» публічного адміністрування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua > gazeta > monodrupadmin_161.
3. Коник С.М. Державотворення як управлінська категорія // Державне управління: теорія та практика. – 2012. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_6.

4. Самофалова Т.О. Роль цілепокладання в методології державного управління національним багатством // Теорія та практика державного управління. – Вип. 4 (51) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/1/05.pdf](http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/1/05.pdf).

5. Черненко Н.М., Ручкіна М.М. Цілепокладання в управлінській діяльності керівника // Інноваційна педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_1/45.pdf.

Литовченко Віктор Петрович

к. філос. н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ЧОГО ОЧІКУВАТИ НЕВЕЛИКОМУ СЕЛУ ВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Децентралізація влади є однією з ключових реформ, які стоять на порядку денному в Україні. Вибудова нової системи владних повноважень між центральними та місцевими органами влади в Україні покликана не лише забезпечити новий якісний баланс стримувань і противаг, а й мобілізувати всі необхідні умови для якісного життя населення, ствердити ефективний соціально-економічний розвиток як окремих поселень, так і окремих регіонів. Разом з тим дана реформа приховує ряд потенційних несприятливих наслідків для рядових жителів невеликих населених пунктів позаяк реформаторські ініціативи відбуваються на фоні стрімкого демографічного скорочення населення України. Яскравим прикладом адміністративно-територіального реформування в умовах депопуляції населення є Чернігівська область.

На 1 жовтня 2019 року чисельність наявного населення Чернігівської області, за оцінкою, становила 995,1 тис. осіб. Дві третини з них проживали в міських поселеннях. З початку року кількість жителів зменшилася на 10,6 тис. осіб [1]. Така негативна тенденція зумовлює центральну владу переглянути існуючий адміністративно-територіальний устрій, який в свою чергу обумовлює і разючі зміни в житті невеликих сіл.

Згідно із графічною моделлю пропонується 22 райони Чернігівської області об'єднати в чотири – Чернігівський, Ніжинський, Прилуцький, Корюківський, а

головну владу на місцях передати об'єднаним територіальним громадам (ОТГ) [2]. Подібні реформаторські ініціативи покликані зконцентрувати мережу сільських поселень за європейським зразком, але водночас реально проглядається тенденція до зникнення з політичної карти малих населених пунктів (до 300 жителів).

Передача владних повноважень до ОТГ, відсутність дотаційної фінансової державної підтримки держави зумовить масове закриття закладів та установ малих населених пунктів. Мова йде про поштові відділення, фельдшерсько-акушерські пункти чи лікарні, школи. Центр ОТГ буде вимушений концентрувати зазначені вище об'єкти відповідно до своїх потреб та платоспроможності. У всіх інших населених пунктах йтиме вимушений процес закриття цих об'єктів, скорочення працівників, а в далекій перспективі – деградації поселенської мережі периферійних населених пунктів ОТГ.

Першим таким кроком можна вважати закриття сільських відділень пошти. Так стаціонарні відділення розпочали закривали в усіх селах, де населення менше ніж 2000 осіб [3]. В результаті поряд із скороченням штату працівників спостерігаємо прогалини у вчасному отриманні періодичних видань, пенсій та різного роду соціальних виплат.

Згідно медичної реформи на Чернігівщині триває створення госпітальних округів: впорядкування мережі лікарняних закладів та скорочення ліжкового фонду [4]. Без державної субвенції медичні заклади будуть змушені «доїти» місцеві бюджети. А скарбниці ОТГ далеко не всі заможні, щоб віддавати мільйони на утримання лікарень.

Подібною є ситуація і з школами. Уряд визначив стандарти доступності закладів освіти, один із них - у кожному шкільному класі мають навчатись не менше 15 та не більше 30 учнів. Всі опорні школи повинні мати велике або середнє (40 x 60) футбольне поле з професійним штучним покриттям, професійне легкоатлетичне покриття бігових доріжок, поле для міні-футболу із штучним покриттям, майданчик для баскетболу/волейболу з гумовим покриттям, зону

воркаута та освітлення всіх майданчиків [5]. Зазначені вимоги для багатьох сільських шкіл є не підйомними.

Таким чином, децентралізація влади в Україні, погіршення демографічної ситуації зумовили глибокі зміни в реформі місцевого самоврядування та звичному укладі сільських поселень. В цій ситуації варто усвідомити кожному, що назріла гостра потреба у створенні такої соціальної інфраструктури сільських населених пунктів, яка б враховувала різнобічні запити сільського населення, забезпечувала ефективне використання фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсів. Реалізація висловлених вище позицій неможлива без активної та свідомої позиції кожного з нас, болючих реформ – ліквідації значної кількості установ та закладів невеликих населених пунктів.

Список використаних джерел

1. Народ вимирає: на Чернігівщині померлих більше, ніж народжених. - [Електронний ресурс]. - <http://nezhatin.com.ua/2019/11/23/-narod-vymyraye-na-chernigivshhyni-pomerlyh-bilshe-nizh-narodzhenyh/>
2. Чернігівська область: замість 22 районів буде 4? - [Електронний ресурс]. - <http://che.cn.ua/index.php/all-news/item/1123-chernihivska-oblast-zamist-22-raioniv-bude-4>
3. Сільські пошти Чернігівщини знову під загрозою. - [Електронний ресурс]. - <https://cheline.com.ua/news/society/silski-poshti-chernigivshhini-znovu-pid-zagrozoyu-zakrittya-ukrposhta-podala-apelyatsiyu-na-rishennya-sudu-182482>
4. Про проблеми госпітальних округів на Чернігівщині. - [Електронний ресурс]. - <http://bilahata.net/pro-problemy-hospitalnyh-okruhiv-na-chernihivschyni/>
5. Не менше 15 учнів у класі: уряд визначив стандарти доступності закладів освіти. - [Електронний ресурс]. - http://www.ukr.life/uk/osvita/ne-menshe-15-uchniv-u-klasi-uryad-viznachiv-standarti-dostupnosti-zakladiv-osviti/?fbclid=IwAR2C-J4_c463qnBKYixNrDzGUreVWIAqrljESmjaoI9BB-sMm5uwX80SY9Rc

Тарасова Ірина

к.ю.н., доцент

Київській кооперативний інститут бізнесу і права,
м.Київ,

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Дослідження питань формування та розвитку інституту громадянського суспільства, як елементу сучасної держави свідчать про те, що актуальність вказаної проблематики у світі не зникає. Проблеми пов'язані з необхідністю активізації окремих напрямів розвитку громадянського суспільства існують як в країнах з стабільними демократичними інституціями, так і в суспільствах, які перебувають у перехідних періодах від авторитарних або тоталітарних режимів до демократії, до числа останніх відноситься і Україна.

Наразі наша країна прагне стати рівноправним партнером у європейській спільноті, але вона має відповідати стандартам демократичної і правової держави з розвинутими економічними відносинами, високим культурним і духовним потенціалом громадянського суспільства. За результатами опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, у 2019 році українці позитивно ставляться до громадянського суспільства, громадських організацій і громадської діяльності загалом, та 77% – вважає, що держава повинна сприяти розвитку громадянського суспільства [1]. Це свідчить про те, що українці досі помилково вважають, що формування громадянського суспільства це справа державна.

Враховуючи темпи розвитку сучасної України в умовах глобалізації, слід зазначити, що розбудова громадянського суспільства, демократичної, правової держави – це не тільки питання внутрішньої політики, але й зовнішня необхідність, яка диктується міжнародною спільнотою. В умовах активного розвитку української державності, розширення сфер правового регулювання, підвищення ролі законності та правопорядку у забезпеченні соціального прогресу питання правосвідомості громадян, шляхів, форм і засобів її формування набувають

особливого значення. Ми погоджуємось з висловлюванням Євгена Бистрицького, голови громадського об'єднання «Виборча рада.UA», що: «Зараз перед громадянським суспільством стоїть спільний інтерес – не просто запропонувати себе владі, а показати свої завдання і свою позитивну роль, без чого влада не зможе робити ані заявлених реформ, ані демократизації України, ані європейського вибору, в тому числі» [1].

На мій погляд, одним з пріоритетних напрямів має стати формування правової свідомості неповнолітніх та виховання наступних поколінь активного громадянського суспільства. Для цього необхідно зосередитись не лише на підвищенні ефективності системи правосуддя або підвищенні правової культури молоді. Окремим напрямом має стати активізація роботи громадянських організацій з реабілітації та ресоціалізації засуджених неповнолітніх.

Не слід забувати, що для формування позитивного іміджу України у світі та досягнення мети реформування країни має бути підтримка та усвідомлювання її громадянами правильності й послідовності здійснення реформи правосуддя в Україні, яка відбувається вже не перший рік. Завданням реформування правосуддя в Україні є не лише «полегшення праці» суду й правоохоронних органів та звітування про скорочення злочинності.

Необхідність вдосконалення ювенальної юстиції України, приведення його у відповідність міжнародним стандартам, враховуючи положення Мінімальних стандартних правил ООН ("Пекінські правила") [2], вимагає активної громадянської позиції та активного суспільного контролю за діяльністю влади і правоохоронних органів, з тим щоб загальне ставлення до неповнолітнього правопорушника було якомога найбільш гуманним. Однак на сьогодні, в Україні робота ведеться не на достатньому рівні, особливо щодо ресоціалізації неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом. Не має сумніву, що необхідно об'єднання зусиль та здійснення комплексних заходів з боку сім'ї, закладів освіти, органів державної влади та громадських організацій, що: «спрямовані на виховання конструктивної (ціннісно-орієнтованої) поведінки

неповнолітніх (тобто зниження агресії, посилення довіри, толерантності, недопущення проявів дискримінації тощо); популяризація навичок критичного мислення, емоційного інтелекту, ненасильницького спілкування тощо» [3].

Неповнолітні - це майбутнє країни але, в той же час, відносяться до найбільш вразливого прошарку населення, особливо, якщо вони є учасниками кримінального провадження (підозрювані, обвинувачувані). Саме тому, для формування ефективного громадянського суспільства у майбутньому важлива активна громадянська позиція кожного члена суспільства вже зараз. Правова і громадянська свідомість має проявлятися не лише у створені громадських організацій, а й у активному захисті власних прав, свобод та законних інтересів, і також у контролі за захистом прав більш вразливих верст населення.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство сьогодні: довіра – висока, активізму – поменшало, але активні стали ще активнішими / Електронний ресурс: Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-sogodni-dovira-visoka-aktivizmu-pomenshalo> 2
2. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») / Електронний ресурс. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_211.
3. Тімофєєва Л., Особливості застосування європейських стандартів щодо неповнолітніх у кримінальному праві України // Підприємництво, господарство і право, №4. 2019. С.228-232.

Шепета Віталіна

студентка

Грабовецький О.І.

старший викладач

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

Особливості державного регулювання економіки

Державне регулювання має значний вплив на розвиток національної економіки країни, тому його дослідження є важливим аспектом. У будь-якій країні держава бере участь у регулюванні економіки. Держава через свою особливу роль у суспільстві за всіх часів тією чи іншою мірою втручалася в економічні процеси.

Ефективна система державного регулювання економіки забезпечує сталий розвиток основних напрямів економічної й соціальної діяльності країни. Основним прямим методом державного регулювання національної економіки є правове регулювання, яке здійснюється за допомогою розробки та прийняття законодавчо-нормативних актів, що створюють правові умови розвитку економіки й соціальної сфери.

Правове регулювання у сфері соціально-економічних процесів здійснюється в напрямках реалізації принципів політики економічного зростання й підвищення рівня життя громадян України. До структури цього блоку входять п'ять підсистем: 1) удосконалення бюджетного й податкового законодавства; 2) створення правових умов для сприяння розвитку вітчизняного підприємства; 3) державна підтримка вітчизняного товаровиробника; 4) регулювання зовнішньоекономічних відносин; 5) регулювання широкого комплексу соціальних питань [1]. Серед правових методів регулювання економіки важливе місце займають закони, спрямовані на тривале правове регулювання ринку. Правове регулювання економіки держави представлене системою законів і підзаконних нормативно-правових актів, які покликані регулювати економічні відносини на різних рівнях. Виокремлення галузі права, яка б регулювала відносини у сфері економічної діяльності, є досить складним і масштабним процесом.

На етапі становлення ринкової економіки специфічним завданням державного регулювання було формування нової системи відносин власності, які властиві багаторівневій економіці, створення конкурентного середовища, підтримка малого підприємництва, фермерських господарств тощо. Держава потребує формування й розвитку належної інфраструктури національного господарства, досягнення макроекономічної стабілізації, цінової й ринкової лібералізації. Економічна діяльність держави охоплює всі форми та засоби реалізації економічних цілей і завдань.

Специфічними засобами державного впливу на економіку є економічне прогнозування, програмування, планування. Вони охоплюють заходи

інформування, виховання, роз'яснення та популяризації цілей і завдань економічної політики держави, території, галузі. Ефективність засобів залежить від організації цих видів робіт і довіри до них громадськості [2]. Кризи, «чорні вівторки», дефолти призводять до зміни урядів, змін інституційної структури. Державне регулювання економіки здійснюється на основі чітко сформульованої державної економічної політики. При цьому терміни «державне регулювання економіки» та «державна економічна політика» не варто ототожнювати. Державна економічна політика являє собою основні напрями діяльності держави у сфері економіки, у той час як державне регулювання економіки - діяльність держави в особі її органів, спрямована на реалізацію державної економічної політики з використанням спеціальних засобів, форм та інструментів. Відсутність чітко сформульованої, належним чином оформленої, стабільної й передбачуваної державної економічної політики є істотним недоліком, що перешкоджає ефективному державному регулюванню ринку. Правова база, що забезпечує застосування засобів, інструментів державного регулювання економіки, створення якої треба розглядати як пріоритетний напрям розвитку законодавства, що регулює відносини в економіці, є недосконалою [6].

Принципи державного регулювання, як і управлінської діяльності, є результатом узагальнення притаманних їм істотних рис, характерних зв'язків і постійно відтворювальних ознак, які стають опорними в роботі уповноважених суб'єктів державного регулювання, особливо на початковій стадії процесу ринкової трансформації, коли ще відсутня критична кількість реформ, а макроекономічна ситуація загрожує вийти з-під контролю уряду, що в сукупності диктує прийняття відповідних рішень [3].

Важливим напрямом діяльності органів влади держави й регіонів у сучасних умовах є вдосконалення системного підходу до організації управління й регулювання розвитку економіки, що пов'язано з наростаючим потоком інформації. Системний аналіз дозволяє більш раціонально використовувати різноманітну інформацію для управління розвитком економіки. Теоретичні дослідження, наукові

концепції управління розвитком економіки сприяють розробці альтернативних варіантів вирішення проблем і сценаріїв розвитку національного господарства [4].

Останнім часом різні країни світу здійснюють політику в напрямі децентралізації з метою зміни співвідношення ступеня впливу центральних органів державної влади й органів місцевого самоврядування на макроекономічну ситуацію. Децентралізація — це процес передачі функцій і повноважень центральних органів влади місцевим органам виконавчої влади й самоврядування, тобто це процес розширення та зміцнення прав і повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру [5]. Проведення децентралізації в управління стало об'єктивною потребою також в Україні.

Таким чином, головна мета державного втручання в економічний розвиток — забезпечення безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиного цілого, досягнення економічної ефективності на макрорівні. Її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення. З практичного погляду державне регулювання економіки — це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин із метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики. Ринковий механізм має бути доповнено механізмом прямого державного регулювання економіки.

Список використаних джерел:

1. Наливайко Л. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Л. Наливайко, М. Беляєва. - 2-е вид. допов. - Запоріжжя: Дніпровський металург, 2016. - 406 с.
2. Зарембо Ю. Державне регулювання економіки (Огляд Законів України): [навчальний посібник] / Ю. Зарембо; Рівненський держ. технічний ун-т. - Рівне: Б. в., 2017. - 164 с.
3. Михасюк І. Державне регулювання економіки: [підручник] / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога; Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. - 2-ге вид., випр. і доп. - К.: Атіка; Ельга-Н, 2016. - 592 с.

4. Зборовська О. Теоретичні концепції матеріальної основи державного регулювання економіки / О. Зборовська // Економіка та держава. 2016. - №8. - С. 5-7.
5. Швайка Л. Державне регулювання економіки: [навчальний посібник] / Л. Швайка. - К.: Знання, 2016. - 435 с.
6. Стеченко Д. Актуальні завдання і функція державного регулювання в реалізації економічної політики / Д. Стеченко // Вища школа. - 2014. - №4. - С. 55-62.

НАПРЯМ №3

Транспортні технології у сучасному АПК України

УДК 656.025.4/.073

Савченко Лілія Анатоліївна

к.т.н., доцент

Стиранкевич Г

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АВТОМОБІЛЬНОГО ПАЛИВА НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОСНІТИНСЬКОГО НДГ

Актуальність дослідження. Оскільки в умовах ринкової економіки основною метою стабільного розвитку кожного господарства є прибуток, увагу необхідно приділити чинникам, які впливають на його формування. Виходячи з того, що в собівартість перевезень входить близько 40 % витрат на ПММ, то удосконалення системи управління витратами палива є досить актуальним питанням і потребує наукових методів вирішення.

Мета досліджень: Удосконалити систему управління витратою автомобільного палива з метою підвищення ефективності використання паливо-мастильних матеріалів. Досягнути економічний ефект за допомогою визначення сумарних коригуючих коефіцієнтів.

Основна частина. Система управління витратою автомобільного палива включає в себе чотири головні складові, а саме:

- нормування витрат палива;
- аналіз ефективності використання;
- планування витрат палива;
- контроль та облік його використання.

В комплексі заходів по ефективному використанню палива застосовується «Система управління витратою автомобільного палива (СУВАП), що розроблюється на рівні структур управління[5].

Існуючі системи управління витратою палива у Великоснітинському НДГ ім. О.В.Музиченка характеризуються невисоким рівнем їх надійності внаслідок таких причин:

- відсутність на автомобілях основних контрольно - вимірюючих приладів витрати палива і відповідного інформаційного забезпечення для оперативного управління;
- несвоєчасна методика нормування і планування витрати автомобільного палива, що не враховує диференційовані складні дорожньо - кліматичні умови експлуатації;
- недостатнє методичне забезпечення підготовки водіїв по методам економії палива.

Нормування витрати палива на автомобільному транспорті представляє собою встановлення планової норми його виробничого споживання.

Економія нафтопродуктів може досягати найбільш раціональних розмірів тільки при правильній організації нормування, планування й обліку паливо мастильних матеріалів [1].

Планування потреби в паливі й мастилі здійснюють із залученням планового відділу, відділу експлуатації, технічного й ін.

Метою аналізу ефективності використання автомобільного палива є визначення впливу досягнутих значень техніко-експлуатаційних показників на зміну групової норми. Аналіз дає можливість оцінити ступінь раціонального використання палива й оперативно виявляти і використовувати наявні резерви.

Для розрахунку економічної ефективності необхідно здійснити вдосконалення планування витрат палива з урахуванням реальних умов експлуатації рухомого складу.

Суть вдосконалення полягає в створенні більш гнучких тарифів, які дадуть при роботі транспорту в різних умовах експлуатації сталу рентабельність. Як показує практика, при роботі в складних умовах (поле, бездоріжжя, лісові дороги без твердого покриття тощо) автомобілі перевитрачають паливо, особливо в тих умовах, коли питома вага роботи в складних умовах досить велика, підприємство працює без прибутку, або й терпить збитки.

Система вдосконалення базується на урахуванні додатково використаного пального в реальних умовах експлуатації. Для розрахунку візьмемо вихідні дані Великоснітинського НДГ за 2009 рік.

Для коригування лінійних норм у Великоснітинському НДГ застосуємо наведені нижче корегуючі коефіцієнти:

1.Робота в умовах міста:

з населенням до 0,5 млн.чол. - до 5 %;

з населенням від 0,5 до 1,0 млн.чол. - до 10 %;

з населенням більше 1,0 млн.чол. - до 15 %.

2. При виконанні робіт, що потребують понижених швидкостей (до 20 км/год), при виконанні сільськогосподарських робіт, робота кінознімальних і аналогічних спеціальних автомобілів, рух в колонах, тощо) - до 10%.

3. Робота в важких шляхових умовах (в кар'єрах, їзда по полях, на лісових чи степових ділянках, по пересіченій місцевості тощо) - до 20 %.

4. Для автомобілів, що експлуатуються більше 8 років - до 5 %.

5. Для автомобілів-фургонів та при обладнанні бортових автомобілів чи автопоїздів тентами - до 5% при їзді за межами приміської зони.

Крім нормативних витрат палива дозволяється додаткове його споживання на внутрішньо гаражні роз'їзди і технічні потреби (технічні огляди, регулювальні роботи, приробіток деталей двигунів автомобілів після ремонту, тощо) - не більше 1 % від загальної кількості палива, спожитого підприємством [4].

У випадку застосування одночасно кількох коригуючих коефіцієнтів розраховується сумарний коефіцієнт коригування, який дорівнює сумі цих надбавок:

$$K_s = K_1 + K_2 + \dots + K_n \quad (1.)$$

Встановимо додаткову витрату палива, як різницю реальних потреб і розрахунку потреб по запропонованій методиці, виходячи з того, що 30% від загального обсягу перевезень це перевезення за межами господарства і 70% - внутрішньогосподарські перевезення.

Додаткові витрати палива на перевезення:

$$Q_{нд} = Q_{н1} \times K_{s1} + Q_{н2} \times K_{s2} , (2.)$$

де $Q_{н1}$ - витрати палива на перевезення за межами господарства;

$Q_{н2}$ - витрати палива на внутрішньогосподарські перевезення;

K_{s1} - сумарний коефіцієнт коригування для перевезення за межами господарства;

K_{s2} - сумарний коефіцієнт коригування для внутрішньогосподарських перевезень

$$Q_{нд} = 30\,805 \times (0,15 + 0,05) + 71\,877 \times (0,10 + 0,20 + 0,05) = 31\,318 \text{ л.}$$

Визначимо грошовий еквівалент додаткової витрати пального [3].

Узагальнену формулу можна представити в такому вигляді:

$$E = \sum_{i=1}^n C \times dQ_i \quad (3.)$$

де C – ціна пального (Ц);

dQ_i – додаткова норма витрати палива для i -го маршруту;

$$E = 31318 \times 6 = 187908 \text{ грн}$$

Різниця, переведена в грошовий еквівалент, і буде тією сумою, яку необхідно закласти при розрахунку диференційованого тарифу. Науково-обґрунтоване підвищення тарифу дозволить забезпечити високий рівень рентабельності, тобто досягти збільшення доходу від перевезення. Таку систему доцільно використовувати при роботі по сталих маршрутах. Отже, умовний економічний ефект від застосування запропонованої системи складатиме 187908,00 грн. Розрахунок цього ефекту є завершальним етапом роботи.

Висновок.

Виходячи з існуючої методики планування витрати палива, а також науково-дослідницьких робіт по визначенню ступеню впливу дорожньо-кліматичних умов

експлуатації на витрату палива, були визначені сумарні коригуючі коефіцієнти для планування витрати палива по кожному маршруту. Коригуючі коефіцієнти визначено як суму коефіцієнтів, що відповідають певним умовам експлуатації. Диференційовані тарифи визначено за допомогою сумарного узагальненого коефіцієнту.

Список використаної літератури

1. Саблук П.Т., Більський В.І., Підлісецький Г.М. Реструктуризація матеріально-технічної база агропромислового комалексу. - К. Інститут аграрної економіки УААН, 1997.-. 296 с.
2. Машиновикористання в землеробстві /В.Ю.Ільченко, Ю.П.Нагірний, П.А.Джолос та ін. За ред. В.Ю.Ільченя і Ю.П.Нагірного.. К.: Урожай, 1996 - 384 с.
3. Експлуатація машинно-тракторного парку в аграрному виробництві /В.Ю.Ільченко, Я.І.Карасьов, А.С.Лімонт та ін.; За ред. В.А. Ільченка. К.: Урожай, 1993. – 288 с.
4. Дмитриченко М.Ф., Яцківський Л.Ю., Ширяєва С.В., Докуніхін В.З. Основи теорії транспортних процесів і систем. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 336 с.
5. Котелянець В.И., Пилипченко А.И.. «Эффективность использования транспорта в агропромышленном комплексе». – М. : Агропромиздат, 1987. – 240 с.
6. Фришев С.Г, Докуніхін В.З. Основи транспортного процесу в АПК: Посібник для самостійної роботи студентів. – К.: Державна академія керівних кадрів, 2009. – 420 с.: іл..

УДК 658.1.004

Савченко Лілія Анатоліївна

к.т.н., доцент

кафедри транспортних технологій та засобів у АПК

Національний університет біоресурсів і природокористування

ОПТИМАЛЬНИЙ ВИБІР МАРШРУТУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

Актуальність дослідження. Просування науки в минулих століттях дозволило математично сформулювати визначення проблеми і таким чином створити спосіб структурувати алгоритми, які підходять для її вирішення. VRP-завдання використовується для знаходження оптимального набору маршрутів для

досягнення всіх клієнтів наявним парком транспортних засобів. Узагальнюючи TSP, VRP - одна з найвідоміших комбінаторних проблем оптимізації, і хоча вона не має оптимального рішення, будучи NP-важкою, багато що диференціюються в підходах, зокрема параметрів і витрачених для підрахунку ресурсів, алгоритмів, які можуть бути застосовані, для отримання результатів з необхідною точністю і ефективністю. Детальне вивчення моделей VRP-завдань, починаючи з введення терміна [6], призвело до збільшення різноманітності серед VRP-моделей і звуження рамок дослідження та розробки алгоритмів рішення для окремих моделей. Загальна тенденція дослідження VRP зосереджується на більш практичних проблемах доставки, ніж описаних в стандартних моделях базових параметрах [5].

Важливість низьких витрат на транспортування і їх подальший вплив на вартість доставки товарів багаторазово збільшують продуктивність і заощадження компанії при інтеграції рішення VRP, тим самим викорінюючи всі сумніви в актуальності дослідження VRP, незважаючи на тривалість існування цієї проблеми.

В рамках проведеного дослідження була поставлена мета вирішити конкретну практичну проблему розподілу і складання маршрутів доставки. Мета дослідження полягає в тому, щоб впровадити різні алгоритми для вирішення VRP, перевівши алгоритми з теоретичної моделі в географічну карту міста і оцінити ефективність їх роботи з різними наборами реальних даних і труднощами, що виникають у сфері повсякденних послуг доставки, щоб створити додаток, що застосовує реалізовані алгоритми для створення легких для читання і застосування маршрутних листів і карт доставки товарів.

Основна частина. Проекти першого типу прагнуть об'єднати велику кількість відомих евристик для рішення класичної проблеми VRP. Ця мета досягається або за допомогою створення великих інтернет-бібліотек, що містять набір евристик і метаевристик, або за допомогою створення додатків з можливістю візуалізації отриманих рішень на простих графічних моделях VRP[4]. Перевагою теоретичного підходу можна назвати можливість акумуляції великого числа евристик, що використовують основні базові параметри класичної моделі VRP і відповідають

тільки на питання оптимізації часу доставки всіх замовлень. Загальним недоліком такого теоретичного типу рішень в рамках поставленої в цій роботі завдання розробки маршрутів доставки товарів є відсутність можливості застосувати реалізовані евристики на реальних даних будь-якої складності, оскільки класичні реалізації евристик не передбачають використання додаткових параметрів або обмежень понад вже наявних в оригінальній постановці завдання VRP[3]. Також обмежені кошти візуалізації, якщо такі є, не дозволяють інтерпретувати вхідні та вихідні дані на географічну місцевість. Можлива інтерпретація результатів у вигляді графів рис. 1. Можлива робота тільки з обмежено вузьким набором VRP-моделей, близьких до базової (CVRP, VRPTW).

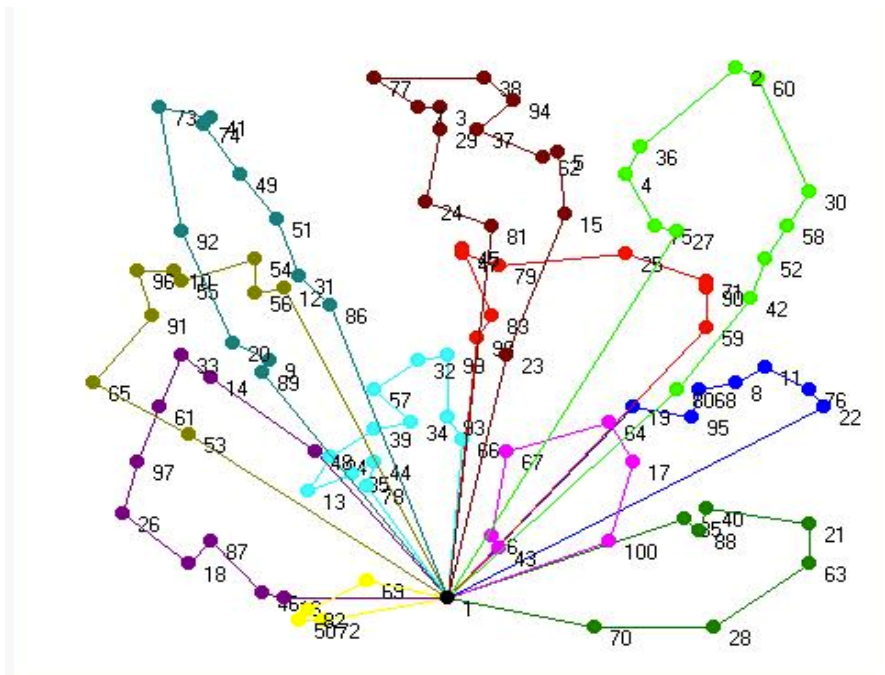

Рис 4. Стандартний вид візуалізації рішення класичної задачі VRP [5]

Проекти другого типу ставлять собі за мету застосування вивчених рішень VRP на сучасні логістичні проблеми. Для досягнення даної мети створюються набори інструментів і бібліотеки для вирішення складних і насичених моделей VRP-задач, які після використовуються для складання карт маршрутів.

Дорожня бібліотека маршрутизації, що використовується як механізм для створення інтерфейсу GraphHopper Maps, сервісу складання маршрутів на карті. Додаток використовується для створення маршрутів, що мають сильно віддалені проміжні точки, що знаходяться, наприклад, в різних містах, як показано на рис. 2,

а також будує свої карти на базі карт OpenStreetMap, не завжди відрізняються своєю детальністю зважаючи відкритого і непримусового заповнення рядовими користувачами.

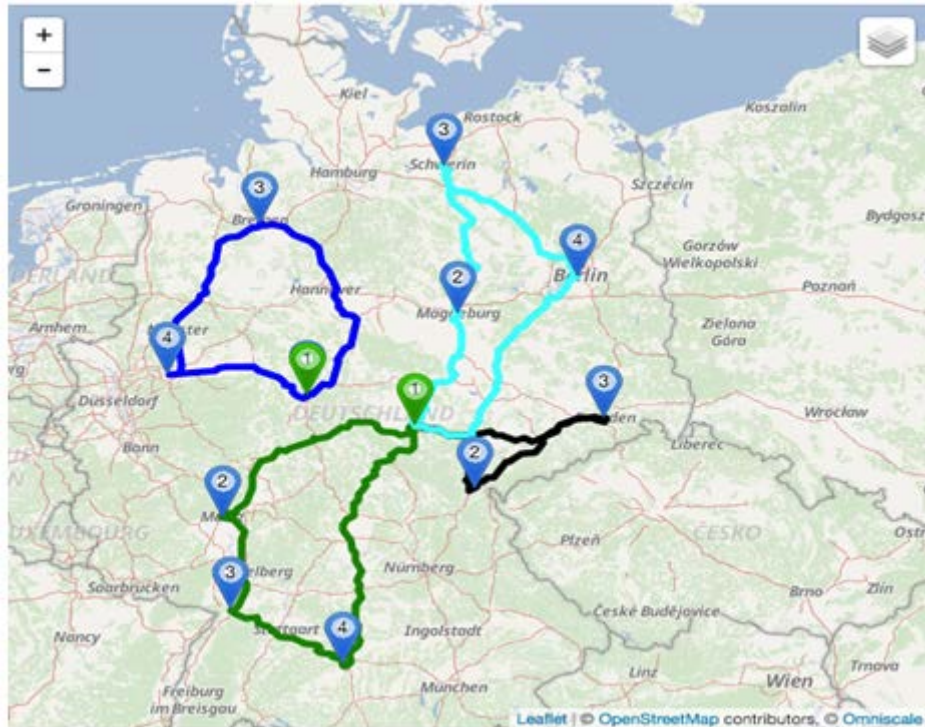

Рис 5. Побудова маршрутів додатком "GraphHopper Maps" [7]

Сервіс маршрутизації, що дозволяє зчитувати дані з xls-таблиць і враховує багато параметрів транспортних засобів в насичених VRP-завданнях для побудови маршрутів на карті рис. 3 і видачі маршрутних листів.

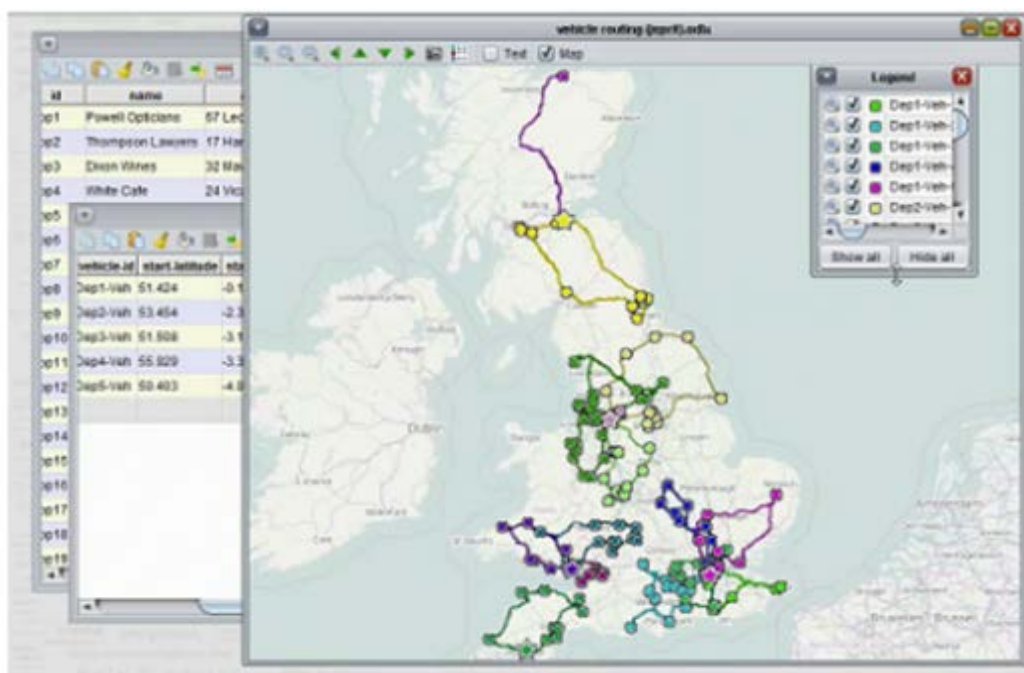

Рис. 6. Інтерфейс побудови маршрутів додатком "Open Door Logistics" [33]

Один із сервісів планування маршрутів на рис. 4, який бере до уваги обмежену кількість додаткових параметрів, що описують транспортні засоби та тимчасові рамки доставки замовлень.

Рис. 7. Маршрути, прокладені додатком "Мурашина логістика" [7]

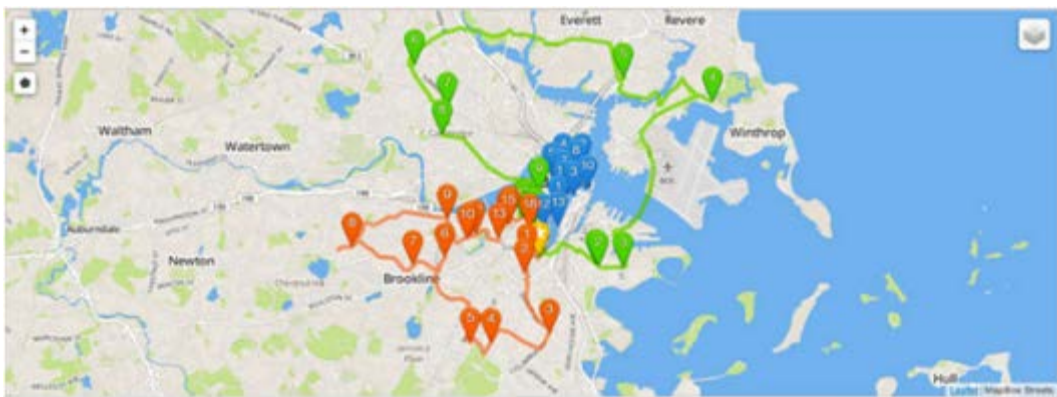

Рис 8. Побудова маршрутів додатком "Optimo route" [2]

Проекти другого типу ставлять собі за мету застосування вивчених рішень VRP на сучасні логістичні проблеми. Для досягнення даної мети створюються набори інструментів і бібліотеки для вирішення складних і насичених моделей VRP-задач, які після використовуються для складання карт маршрутів. Перевагою проектів такого підходу можна назвати можливість застосування рішень для реальних картографічних даних, можливість використання в якості вхідних даних кілька форматів даних та наочність надання результатів (у вигляді маршрутних листів і карт).

Основними недоліками є неможливість вибору евристик, що застосовуються до поставленого завдання маршрутизації, обмежене число параметрів для всіх що

беруть участь у вирішенні задачі VRP сутностей, відсутність можливості настройки критеріїв оптимізації знайдених результатів і обмеженість моделей наданих для вирішення завдань VRP.

Висновки

В роботі проведено огляд та аналіз основних бібліотек і додатків, які займаються вирішенням VRP-завдань. За підсумками аналізу були обрані ключові критерії реалізації програми (насичена CMDOVRPTW-модель вирішення задачі, вибір евристик і критеріїв оптимізації рішення), а також запропоновані програми для ефективної побудови і розрахунку транспортного процесу.

Список використаної літератури

1. Arbelaitz O., Rodriguez C. Low cost parallel solutions for the VRPTW optimization problem //International Journal of Computational Science and Engineering. – 2005. – Т. 1. – №. 2-4. – С. 175-182.
2. Blasum U., Hochstättler W. Application of the branch and cut method to the vehicle routing problem //Zentrum für Angewandte Informatik Köln Technical Report zpr2000-386. – 2000.
3. Bräysy O., Hasle G., Dullaert W. A multi-start local search algorithm for the vehicle routing problem with time windows //European Journal of Operational Research. – 2004. – Т. 159. – №. 3. – С. 586-605.
4. Burke E. K., Bykov Y. The late acceptance hill-climbing heuristic //University of Stirling, Tech. Rep. – 2012.
5. Bykov Y., Petrovic S. An initial study of a novel step counting hill climbing heuristic applied to timetabling problems //Proceedings of the 6th Multidisciplinary International Scheduling Conference: Theory & Applications (MISTA), Gent, Belgium. – 2013.
6. Czech Z. J., Czarnas P. Parallel simulated annealing for the vehicle routing problem with time windows //euromicro-pdp. – IEEE, 2002. – С. 0376.
7. Dantzig G. B., Ramser J. H. The truck dispatching problem //Management science. – 1959. – Т. 6. – №. 1. – С. 80-91.
8. Пантелеев, А.В., Метлицкая, Д.В., Алешина, Е.А. (2013), Методы глобальной оптимизации. Метаэвристические стратегии и алгоритмы, Москва, с. 105-130.
9. Хайруллин, Р.З. (2014), «Математическое моделирование развоза грузов по разветвленной сети автодорог», Вестник МГСУ, № 7, с. 184-191.

10. Чеблоков, И.Б., Ченцов, А.Г. (2012), «Об одной задаче маршрутизации с внутренними работами», Вестник Удмуртского университета. Математика. Механика. Компьютерные науки, № 1, с. 96-119.

Сліпуча Т. І. асистент

кафедри транспортних технологій та засобів у АПК

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Класифікація і експлуатаційні особливості навантажувально-розвантажувальних засобів

На транспортних та НРР (навантажувально-розвантажувальні) роботи використовується біля 55% всіх енергетичних потужностей сільськогосподарських підприємств. На виконання цих операцій, наприклад, у бурякосійних господарствах витрачається біля 40% рідкого палива.

Безперервна та ефективна робота транспортних засобів значною мірою залежить від організації навантажувально-розвантажувальних робіт [1].

Потоково-індустріальні технології, які все ширше застосовуються в сільськогосподарському виробництві, вимагають більш високого рівня механізації навантажувально-розвантажувальних операцій.

Втрати часу в результаті простоїв бортових автомобілів, причепів, напівпричепів та сільськогосподарських машин під час навантаження та розвантаження продукції сягають 45...50% часу зміни.

Номенклатура навантажувально-розвантажувальних машин (НРМ) і пристроїв, застосовуваних у сільському господарстві, дуже різноманітна.

Для вивчення техніко-експлуатаційних якостей усі машини і пристрої класифікують за технічними, і експлуатаційними ознаками.

Усі НРМ по технічних ознаках поділяються на дві основні групи: машини й пристосування циклічної і безперервної дії.

Машини і пристосування безперервної дії можуть бути механічні, пневматичні, і гідравлічні, вони мають робочі органи, що не зупиняються для захоплення вантажу, останній переміщається рівномірним потоком.

До машин і пристосувань безперервної дії відносяться:

- транспортери з тяговим органом (стрічкові, пластинчасті, скребкові, ковшові й ін.);
- транспортери без тягового органа (пневматичні, гвинтові, гідравлічні, роликові);
- гравітаційні та інерційні пристосування (спуски, бункери й ін.).

У гравітаційних пристосуваннях рух вантажу здійснюється під дією сили ваги, а в інерційних — під дією інерційних сил.

За експлуатаційними ознаками НРМ класифікуються в залежності від групи вантажу, що перевантажується, напрямків переміщення вантажу, способу агрегування, виду приводу й способу установки [3].

У залежності від групи вантажів, що перевантажуються, усі НРМ піділяють на наступні види:

- для штучних вантажів (автомобільні крани, автонавантажувачі, тельфери й ін.);
- для навалочних вантажів (екскаватори, одноковшові і багатоковшові навантажувачі, буряконавантажувачі й ін.);
- для сипучих вантажів (зернонавантажувачі, пневмонавантажувачі й ін.);
- для різних видів вантажу (ці машини мають змінні вантажозахватні пристрої, вила, стрілу, ківш, грейфер).
- за напрямком переміщення вантажу машини і пристрої поділяються на чотири групи в залежності від напрямку переміщення вантажу:
 - для горизонтального (механічні лопати);
 - для вертикального (норії, бункера) ;
 - для похилого (зернонавантажувачі, транспортери, багатоковшові навантажувачі й ін.);
 - для вертикального і горизонтального (комбінованого) (автомобільні крани, автонавантажувачі, електронавантажувачі й ін.).

За способом агрегування:

- самохідні на спеціальному шасі;
- начіпні на тракторах і автомобілях;
- причіпні;
- пересувні.

За видом приводу: від електродвигуна, власного двигуна внутрішнього згоряння; від двигуна трактора, автомобіля.

За способом установки:

- стаціонарні;
- напівстаціонарні;
- мобільні.

До стаціонарного відносяться машини й пристосування, що не мають ходового устаткування (козлові крани, бункера й ін.).

Мобільні машини на відміну від стаціонарних мають ходове устаткування (автокрани, автонавантажувачі, буряконавантажувачі) [2].

Як стаціонарні, так і пересувні НРМ, крім того, поділяються на дві категорії: універсальні й спеціальні. До універсальних відносяться машини, що можуть виконувати навантаження й розвантаження різних вантажів. До таких машин відносяться крани, автонавантажувачі, екскаватори тощо.

Спеціальні НРМ призначені тільки для визначеної категорії вантажу (наприклад, зернонавантажувачі, буряконавантажувачі та ін.).

Список використаної літератури

1. Саблук П.Т., Більський В.І., Підлісецький Г.М. Реструктуризація матеріально-технічної база агропромислового комалексу. - К. Інститут аграрної економіки УААН, 1997.-. 296 с.
2. Машиновикористання в землеробстві /В.Ю.Ільченко, Ю.П.Нагірний, П.А.Джолос та ін. За ред. В.Ю.Ільченя і Ю.П.Нагірного.. К.: Урожай, 1996 -. 384 с.
3. Експлуатація машинно-тракторного парку в аграрному виробництві /В.Ю.Ільченко, Я.І.Карасьов, А.С.Лімонт та ін.; За ред. В.А. Ільченка. К.: Урожай, 1993. – 288 с.

Сліпуха Т.І., асистент

кафедри транспортних технологій та засобів АПК

Національний університет біоресурсів та природокористування України

АНАЛІЗ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Значення транспорту для будь-якої країни являється найважливішою та найпотужнішою галуззю. Він виконує в нашій державі важливі економічні, соціально-політичні й культурні функції. Транспортний комплекс України поєднує в собі різні види транспорту, такі як: морський та річковий, автомобільний, залізничний, авіаційний, трубопровідний. В статті проаналізовано кількість перевезених вантажів, та пасажирів за останні роки. В транспортній системі України основний обсяг перевезень вантажів здійснюється залізничним, автомобільним транспортом [3].

Розвиток інтеграційних процесів та зростання конкуренції на ринку транспортних послуг вимагає нових підходів до розвитку транспортних відносин, створенню нових технологій та підвищенню якості послуг.

Загальна транспортна мережа України охоплює 21,7 тис. км залізничних колій, 165,8 тис. км автомобільних доріг з твердим покриттям, 39,8 тис. км газопроводів та 1,0 тис. аміакопроводів, 4,8 тис. км магістральних нафтопроводів, 2,2 тис. км експлуатаційних річкових судноплавних шляхів з виходом до Азовського та Чорного морів. Найбільша кількість перевезень здійснюється наземними видами транспорту (68% - автомобільним, 24% - залізничним) [1].

Статистична реальність транспортної галузі починаючи з 2005 року зменшилась у 5 разів. Темпи скорочення внутрішніх перевезень порівняно з 2005 року становлять на 25,4% менше. Відповідно темпи скорочення внутрішніх перевезень були більшими. В свою чергу зменшення обсягів перевезень призвело транспортну галузь України до значного скорочення доходів та відповідного занепаду транспортної інфраструктури. Основними проблемами у транспортній галузі є:

- поганий стан доріг;

- митна інфраструктура;
- тарифна політика;
- відсутність транспортних терміналів.

Аналізуючи проблематику в транспортній галузі України, поганий стан доріг України не відповідає не лише міжнародним вимогам, але й внутрішнім стандартам всередині нашої держави. Такий стан доріг значно збільшує час доставки, призводить до зносу автотранспорту при різних темпах навколишнього середовища та збільшує використання палива при перевезенні вантажів [2].

В зв'язку з тим, що інші країни мають більш розвинуту транспортну інфраструктуру в зв'язку з цим перерозподіл транспортних потоків працює не на користь України.

Список використаної літератури

1. Дмитриченко М.Ф., Яцківський Л.Ю., Ширяєва С.В., Докуніхін В.З. Основи теорії транспортних процесів і систем. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 336 с.
2. Котелянець В.И., Пилипченко А.И.. «Эффективность использования транспорта в агропромышленном комплексе». – М. : Агропромиздат, 1987. – 240 с.
3. Фришев С.Г, Докуніхін В.З. Основи транспортного процесу в АПК: Посібник для самостійної роботи студентів. – К.: Державна академія керівних кадрів, 2009. – 420

Сліпуха Т.І. асистент

кафедри транспортних технологій та засобів у АПК

Національний університет біоресурсів та природокористування України

МОЛОЧНА ПРОДУКЦІЯ ТА ЇЇ ТРАНСПОРТУВАННЯ

Молочна галузь має великі перспективи, але без відповідних змін вона так і залишиться неконкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Щоб бути успішними, молочні господарства повинні суттєво підвищити якість молочної продукції шляхом покращення технологічності процесу виробництва та реконструкції самих молочних підприємств.

Молочні продукти відносяться до швидкопсувних вантажів. Їх транспортування являє собою непросту задачу, яка під силу лише професійним

компаніям-перевізникам, що забезпечує повне збереження вантажу, що перевозиться [2].

Транспортування молока є важливим чинником у його якості.

Воно може перевозитися як тарним, так і безтарним способом. Другий варіант передбачає наявність спеціалізованих машин - цистерн. Доставку молочних продуктів здійснюють тільки тарний способом. З низових молочних заводів в цистернах може перевозитися молоко, кислотність якого не перевищує 19 градусів Тернера. З квітня по вересень температура молока не повинна бути більше +6 градусів, в інші місяці максимальна температура обмежується +2 град. Молоко, що предарос; являється до доставки в торговельні підприємства та пункти громадського харчування з міських молочних заводів, може мати температуру до +8 градусів. Кислотність і температура молока - це ті параметри, які обоварос; язово мають бути вказані вантажовідправником в накладній.

Транспортні засоби повинні бути обладнаними системами охолодження та підтримки постійної температури, у тому числі і при повному завантаженні. При транспортуванні на відстані, які дозволяють зберігати температуру молока в прийнятних межах, можуть використовуватися термоізовані ємності без систем охолодження. Ємності для транспортування сирого молока та молозива повинні піддаватись миттю та дезінфекції після кожного повного розвантаження [1].

Кращою практикою при транспортуванні молока сьогодні є використання супутникових радіонавігаційних систем. Які в свою чергу забезпечують централізований моніторинг та управління рядом систем автомобіля (t0C, тиск, швидкість, час прибуття на переробне підприємство тощо). Кращою практикою є також використання автоматизованих молочних цистерн із автоматичною системою охолодження та контролю температури молока на рівні оптимальної. Кращою практикою виробничого контролю є використання автоматизованих систем відбору зразків із молочного потоку операторами транспортування молока.

Список використаної літератури

1. Дмитриченко М.Ф., Яцківський Л.Ю., Ширяєва С.В., Докуніхін В.З. Основи

теорії транспортних процесів і систем. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 336 с.

2. Котелянець В.И., Пилипченко А.И.. «Эффективность использования транспорта в агропромышленном комплексе». – М. : Агропромиздат, 1987. – 240 с.

Сліпуха Т.І., асистент

кафедри транспортних технологій та засобів у АПК

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Якісні показники оцінки ефективності транспортного процесу

Організація й плани перевезень повинні забезпечувати задоволення потреб народного господарства й населення в перевезеннях при високій їхній якості й можливо менших витратах. Ефективність перевезень залежить від багатьох факторів, що утрудняє визначення критеріїв оптимальності в загальному виді.

Вартісні й деякі натуральні показники (трудомісткість, енерговитрати) можуть характеризувати зміни, що відбуваються як в окремо взятих системах транспортування, виробництва й споживання, так і сумарно, тобто інтегральний ефект [2].

Серед комплексу критеріїв оптимальності використовуваних при рішенні різних завдань організації перевезень, найбільший інтерес представляють такі якісні показники:

- 1) своєчасність доставки вантажів;
- 2) тривалість доставки вантажів;
- 3) втрати продуктів у процесі транспортування;
- 4) продуктивність транспортних засобів;
- 5) продуктивність вантажно-розвантажувальних машин;
- 6) питома трудомісткість комплексу транспортно-технологічних операцій і їх складова - питома трудомісткість спільних навантажувальних (розвантажувальних) і транспортних операцій;
- 7) енергоємність комплексу транспортно-технологічних операцій і її складова - енергоємність перевезень;
- 8) приведені витрати і їх складова - собівартість перевезень;

9) прибуток автотранспортного підприємства.

Розглянемо детально дані показники.

Своєчасність доставки вантажів характеризується задоволенням вимог на перевезення відповідно до потреби. Це досягається раціональним узгодженням роботи транспорту й систем, що їм обслуговуються, виробництва й споживання. Характеристикою рівня узгодження служать: співвідношення між кількістю запропонованих до перевезення (ожидаючих вивозу) вантажів і вантажів, що вивозять [1].

Організація регулярних перевезень по встановлених графіках створює передумови для забезпечення своєчасної доставки вантажів.

Тривалість доставки T_d характеризується часом перебування вантажів у шляху з моменту закінчення навантаження партії вантажів до початку вивантаження. Її величина впливає на тривалість періоду обороту матеріальних засобів. Зменшення її дозволяє визволити частину матеріальних засобів (вантажів) для продуктивного використання.

Список використаної літератури

1. Blasum U., Hochstättler W. Application of the branch and cut method to the vehicle routing problem //Zentrum für Angewandte Informatik Köln Technical Report zpr2000-386. – 2000.
2. Bräysy O., Hasle G., Dullaert W. A multi-start local search algorithm for the vehicle routing problem with time windows //European Journal of Operational Research. – 2004. – Т. 159. – №. 3. – С. 586-605.

Фришев Сергій Григорович

д.т.н., професор

завідувач кафедри агроінженерії

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ РУШІЙ З ҐРУНТОМ У
РОСЛИННИЦТВІ**

Однією з основних умов розвитку сільськогосподарського виробництва є підвищення рівня екологічної безпеки та потенційної врожайності ґрунтів. Інтенсифікація землеробства призвела до значного підвищення кількості

технологічних операцій, що виконуються машинно-тракторними агрегатами. Так, за період вирощування зернових культур виконується від 8 до 15 механізованих операцій, для просапних - від 20 до 25. За останні 15-20 років одинична потужність тракторів збільшилася в 1,5-3 рази, а їх маса - в 2-3 рази, при збільшенні маси сільськогосподарських машин в 1,5 рази. В результаті багаторазових проходів тракторів і машин сумарна площа їх слідів на поле перевищує площу самої оброблюваної ділянки в 1,5-2 разів.

Руйнування структури верхніх і ущільнення нижніх шарів ґрунту негативно позначається на родючості ґрунту і врожайності сільськогосподарських культур. Внаслідок підвищення щільності, а відповідно і твердості ґрунту, знижується рівень життєдіяльності мікрофлори родючого шару ґрунту, що значною мірою позначається на втратах врожаю приблизно в 20–30%. Крім того, внаслідок переущільнення ґрунту, підвищується перевитрата пального на 10 – 15 %.

Мета досліджень – виконати аналіз існуючих рушіїв сільськогосподарських агрегатів та визначити перспективні напрямки подальшого розвитку та застосування сучасних ходових систем.

Встановлено, що після проходів важких колісних машин змінюється структура ґрунту: збільшується кількість грудок крупніших 10 мм на 15–20%. Така зміна структури відбувається до глибини 30–60 см (залежно від маси трактора, кратності проходів по одному сліду, типу та стану ґрунту). Крім того, різко збільшується число часток менше 0,25 мм, тобто відбувається розпилення ґрунту після проходів машин. Виникла реальна небезпека порушення природного екологічного балансу не тільки орного горизонту ґрунту, але і всього навколишнього середовища через забруднення водоймів змитим ґрунтом з токсичними речовинами, залишками мінеральних добрив і пестицидів. Найбільшої продуктивності рослини досягають при певних раціональних значеннях щільності ґрунту, яка для різних типів ґрунтів і сільськогосподарських культур різна [8].

Аналогічні проблеми відзначені як в Україні, так і за кордоном. Так компанія WR Gill стверджує, що ущільнення ґрунту машинами є національною проблемою

США. За розрахунками фахівців тільки в одній Каліфорнії 0,8 млн.га ущільнені до такої міри, що стало помітним падіння врожаю і збільшення витрат на обробку ґрунту, а від 0,8 до 2,4 млн.га близькі до цього. Світовий досвід багатьох високорозвинених країн показує, що вихід можливий при використанні високих технологій, заснованих на мінімізації впливу на ґрунт з боку рушіїв машин.

Основними шляхами суттєвого зменшення ущільнюючого впливу рушіїв МТА на ґрунт є технологічні, конструктивні та конструктивно-технологічні заходи:

Технологічні заходи:

- проведення польових робіт в найбільш сприятливі для розпушування ґрунту періоди;
- застосування сівозмін, які послаблюють ґрунтоерозійні процеси;
- суміщення операцій, виконуваних за один прохід агрегату, що зменшує додаткові енерговитрати, пов'язані з розпушуванням слідів після проходу ходових систем МТА;
- впровадження чизельного обробітку ґрунту, який менш енергоємний у порівнянні з відвальною оранкою, руйнує плужний спід і дозволяє вдвічі більше накопичувати і зберігати вологу в ґрунті;
- впровадження нульового обробітку ґрунту;
- застосування технологічних колій на вирощуванні зернових колосових культур з відстанню між ними не менше 21 м;

Конструктивні заходи:

- використання широкопрофільних (арочних) шин з низьким внутрішнім тиском повітря;
- оснащення енергетичних засобів здвоєними або строєними колесами;
- застосування гусеничних енергетичних засобів на основних польових роботах при підвищеній вологості ґрунту;
- оснащення гусениць асфальтохідними накладками, впровадження гумоармованих гусениць;

- обладнання колісних енергетичних засобів напівгусеничним ходом тощо.

Конструктивно-технологічні заходи передбачають дії, у яких здійснюються комбіновано зміна конструкції та технології

Ходова система сільськогосподарських машин, поряд із забезпеченням високої прохідності, повинна задовольняти сучасним актуальним проблемам екологічного впливу на ґрунт.

Колісні енергетичні засоби найбільш затребувані в технології виробництва сільськогосподарської продукції внаслідок не тільки своїй універсальності і довговічності, але і відносно невисокої економічної витратності в обслуговуванні і експлуатації, в порівнянні з гусеничними засобами. Разом з тим, ефект переущільнення ґрунту, що виникає при обробці часто нівелює ефективність його застосування замість гусеничного за рахунок зниження врожайності [6].

Проблемна ситуація полягає в необхідності використання високопродуктивних, енергонасичених сільськогосподарських тракторів, які відповідають інтенсивним технологіям по вирощуванню сільськогосподарських культур і в першу чергу зерна з найменшими витратами. Однак, величезна маса сільськогосподарських тракторів та інших машин, що мають велике питомий тиск, призводить до збільшення щільності, твердості ґрунту, порушення її структури, що створює несприятливі умови для росту і розвитку рослин, погіршує родючість ґрунтів, знижується врожайність сільськогосподарських культур, збільшуються енерговитрати на обробку ґрунту, що в значній мірі стримує використання енергонасичених, високопродуктивних сільськогосподарських тракторів [7].

Використання різних типорозмірів шин та тисків у шинах також має вирішальне значення на ущільнення при обробітку ґрунту (рис. 1). Особливо в овочівництві, де використання широких шин досить обмежене.

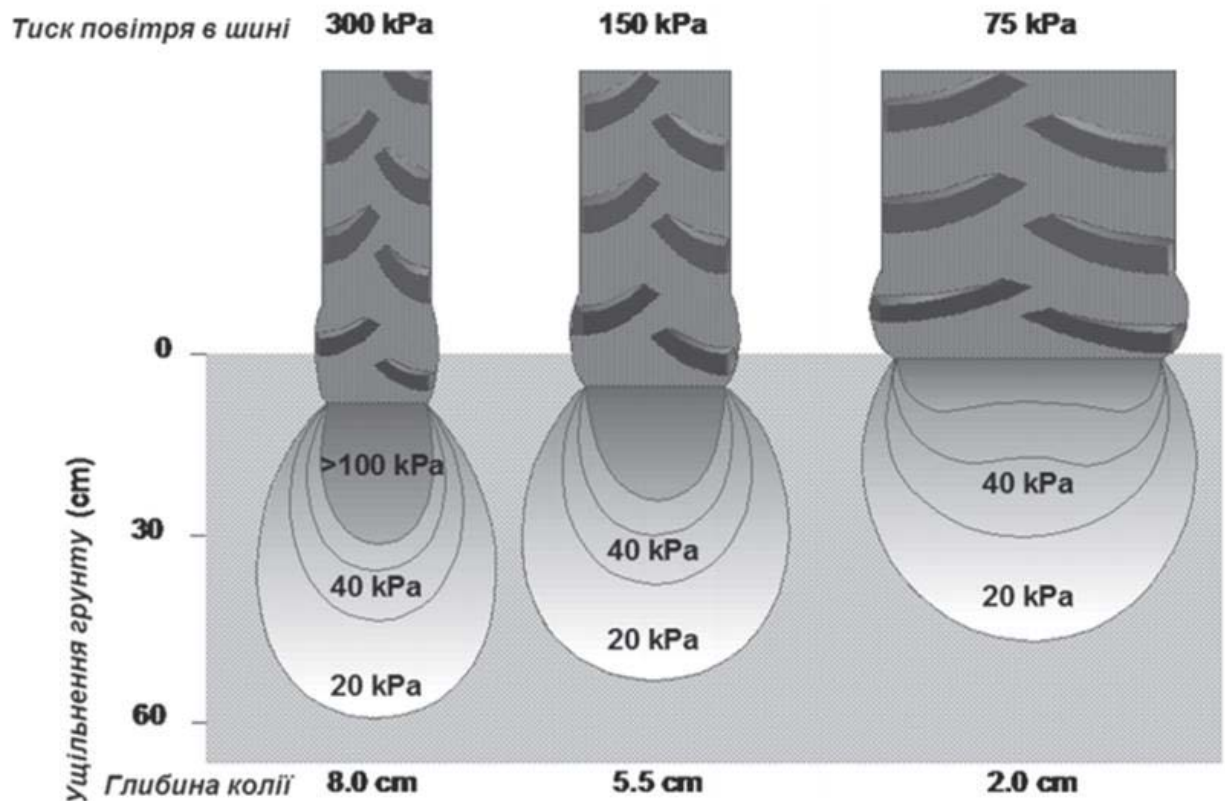

Рис. 9. Використання різних типорозмірів шин та тисків у шинах

Першим кроком до зниження гостроти проблеми має стати зменшення тиску на ґрунт шляхом оптимізації та переобладнання машинно-тракторного парку господарства [4].

Фахівці компанії CLAAS при польових роботах рекомендують орієнтуватися на середній рівень тиску шин в районі 0,9 бар, що призводить до збільшення плями контакту і покращує тягово-зчіпні характеристики машини. При зростанні тиску до 1,2 бар тягова потужність трактора в середньому знижується на 12%, при 1,5 бар - на 25%, а при 1,9 бар - на цілих 38%.- Відповідно, на ґрунт виявляється більш сильний вплив [10].

Однак працювати з таким тиском дозволяють лише спеціальні шини - безкамерні, низького і наднизького тиску. Такі покриття, як правило, мають більший розмір (в порівнянні зі стандартними) і м'яку, але при цьому міцну боковину. Як пояснює менеджер компанії Mitas Йозеф Ручек, за рахунок цієї боковини шини можуть розтягуватися як в ширину, так і в довжину, збільшуючи

при цьому плями контакту. Фахівець відзначає, що за допомогою широкопрофільної гуми тиск на ґрунт можливо знизити на 6-7 кг / см².

Провідні світові виробники шин пропонують два види спеціальних шин з дуже низьким тиском для роботи в полі: IF (Improved Flexion) і недавно розроблено VF (Very Flexible). Шини IF, можуть працювати з тиском 1-1,2 бар, при цьому вантажопідйомність шини збільшується на 20% в порівнянні звичайної радіальної сільськогосподарської шиною». Шини VF ще м'якше, вони можуть працювати з супернизьким тиском [2]. У різних виробників ця величина коливається від 0,6 до 0,8 бар. При цьому вантажопідйомність шини зростає на 40%. Такі покриття в основному призначені для тракторів і комбайнів з автоматичним регулюванням тиску в шинах, яке змінюється в залежності від транспортного або польового режиму роботи. Використовувати такі шини можна лише за умови встановлення більш широких дисків.

Останнім часом, щоб мінімізувати тиск на ґрунт колісної техніки, все більшої популярності набувають ходові системи зі здвоєними і навіть строєними колесами, так званими «Трайпл» [9].

Застосування таких колісних систем дозволяє в 1,5-2 рази знизити питомий тиск на ґрунт, підвищити прохідність агроагрегата та тягове зусилля (Рис. 2).

Рис. 10 Ходова система трактора зі строєними колесами

Але внаслідок значної ширини рушіїв вони так само мають обмежене використання в технології сільськогосподарського виробництва [5].

Механічний вплив рушіїв на ґрунт не можна розглядати тільки як ущільнювальний, бо водночас відбувається інтенсивне руйнування ґрунтової структури під впливом буксування. Якщо у гусеничних тракторів граничне буксування не перевищує 6–8%, то за номінального тягового зусилля колісних тракторів граничне буксування може досягати 25–30%. При цьому трактор із колісними рушіями витрачає на деформацію ґрунту і буксування понад 47% потужності двигуна.

Досвід застосування сучасних тракторів показує, що застосування техніки на гусеничному ході, оснащеної гумовими армованими гусеничними стрічками, надає значно менший питомий тиск на ґрунт. Так, наприклад, гусеничний трактор марки Challenger в залежності від ширини гусениць тисне на ґрунт з зусиллям 0,40–0,55 кг / см², а колісний, оснащений спареними колесами, - 0,65–0,8 кг / см². Нові гумоармовані гусениці ще не відпрацьовані в деталях, але вже зараз можна сказати, що вони увібрали все краще, що є у колісного ходу і звичайного гусеничного. Швидкість агрегату на гумоармованому гусеничному рушії сягає 60 км / год,

гарантується мінімальний тиск на ґрунт, гусениці не ушкоджують дороги, безшумні в роботі. Устаткування такими гусеницями всієї мобільної сільгосптехніки значно підвищить її загальний технічний рівень і оптимізує всі експлуатаційні характеристики.

Десятки фірм представили на різних виставках зернозбиральні і кормозбиральні комбайни, трактори, причіпні візки, енергозасоби на гумоармованих гусеницях (Рис.3). Це дійсно прорив у розвитку сільськогосподарської техніки, це приклад стрибка в технічному прогресі.

Ресурс гумоармованих гусеничних стрічок і трактора при правильній експлуатації складає більше 10 років експлуатації.

Рис. 11 Трактор Magnum 380 CVX від CASE ІН на гусеничному гумоармованому ході

Один з недавніх революційних трендів серед гусеничних тракторів сільськогосподарського призначення - перехід на дельтатракі - трикутні гусениці, що розташовуються аналогічно колесам по парі з кожного боку трактора [3].

Законодавцем мод в цьому питанні стала компанія Case IH, саме вона в 2014 році випустила на ринок перший концепт подібного трактора - Case IH Quadtrac. Подібна конструкція, на думку експертів, краще копіює рельєф, забезпечує стовідсотковий контакт всіх чотирьох гусениць з ґрунтом навіть при нерівних полях і запобігає нагребанню ґрунту гусеницями при розворотах. За рахунок цього існує можливість стабільно підтримувати більш високі швидкості під час польових робіт, що підвищує продуктивність проведених операцій (Рис.4).

Перевзути» на гусениці можна навіть колісний варіант комбайна. Наприклад, компанія Zuidberg Tracks випускає комплекти для переобладнання на напівгусеничний хід для багатьох моделей комбайнів і тракторів.

Рис. 12 Трактор Case Quadtrack з шарнірно-зчленованою рамою, яка ламається

Головним лихом сучасних полів з точки зору ущільнювального ефекту є виїзд на поля автовантажівок для навантаження зерна під час збиральної кампанії. Проїзд по полю багатотонних КАМАЗів на вузьких шинах можна порівняти з

дорожнім катком, який просто закочує наш майбутній урожай" в асфальт ". - Подібна техніка тисне на ґрунт з силою 4 атмосфери кожна шина, і, як показує практика, там, де "Камази" їздили часто, і через рік рослини сильно відстають у розвитку». Такі виїзди цілком можуть разом перекреслити весь ефект від застосування ресурсозберігаючих технологій, - запевняють експерти. - Найоптимальнішим виходом із ситуації є застосування бункерів-перевантажувачів типу ПБН-30. Таке рішення успішно апробовано в багатьох західних країнах і поступово реалізується у нас. На відміну від вантажівок, бункери-перевантажувачі оснащуються широкопрофільними шинами або гусеницями, тому їх використання мінімізує негативний вплив на ґрунт в процесі збирання та виключає проїзди вантажівок по полю [1].

Розрахунок рівнів інтенсифікації показує, що шляхом використання більш сприятливих досконалих ходових систем тракторів та сільськогосподарських машин можна досягти значної економії палива, підвищення врожаю і збереження родючості ґрунтів.

Список використаної літератури

3. Arbelaitz O., Rodriguez C. Low cost parallel solutions for the VRPTW optimization problem //International Journal of Computational Science and Engineering. – 2005. – Т. 1. – №. 2-4. – С. 175-182.
4. Blasum U., Hochstättler W. Application of the branch and cut method to the vehicle routing problem //Zentrum für Angewandte Informatik Köln Technical Report zpr2000-386. – 2000.
5. Bräysy O., Hasle G., Dullaert W. A multi-start local search algorithm for the vehicle routing problem with time windows //European Journal of Operational Research. – 2004. – Т. 159. – №. 3. – С. 586-605.
6. Burke E. K., Bykov Y. The late acceptance hill-climbing heuristic //University of Stirling, Tech. Rep. – 2012.
7. Bykov Y., Petrovic S. An initial study of a novel step counting hill climbing heuristic applied to timetabling problems //Proceedings of the 6th Multidisciplinary International Scheduling Conference: Theory & Applications (MISTA), Gent, Belgium. – 2013.
8. Czech Z. J., Czarnas P. Parallel simulated annealing for the vehicle routing problem with time windows //euromicro-pdp. – IEEE, 2002. – С. 0376.

9. Dantzig G. B., Ramser J. H. The truck dispatching problem //Management science. – 1959. – Т. 6. – №. 1. – С. 80-91.
10. Пантелеев, А.В., Метлицкая, Д.В., Алешина, Е.А. (2013), Методы глобальной оптимизации. Метаэвристические стратегии и алгоритмы, Москва, с. 105-130.
11. Хайруллин, Р.З. (2014), «Математическое моделирование развоза грузов по разветвленной сети автодорог», Вестник МГСУ, № 7, с. 184-191.
12. Чеблоков, И.Б., Ченцов, А.Г. (2012), «Об одной задаче маршрутизации с внутренними работами», Вестник Удмуртского университета. Математика. Механика. Компьютерные науки, № 1, с. 96-119.

НАПРЯМ №4

**«Інноваційні технології виробництва та
переробки с.-г. продукції»**

Брюхачова Інна Дмитрівна.,
асистент кафедри менеджменту
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин

ОСОБЛИВОСТІ ДОЇННЯ КОРІВ ЗА СИСТЕМИ ДОБРОВІЛЬНОГО ДОЇННЯ

На сьогодні в Україні інтенсивно впроваджуються системи добровільного доїння корів з різним технічним забезпеченням автоматизованого виконання підготовчих та заключних операцій, надівання і підключення доїльних стаканів. де процес підготовки корів до доїння, власне доїння та завершальні операції здійснюються без участі людини. Причому, така технологія широко впроваджується, оскільки вона не лише знижує трудозатрати, а й вивільняє фермера від обтяжливих обов'язків, а тварині забезпечує вигодування відповідно до її фізіологічних потреб та максимального накопичення молока у вимені. Технологія доїння корів з використанням автоматичних систем відрізняється тим, що тварина приходить на доїння не за розпорядком дня, а тоді, коли виявила бажання. Проте доїльна-система працює з інтервалами, включається на доїння лише тоді, коли зайшла корова, що істотно відрізняється від традиційних систем [1].

Важлива особливість автоматизованих систем доїння – можливість для кожної корови самотійно визначати для себе і реалізовувати час і кратність доїння, що сприяє формуванню у тварин певного стереотипу поведінкових реакцій упродовж доби, а відтак – збереженню здоров'я й підвищенню молочної продуктивності [2]. Причому, така технологія набуває широкого впровадження, оскільки вона не лише знижує трудозатрати, а й вивільняє фермера від обтяжливих обов'язків, а тварині забезпечує вигодування відповідно до її фізіологічних потреб та максимального накопичення молока у вимені

Основним робочим елементом роботизованої системи доїння є багатофункціональний маніпулятор, сконструйований за принципом людської руки, що забезпечує процес доїння, незважаючи на різноманітну форму й

розташування вимені [2]. Рука-маніпулятор має три основні частини: Швидкий та точний пошук дійок забезпечується за рахунок високоточної системи, оснащеної оптичною камерою спостереження з двома лазерами. Для швидкої роботи з особливо складними формами вимені машина дозволяє вибрати зручну схему пошуку дійок для кожної тварини, самостійно визначає розташування дійок та зберігає інформацію в базі даних [4].

Система добровільного доїння спочатку миє, здоює перші цівки молока, визначає електропровідність і тим самим якість молока і тільки потім видоює тварину. Молоко низької якості видоюється в окрему ємність. Після доїння проводиться дезінфекція і висушування дійок, а також ретельна дезінфекція усієї установки після кожної корови. Система, крім доїння, здійснює також облік молока по кожній чверті вимені окремо. Чотири оптичних лічильники (по одному для кожної чверті) реєструють рівень надоїв, швидкість молоковіддачі по кожній чверті вимені, тривалість доїння та рівень крові у молоці. Процес очищення реєструється у програмі управління машини, що дозволяє контролювати санітарногігієнічний стан устаткування [4]. Один робот здатний обслуговувати у середньому 50-70 корів. Основна перевага доїльних роботів, порівняно з традиційними системами, це можливість цілодобової роботи впродовж 24 годин, з яких 21 година відводиться на процес добровільного доїння, а 3 години необхідні для трьох циклів миття та очищення лазерного сенсора. Система добровільного доїння дозволяє однаково ефективно контролювати багато інших технологічних факторів як у великих, так і малих господарствах. Такий підхід дозволяє повністю контролювати продуктивність тварин та виявляти і лікувати мастит на ранніх стадіях.

Список використаної літератури

1. Ужик О.В., Ужик Я.В. Основа повышения эффективности машинного доения коров – автоматизация элементов технологического процесса. Достижения науки и техники АПК. – 2008. – № 11. – С. 47–49.
2. Луценко М., Ясенецький В. Розвиток роботизованих доїльних систем. Пропозиція. – 2001. – № 8–9. – С. 88–89.

3. Холманов А., Осадчая О., Алексеенко А., Доильные роботы: преимущества и проблемы. Животноводство России. – 2008. – № 5. – С. 73–75.
4. Mckinley J. With Farm Robotics the Cows Decide When It's Milking Time. The New York Times. April 22. 2014.
5. Smits A.C. Effect of sward height and distance between pasture and barn on cows' visits to an automatic milking system and other behavior. Livestock Production Science. – 2000. – Vol. 65. – P. 131–142

Дидикіна Аліна

асистент

Прудніков Василь

доктор с.-г. наук, професор

Васильєва Юлія

кандидат с.-г. наук, доцент

Харківська державна зооветеринарна академія

м. Харків

Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ УТРИМАННЯ КОРІВ І ТЕЛЯТ У М'ЯСНОМУ СКОТАРСТВІ

Основою розвитку галузі м'ясного скотарства України є збільшення спеціалізованих м'ясних порід. Завдяки своїй невибагливості у догляді, можливості перебувати цілорічно на відкритих майданчиках без приміщень і високій швидкості росту абердин-ангуська худоба є однією з найперспективніших порід для розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства в Україні [5].

Відомо, що ефективність ведення галузі м'ясного скотарства залежить від рівня виходу приплоду та його збереженості. У першу добу після народження телята потребують особливої уваги. Найбільший відсоток загиблених телят припадає саме на період новонародженості [1], оскільки телята народжуються без імунітету та набувають його тільки з молозивом, в якому містяться імуноглобуліни (Ig) та поживні речовини [6]. Першу порцію молозива теля повинно отримати протягом 30–40 хвилин після народження для утворення колострального імунітету [2]. Тому забезпечення оптимальних умов утримання, новонароджених телят з коровами-

матеріями в підсисний період є одним із важливих аспектів збереженості приплоду у м'ясному скотарстві.

Аналіз останніх напрямків досліджень у галузі м'ясного скотарства свідчить, що основна увага приділяється генетичній детермінанті продуктивності [3,4], а особливості технології утримання корів і телят у молозивний період висвітлені недостатньо.

Хоча питання удосконалення технологічних елементів утримання корів з новонародженими телятами в індивідуальних секціях при виявленні складнощів на початку підсису є актуальним.

На базі ПП «Агро–Новоселівка 2009» Нововодолазького району Харківської області протягом 2016-2018 років був проведений господарський дослід на коровах та телятах абердин-ангуської породи. У господарстві використовується цілорічно-вигульна технологія утримання м'ясної худоби. Раціони збалансовані згідно з деталізованими нормами годівлі. При проведенні дослідів у 2016 році, після отелення корови і телята утримувалися у спільному загоні без переведення телят з коровами в окремі секції. У 2017-2018 роки, при виявленні складнощів на початку підсису, теля разом з коровою переводилися в окрему секцію. Корова та теля утримувалися разом, доки теля не починало повноцінно споживати материнське молозиво (молоко).

Аналіз результатів досліджень показав, що загалом по стаду кількість телят, у яких були виявленні складнощі на початку підсису, сягає 5%. Найбільша кількість таких телят була виявлена у корів-первісток – у середньому 19%.

У перший рік дослідів на коровах-первістках були виявленні складнощі на початку підсису у 4 телят, у другий – у 6 та у третій рік – у 7 телят. При утриманні телят і корів за встановленою у господарстві технологією, у віці 1 місяць кількість збережених телят склала 1 голову. У другий та третій рік дослідів, при переведенні проблемних телят з коровами в окремі секції, кількість збережених телят у віці 1-го місяця склала 5 та 7 голів відповідно (рис. 1).

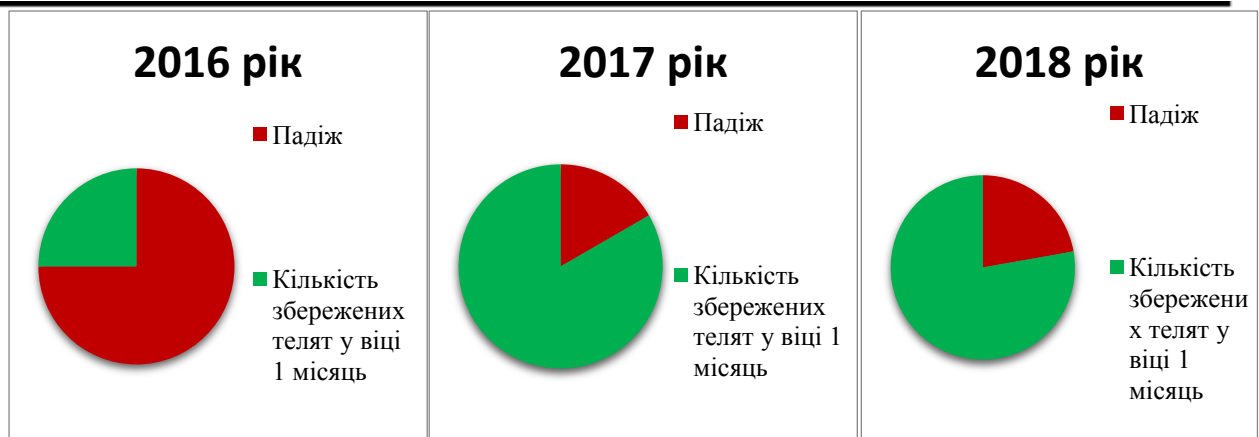

Рис. 13 Збереженість проблемних телят

Удосконалення елементів технології утримання у м'ясному скотарстві шляхом переведення корів-матерів з телятами в окремі секції при виявленні складнощів на початку підсису дозволило збільшити збереженість телят з 25% до 78% та 83% відповідно.

Список використаних джерел:

1. Гуменний В.Д., Шаловило С.Г., Гутий Б.В., Бойко А.О. Етологічні спостереження за відтворними якість корів абердин-ангуської та сірої української порід в умовах лісостепової та степової зон України // НВ ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія: Сільськогосподарські науки. 2019. № 21(90). С 98-103.
2. Колісник, О. І., Прудніков, В. Г., & Криворучко, Ю. І. (2018). Моніторинг та оцінка м'ясної худоби абердин-ангуської породи в Україні // Вісник Полтавської державної аграрної академії. №3. С. 127-131.
3. Логоша Р.В. М'ясне скотарство України: стан, тенденції та напрямки його інтенсифікації // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2012. № 1 (2). С.90-96.
4. Осередчук Р.С., Бабік Н.П., Федорович В.В., Федорович Є.І. Особливості вагового росту теличок м'ясних порід // НВ ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія: Сільськогосподарські науки. 2016. № 18(2). С.149–153.
5. Угнівенко А.М. Збереженість м'ясних телят та основні фактори, що впливають на неї // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. 2018. № 289. С.71-76.
6. Черненко, О. М. Життєздатність телят та білковий склад молозива корів різних типів стресостійкості // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2011. № 4 (57). С. 182–186.

Лисенко Ганна

канд. с.-г. наук, доцент

Гейда Ірина

старший викладач

Леппа Анастасія

старший викладач

Харківська державна зооветеринарна академія

м. Харків

Україна

ОРГАНОЛЕПТИЧНІ ПОКАЗНИКИ М'ЯКОГО СИРУ ТИПА «ХАЛЛУМІ» ЗА РІЗНИХ НАПОВНЮВАЧІВ

Актуальність. Сир «Халлумі» ([*англ. Halloumi*](#)) – один з відомих та найбільш популярних сирів в країнах східного Середземномор'я, проте має попит і в Європі та Америці.

За традицією цей сир виготовлявся з суміші козиного та овечого молока, однак на промисловій основі його почали виробляти використовуючи коров'яче молоко [2].

На сьогодні, оцінюючи «Халлумі» з боку класифікації м'яких сирів, він має шарувату текстуровану масу білого кольору та легкий солонкуватий і, водночас, пікантний смак за рахунок додавання різних смакових наповнювачів (спецій тощо). За формою нагадує корж, складений навпіл. Відмінною особливістю цього сиру є висока температура плавлення, тому його можна піддавати термообробці (смажити, запікати, коптити тощо).

Так «Халлумі», обсмажений на грилі, набуває текстури, що добре тягнеться, тому дуже популярний під час виготовлення сандвічів з «Лунтзою» (солоним свинячим філе). За додавання його у перші страви, він отримує м'яку структуру та надає неповторного смаку. Цей сир також вельми відомий як блюдо барбекю, що подається у вигляді мезе (набору маленьких закусок під час обіду чи вечері).

Окрім цього, «Халлумі» вживають також і у холодному вигляді разом з хлібом, оливками або фруктами [4].

Зазвичай технологічний процес виробництва сиру «Халлумі» складається з виготовлення сирного тіста, яке піддають пресуванню для видалення зайвої

сироватки. Надалі сирну масу спеціально обробляють, а саме декілька разів занурюють по черзі у гарячу сироватку та розсіл. Між операціями сирне тісто обов'язково охолоджують. Одночасно у процесі оброблення поступово формують сир (нарізають на шматки та складають удвічі). Готовий сир за технологією не визріває, а може відразу вживатися. Термін зберігання сиру «Халлумі» залежно від умов зберігання та наповнювачів становить від 4 до 14 діб [3].

Для різноманіття смаку та підвищення споживчої здатності у сир «Халлумі» можливе додавання різних наповнювачів. Вважається, що додавання м'яти посилює смак готового продукту, та внаслідок природної антибактеріальної дії цього компоненту збільшує термін його зберігання [2, 4].

Мета досліджень. Дослідити вплив різних наповнювачів на якісні, а саме органолептичні властивості м'якого сиру по типу «Халлумі».

Матеріал і методи досліджень. Дослідження органолептичних показників м'якого сиру по типу «Халлумі» було проведено в умовах лабораторії кафедри технології переробки, стандартизації та технічного сервісу Харківської державної зооветеринарної академії.

Під час проведення досліджень було використано стандартні загальноприйняті методи та методики досліджень.

В лабораторних умовах було вироблено за традиційною технологією чотири партії сиру по типу «Халлумі». Під час технологічного процесу у якості сировини використовували молоко коров'яче, бактеріальні та молокозсідальні ферментні препарати, сіль кухонну не йодовану та різні смакові наповнювачі, як у свіжому, так і у сушеному вигляді. Так, перша партія дослідних зразків сиру було виготовлено з додаванням свіжої м'яти, друга – з додаванням сушеної м'яти, третя - з додаванням свіжого базиліку та четверта – з додаванням сушеного базиліку.

Оцінювання сиру за органолептичними показниками проводилося наприкінці технологічного процесу через проведення закритої дегустації, на основі еталонної 45-бальної шкали оцінки якості м'яких сирів. При цьому, смак і запах

оцінювали за максимальною кількістю балів – 20, консистенцію у 10 балів, за колір, рисунок та зовнішній вигляд – по 5.

Органолептичну оцінку дослідних зразків сиру проводили відповідно до характеристики органолептичних показників та шкали бальної оцінки в наступній послідовності:

- зовнішній вигляд, включаючи колір (однорідність і відтінки), відсутність або наявність вічок, розподілення смакових компонентів встановлювали візуально;
- консистенцію визначали спочатку шляхом натискання, відламування і перетирання між вказівним і великим пальцями невеликих шматочків сиру, а потім уточнювали при відкушуванні й пережовуванні;
- запах і смак визначали опробуванням продукту.

Температура дослідних зразків сиру була на рівні 18-20°C.

Обробку результатів оцінки досліджуваних зразків сиру проводили по кожному оцінюваному показнику окремо, шляхом обчислення середньоарифметичного значення, округляючи його до цілого числа. Надалі отримані результати оцінки одиничних органолептичних показників підсумовували та на підставі загальної оцінки визначали якість продукту.

Результати досліджень. У результаті проведених досліджень органолептичної оцінки було встановлено, що усі дослідні зразки сиру відповідали вимогам чинного стандарту [1]. Так, досліджувані проби мали чисту, рівну та зволожену поверхню, без ослизнення та кірки, з вкрапленнями часточок смакового наповнювача, характеризувалися ніжною, однорідною за всією масою, злегка ламкою, але не крихкою консистенцією. Всі зразки були білого кольору за всією масою та мали кисломолочний, в міру солоний смак з присмаком наповнювача, який застосовували.

Проте, серед порівнюваних зразків м'якого сиру по типу «Халлумі» найбільш яскравим та стійким ароматом та смаком володіли дослідні зразки, під час виробництва яких використовували смакові наповнювачі у свіжому вигляді. До прикладу, дослідний зразок № 1, де застосовували свіжу м'яту, відрізнявся свіжим,

більш насиченим, вираженим м'ятним ароматом та мав легкий солонуватий смак, а дослідний зразок № 3 окрім насиченого запаху базиліку мав пікантний з легкою гостринкою присмак.

Аналіз результатів порівняльної органолептичної оцінки з урахуванням бальної шкали показав, що високу дегустаційну оцінку отримали дослідні зразки із партій № 1 та № 3, а саме - 45 балів, а зразки сиру інших партій поступалися аналогам та отримали меншу суму балів (41), внаслідок менш вираженого смаку та нерівномірного розподілення смакового наповнювача.

Проведений аналіз даних показав, що м'які сири по типу «Халлумі» з різними смаковими наповнювачами відповідали вимогам чинного стандарту. Однак, використання у рецептурі смакових компонентів (м'яти та базиліку) у свіжому вигляді покращує органолептичні властивості та додає сирам високих смакових якостей.

Список використаних джерел:

1. Сири м'які. Загальні технічні умови : ДСТУ 4395:2005. 01.07.2006. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2006. 16 с.
2. Халлуми - сыр с острова Кипр [Електронний ресурс] // Сырный сомелье. 2005. URL: <https://chesom.com/blog/xallumi-syr-s-ostrova-kipr/>. Дата обращения: 12.11.2019.
3. Шингарева Т.И., Раманаускас Р.И. Производство сыра: учебное пособие. Минск: ИВЦ Минфина, 2008. 384 с.
4. Энциклопедия сыра [Електронний ресурс] // Сырный Дом. 2015. URL: <https://cheese-home.com/article/107/656/Hallumi-Halumi>. Дата обращения: 12.11.2019.

Міщенко Іван

к.вет.н., старший викладач

кафедри аграрної економіки

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕЧНОСТІ КОРМІВ ТА КОРМОВИХ ДОБАВОК УКРАЇНИ

У практиці ЄС та України концепція гарантування безпечності тваринницької продукції „від лану до столу” передбачає особливу увагу до кормів, призначених для годівлі тварин, що використовуються для виробництва сировини чи продуктів харчування, зокрема, молока, м’яса та яєць. У директиві Європарламенту та Ради ЄС №220/32/ЄС зазначається, що продукти, призначені для годівлі тварин, можуть бути ввезені, введені в обіг та використовуватися у Співтоваристві, тільки якщо є доброякісними, справжніми і придатними для продажу отже, які при правильному використанні не представляють собою небезпеки для здоров’я людини, тварини чи навколишнього середовища і чинити несприятливого впливу на продукцію тваринництва

Провідні агропромислові компанії України, зокрема ті, які мають європейський сегмент ринку сільськогосподарської продукції, дуже зацікавлені у створенні в Україні єдиної, прозорої системи контролю якості кормів, гармонізованої з Європейською організацією якості. Безпека кормів - це в першу чергу, безпека продукції тваринного походження, яку виробляють фермери. Деякі забруднюючі речовини (пестициди, діоксини, мікотоксини, солі важких металів, мікробіологічні забруднювачі) за збільшення їх МДР, можуть потрапляти з корму до кінцевого продукту, і виробникам це треба враховувати. Є декілька способів досягнення кормо безпеки, а саме: контроль на початку або в кінці виробництва кормів, тобто перед безпосереднім постачанням і реалізацією корму кінцевому споживачу, або сертифікація усього ланцюжка виробництва кормів за схемою GMP+ (рис. 1).

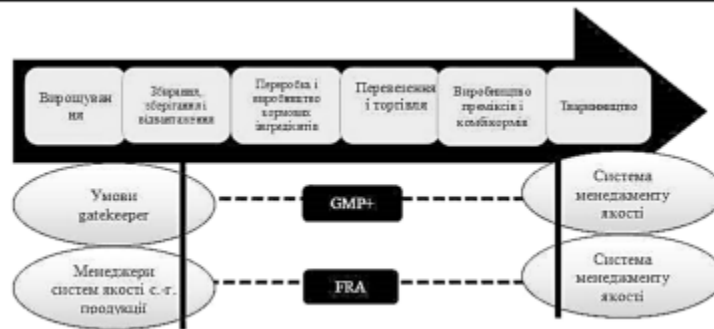

Рис. 14. Ланцюжок забезпечення безпеки кормів

Такий контроль потрібен для того, щоб уникнути або попередити випадки постачання кормовиробником забрудненого корму, що може призвести до значних фінансових збитків, особливо якщо така компанія має значний експортний обіг.

Схема сертифікації GMP+ застосовує принципи систем ISO та HACCP – системи контролю критичних точок та ризиків, які можуть виникнути при виробництві кормів, з метою їх мінімізації (рис. 2).

Рис. 15. Схема складових частин контролю безпеки кормів

Восени до складу комбікормів уводять зерно нового врожаю. Воно може бути як власного виробництва, так і придбаним в іншому господарстві. Тому зерно нового врожаю обов'язково треба перевіряти на вміст поживних і антипоживних речовин, наявність різноманітних домішок і шкідників, ураженість патогенними грибами, а особливо продуктами їх життєдіяльності – мікотоксинами, які важко виявити і майже неможливо знешкодити.

Складовими частинами GMP+ є система простежуваності якості конкретної кормової продукції для тварин і птиці, а також система раннього сповіщення та реагування (EWS), основна мета якої - максимально швидке виявлення усяких порушень у кормах або компонентах, своєчасне реагування на інциденти і

розповсюдження інформації серед учасників виробничо-збутового ланцюжка, з метою попередження або мінімізації шкідливих наслідків для людей, тварин та навколишнього середовища.

У зв'язку з новими викликами українських реалій, виробникам кормів необхідні виходи на світові ринки збуту, що неможливо без підтвердження якості та безпечності продукції, яка випускається, тому першим GMP+ сертифікованим комбікормовим заводом в Україні став у 2016 році „Ізюмський комбінат хлібопродуктів”, який є філіалом „Державної продовольчо-зернової корпорації”. Незважаючи на тяжкі економічні умови і загальну нестабільну ситуацію в країні, кількість сертифікованих компаній за схемою GMP+ постійно зростає, що дає змогу підприємствам підвищувати рівень якості та безпечності кормової продукції та гідно конкурувати як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках.

Отже, кожне тваринницьке підприємство України повинно мати розуміння необхідності повноцінного контролю сировини і готових кормових сумішей за основними показниками поживності та безпечності. Сертифікаційна схема GMP+ - це реальна змога кормовиробників постійно відслідковувати виробничий процес та максимально забезпечувати безпечність кормовиробництва. Застосування системи раннього сповіщення та реагування (EWS) дозволить стимулювати розвиток тваринницької галузі та виробництва кормів усіх видів, а також забезпечити високий і сталий рівень аграрних відносин у ланцюгу „виробництво-технологічна підготовка-реалізаціявикористання кормів”.

Список використаних джерел

1. Regulation (EC) № 1831/2003 of the european parliament and of the council of 22 September 2003 on additives for use in animal nutrition (Official Journal of the European Union L 268, 18.10.2003, p. 29).
2. COMMISSION REGULATION (EC) № 429/2008 of 25 April 2008 on detailed rules for the implementation of Regulation (EC) No 1831/2003 of the European Parliament and of the Council as regards the preparation and the presentation of applications and the assessment and the authorisation of feed additives (Official Journal of the European Union L 133, 22.5.2008, p. 60).

З. Левицький Т. Р. Загальні підходи до оцінки безпечності кормових добавок // Науковотехнічний бюлетень Інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок. 2013. — Вип. 14, № 3, 4. — С. 301–308.

УДК 637.12.02.07

Рижкова Т. М.,

д-р. техн. наук, професор,
Харківська державна зооветеринарна академія,

Боднарчук І. М.,

ст. викладач
Харківська державна зооветеринарна академія,

Усенко М. С.,

учень ЗОШ №69,
Харківська державна зооветеринарна академія,
м. Харків,

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ КОЗИНОЇ АЛЬБУМІННОЇ ПАСТИ «ГОРОБИННОЇ»

Анотація. В статті висвітлені результати виготовлення альбумінної пасти а із козиної сироватки, збагаченої 0,025 % плодами горобини. Запропонована до впровадження у виробництво технологія, дозволяє розширити асортимент продуктів із вторинної молочної сировини з новими товарознавчими характеристиками: зокрема, з оригінальною мозаїчною консистенцією та покращеними органолептичними показниками (з нівельованим проявом особливостей козиноного молока).

Ключові слова: альбумінова паста, козина сироватка, органолептичні показники, фізико-хімічні показники.

Постановка проблеми. Незважаючи на високу вихідну вартість незбираного молока та достатньо високий вміст у сироватці поживних і біологічно повноцінних компонентів, нині близько 80 % сироватки на підприємствах молокопереробної промисловості не переробляється. Це суттєво відбивається на економічних показниках підприємств на фоні зменшення обсягів виробництва молока в аграрному секторі та погіршує екологічний стан навколишнього середовища.

Повне перероблення всіх компонентів молока, раціональне використання побічних продуктів, зниження нормативних втрат-найважливіші резерви для збільшення обсягів виробництва молочної продукції та підвищення ефективності роботи підприємств у цілому. Безвідходна технологія запобігає забрудненню навколишнього середовища, що має велике соціальне та екологічне значення. [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Один з недоліків козиного молока, в порівнянні з овечим полягає в тому, що на вироблення 1 кг сиру з овечого молока використовується 4 кг, а із козиного молока зааненської породи - 4,95 кг молока [2]. Окислення молочного жиру коров'ячого молока, супроводжується руйнуванням полінасичених ЖК (3,6) та жиророзчинних вітамінів з утворенням перекису водню (пероксидів), альдегідів, кетонів, тобто, ЖК, здатних викликати серйозне патологічну і токсичну дію на організм людини [3]. Встановлено, що біологічне значення білків сироватки на 112% вище, ніж казеїну. Позитивна дія сироваткових білків проявляється в підвищенні імунної функції організму людини, в регулюванні кров'яного тиску за рахунок наявності найбільш оптимального співвідношення в сироватці між кальцієм і натрієм, а також високого в ній вмісту йоду [4-5]. Традиційним способом виділенням сироваткових білків є її підкислення з витримкою протягом 2-4 год, теплова коагуляція за температури (95-97) С, з подальшим відстоюванням, само - і примусовим пресуванням або концентруванням сепаруванням. Альбумінна маса з денатурованих білків використовується для безпосереднього вживання в їжу у вигляді альбумінного сиру, сирних мас, паст та білкових десертів, а також у вигляді добавок при виробництві плавлених сирів і ковбасних виробів [6]. Низький антиоксидантний захист (наявність більше, ніж $7,0 \times 10^{-3}$ моль / дм^3 перекису водню) в зразках козиного молока було виявлено в кінці стійлового, на спочатку пасовищного періоду їх випасання, а висока, менше ніж, $7,0 \times 10^{-3}$ моль / дм^3 перекису водню) було виявлено в пробах молока від кіз в пасовищний період їх випасання. Це свідчить про наявність в літньому молоці високого ступеню захисту від окислювальних реакцій жирової компоненти козиного молока, в тому числі, від

вмісту холестерину [7]. Для термічного осадження сироваткових білків використовують такі способи: тепловий, кислотний, кисло-лужний і термокальцієвий. Причому, максимальний процент білків при кисло-лужному способі, а трохи менший при термокальцієвому. Проте, вміст фракцій β -глобуліну найбільший при тепловій денатурації, а α -лактальбуміна-при термокальцієвому способі осадження. У теперішній час у СІБНІМС розробляється спосіб отримання альбумінної маси із відновленої сухої сироватки. Спосіб передбачає використання заданих температурних режимів при підготовці води для відновлення сироватки і підвищену частку сухих речовин у розчині, що дає можливість підвищити у 1,5 разів вихід альбумінної маси, в порівнянні із традиційними способами [8]. Основу рецептури пасти «Даурія» складають альбумінна маса і підсирних вершки. Для отримання продукту з високими санітарно-гігієнічними показниками і забезпечення стійкості при збереженні складену за рецептурою суміш піддавали термічній обробці з наступним гарячим розливом в споживчу тару з герметичним запаюванням.

Добавка «Палсгаард 5887» діє як згущувач, запобігала відділенню сироватки шляхом зв'язування вологи, а «Палсгаард 5898», завдяки тому, що до його складу входять моно - і діглицеріди, які володіють вираженими емульгуючими властивостями та утримують жир в диспергованому вигляді.

Вищевикладене свідчить про доцільність використання, при виробництві пасти на основі альбумінної маси і підсирних вершків, в якості стабілізаторів - загусників і емульгаторів фірми «Палсгаард Р» у середніх дозах з інтервалу, запропонованого виробником [9].

Використання у складі сирних паст альбумінної маси, як правило, пов'язано з включенням в рецептури смако-ароматичних інгредієнтів з метою зниження альбумінного присмаку. На відміну від розробленої раніше пасти «Здоров'ячок», що має дисперсне призначення, новий продукт «Даурія» володіє вираженим сирним присмаком і ароматом сирів з високою температурою другого нагрівання, що виправдовує назву сирна паста. Смако-ароматичну добавку виготовляють із

пастеризованого нормалізованого коров'ячого молока із застосуванням, в якості заквашувальних культур термофільні гомоферментативні молочнокислі палички виду *Lbc. helveticus* і пропіоновокислі бактерії виду *Prb. shermani*. В процесі життєдіяльності пропіоновокислі бактерії утворюють каталазу і супероксиддисмутазу-найважливіші компоненти анти оксидної системи, яка теоретично виключає можливість протікання вільнорадикальних реакцій. Враховуючи це можна припустити, що вказана добавка є антиоксидантом [10].

Одним з нових способів переробки сироватки можна назвати виробництво сиру типу «Рікота», що освоюється спеціалістами підприємств. Технологія цього безбілкового продукту відтворюється з використанням можливостей технопарку молочного цеха при наявності достатньої кількості і відповідної якості кисломолочної та підсирної сироватки. Отримана маса володіє привабливими споживчими якостями - ніжною консистенцією, білим кольором, вираженим молочним смаком з відтінком пастеризації. Схожими властивостями володіє ще один продукт із альбумінної маси у вигляді кисломолочного крему, що розглядається як перспективне технологічне рішення використання сироваткових білків [11]. Із-за високої титрованої кислотності від 25 до 45 °Т, значна частина молочної сировини не використовується в повній мірі. Нейтралізація сироватки за допомогою лужних реагентів робить її непридатною в харчових цілей, а також призводить до утворення лактатів, які необхідно видаляти. Найбільш сучасним і раціональним процесом видалення іоногенних речовин із сироватки є електродіаліз. Крім видалення мінеральних речовин, із молочної сироватки, електродіаліз дозволяє вирішити проблему з її високою кислотністю і отримувати в результаті продукт з титрованою кислотністю на рівні 14-18 °Т – рН 6,5-6,8 од. Органолептичні показники молочної сироватки значно покращуються. Вона набуває солодкий смак. Це дозволяє значно розширити спектр застосування демінералізованої сироватки у складі харчових продуктів [12].

Мета досліджень. Наукове обґрунтування розробки новітньої технології альбумінного сиру, збагаченого інгредієнтам рослинного походження, що

передбачає покращення його органолептичних показників з подовженим терміном зберігання 72 (замість 36 годин при виробництві продукту, виготовленого за традиційною технологією) години.

Виклад основного матеріалу. В основу досліджень покладено розробку технології козиної альбумінної пасти з вторинної сировини-козиної сироватки, отриманої при переробці козиного молока на сир кисломолочний. При цьому, для покращення товарознавчих показників та підвищення біологічної цінності нового виду кисломолочного продукту, до складу сироватки під час її термічної обробки, вводили подрібнені плоди горобини. Для цього були сформовані контрольна і дослідна партії козиного альбумінного сиру (далі за текстом – сиру). Результати досліджень фізико-хімічного склад козиної сироватки наведені в таблиці 1.

Із даних таблиці видно, що після проведення термічної обробки та випадіння білка у згусток, у відфільтрованій дослідній партії сироватки (Д) не виявлено вмісту жиру, а білка - було у 2 рази менше, порівняно з контролем.

Таблиця 4.

Фізико-хімічний склад сироватки із-під сиру кисломолочного

Показники	Фізико-хімічні показники				
	Масова частка, %			Густина, А	Титрована кислотність, °Т
	Жиру	Білка	СЗМЗ		
До проведення термічної обробки					
Козина сироватка із під сиру кисломолочного (К)	0,32	2,89	8,44	30,9	60
Після проведення термічної обробки (К.1)	0,1	1,0	5,44	28,0	60
Кислотне число мг/КОН /г	12,4				
Пероксидне число ½ О ммоль/ кг	5,6				
Козина сироватка із під сиру кисломолочного (Д), збагачена 0,025 % плодами горобини	-	0,5	3,64	26,4	66
Кислотне число мг/КОН /г	10,0	-	-	-	-
Пероксидне число ½ О ммоль/ кг	Відсутнє	-	-	-	-

Вміст сухого знежиреного молочного залишку дослідній партії сироватки також був меншим ніж у контролі на 1,80 %. Це свідчить про те, що термічна обробка сироватки, з додаванням 0,025 % плодів горобини, сприяла більш повному ефективному виділенню складових частин із сироватки у вигляді альбумінної маси. При незначній різниці у показнику кислотного числа між контрольною та дослідною партіями продукту (2,4), суттєва різниця простежувалася по показнику пероксидного числа. Воно було встановлено лише у контрольній партії продукту. Це свідчить про меншу швидкість окислювальних процесів, що відбуваються у дослідній партії альбумінної пасти «Горобиної», порівняно з контролем.

Готували контрольну партію альбумінної пасти (К) та дослідну партію аналогічного виду продукту (Д) під умовною назвою «Горобинна» із партії сироватки у кількості по 10 кг кожна. На відміну від контрольної партії, до дослідної партії сироватки додавали 250 г плодів горобини (0,025%). По черзі партії кожен партію сироватки після ретельного перемішування та підігрівали у спеціальній ємності (МТР-2) з електричним підігрівом при температурі 93-95 °С, охолоджували до 20 °С, а потім після відстоювання протягом 05-1 години - фільтрували. Отриманий згусток з включенням сироватки поміщали у форми з отворами та залишали для самопресування на 3-4 години. Після припинення відділення сироватки, отриману альбумінну пасту охолоджували, зважували, визначали фізико-хімічні показники. Після лабораторного контролю продукт був придатним до реалізації. Встановлено, що процес самопресування дослідної партії альбумінної пасти. Збагаченої плодами горобини був меншим на 2 години, порівняно з контролем, час пресування якої складав 4 години.

Фізико-хімічні показники альбумінної пасти (К) та альбумінної пасти «Горобиної» (Д), наведено в таблиці 2.

Таблиця 5

Фізико-хімічні показники альбумінної пасти

Назва показників	Результати досліджень контрольної та дослідної партій альбумінної пасти	
	Контрольної (К)	Дослідної (Д)
Масова частка жиру, %	2,5	3,0
Масова частка вологи, %	78	77,5
Кислотність, ° Т	60	65
Вихід альбумінної маси із 10 кг сироватки, г	410	510

Із даних таблиці 2 видно, що масова частка жиру в дослідні партії альбумінної пасти була на 0,5% більшою, волога-меншою на таку ж саму величину, порівняно з контролем. Кислотність дослідні партії альбумінної пасти була на 5 ° Т більшою, порівняно з аналогічним показником у контролі.

Вихід дослідної партії альбумінної маси виявився більшим на 26,3 %, порівняно з контролем.

Проводили органолептичну оцінку альбумінної пасти за 20 бальною шкалою.

Встановлено, щ за органолептичні показники дослідна партія альбумінної пасти «Горобинна» оцінена на 4 бали вище, ніж контрольна. Спостереженнями за зміною якості двох зразків альбумінної пасти під час їх зберігання встановлено, що термін зберігання альбумінної пасти «Горобиної» був більший у 2 рази (72 години замість 36 годин), порівняно з контролем.

ВИСНОВКИ.

Запропонована до впровадження у виробництво технологія, дозволяє розширити асортимент продуктів із вторинної молочної сировини з новими товарознавчими характеристиками: зокрема, з оригінальною мозаїчною консистенцією та покращеними органолептичними показниками (з нівельованим проявом особливостей козиного молока).

Встановлено, що тривалість процесу самопресування дослідної партії альбумінної пасти, виявилася меншою на 2 години, порівняно з контролем.

1. 4. Вихід продукту дослідної партії альбумінної пасти «Горобинної» виявився на 26 % більшим, порівняно з контролем.

Термін зберігання дослідної партії альбумінної пасти «Горобиної» більший у 2 рази (72 години замість 36 годин), порівняно з контролем.

Список використаних джерел

1. Грек О.В. Технологія продуктів зі знежиреного молока, молочної сироватки і маслянки : Навч. посіб. — К.: НУХТ, 2011. — 210 с.
2. Шуварилова А. С. Молочная продуктивность и качество молока зааненской породы коз в зависимости от некоторых генотипических и паратипических факторов / А. С. Шуварилова, Ю. Н. Перевалова, О. Н. Пастух // Овцы, козы, шестяное дело. — 2010. — № 3. — С. 58–61.
3. Изменение флавора молока в зависимости от его про- и антиоксидантного статуса /И. А. Ионов, С. О. Шаповалов, Л. Н. Россо и др. // МОЛОКОпереработка. — 2012. - № 8(83). — С. 14-16.
4. Луфф С. Сыворо́тка, как средство укрепления иммунитета / Луфф С. // Переработка молока. — 2006. - № 11. — 39 – 41.
5. Кравченко Э.Ф. Использование ресурсов вторичного молочного сырья /Э.Ф.Кравченко //Сыроделие и маслоделие. — 2004. — № 6. — С. 41–43.
6. Абрамов Д.В. Влияние pH и содержания белков в сыворотке на выход и влагоудерживание термокоагулированных сывороточных белков / Д. В. Абрамов, Ю. Я. Свириденко, М. П. Кангин, Н. В. Кокарева // Молочное дело. — 2005. — № 10. — С. 32–33.
7. Pizzoferrato L. Degree of Antioxidant Protection: A Parameter to Trace the Origin and Quality of Goat's Milk and Cheese / [Pizzoferrato L., Manzi P., Marconi S. et al] // J. of Dairy Science - 2007 - Vol. 90. - Issue 10, October P. 4569–4574
8. Мироненко И.М. Особенности переработки сывороточных белков молока/ И.М. Мироненко//Сыроделие и маслоделие. — 2009. - № 2. — С. 40-41.
9. Свириденко Ю.Я. Влияние стабилизаторов на структуру альбуминной пасты «Даурия» / Ю.Я. Свириденко, И.Н. Делицкая, О.Е. Гальцева, И.А. Шергина // Сыроделие и маслоделие. — 2009. - №5. — С. 20-21.
10. Свириденко Ю.Я. Технология сырной пасты «Даурия»/ Ю.Я. Свириденко, Г.Д. Перфильев, И.Н. Делицкая, Л.И. Тетерева, О.Е. Гальцева, И.А. Шергина// Сыроделие и маслоделие. — 2009. - № 1. — С. 40-41.
11. Страшнов Н.М. Некоторые аспекты использования сыворотки в производственных условиях / Н.М. Страшнов, О.В. Филиппова, О. В. Зюзина //Сыроделие и маслоделие. — 2013. - № 2. — С. 24-25.
12. Золотарева М.С. Универсальный метод обработки молочной сыворотки / М.С. Золотарева, Б.В. Чаблин, Д.Н. Володин // Сыроделие и маслоделие. — 2013. - №6. — С. 20 - 21.

Рой Юлія

аспірант

Прудніков Василь

д.с.-г.н., професор

Харківська державна зооветеринарна академія

м.Харків

Україна

БІОХІМІЧНИЙ СКЛАД КРОВІ КОРІВ АБЕРДИН-АНГУСЬКОЇ ПОРОДИ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ ПРИ ЦІЛОРІЧНО-ВИГУЛЬНІЙ СИСТЕМІ УТРИМАННЯ

Кров є однією з найважливіших систем організму, що забезпечує такі життєво необхідні функції як дихальну, живильну, видільну, терморегулюючу і захисну, а також відображає усі зміни, які відбуваються в організмі тварини [1 - 4]. Склад крові багато в чому визначає інтенсивність обміну речовин і пов'язаних з ним процесів росту, розвитку та продуктивності, дає можливість певною мірою судити про стан організму в цілому та про адаптаційну здатність тварин до конкретних умов утримання та клімату [5]. Що, в свою чергу, робить вивчення гематологічних показників досить важливим при дослідженні фізіологічних, продуктивних та адаптаційних якостей корів абердин-ангуської породи за непригамною для Східного регіону країни цілорічною вигульною системою утримання без приміщень. Для проведення дослідів було відібрано дві групи корів абердин-ангуської породи британської селекції (1 група) та створюваної української ангуської м'ясної породи (2 група) по 5 голів у кожній. Дослідження крові проводили у дві контрастні пори року – літню та зимову. Проведені дослідження гематологічних показників корів обох груп відображають певні зміни морфологічного і біохімічного складу крові корів в залежності від походження та пори року. Вміст еритроцитів та гемоглобіну взимку порівняно з літнім періодом у крові корів абердин-ангуської породи обох груп підвищився: еритроцитів - на 1,6 % у корів британської селекції та на 3,1 % у корів української ангуської м'ясної породи (різниця недостовірна), гемоглобіну – на 8,1 % ($P \geq 0,999$) та 6,9 % ($P \geq 0,99$) відповідно. Це можна пояснити тим, що ці показники зростають у вагітних тварин,

особливо у глибоко тільних. Різниця за вмістом еритроцитів в крові корів відмічалася не лише за порою року, а також і між групами тварин. Зі збільшенням молочності корів, зростали і показники еритроцитарної картини крові. Так між коровами абердин-ангуської породи різного походження різниця за кількістю еритроцитів у крові становила 3,2 % влітку ($P \geq 0,95$) та 4,7 % в зимовий період року ($P \geq 0,95$) на користь корів української ангуської м'ясної породи, Різниця за гемоглобіном літом склала 2,5 % ($P \geq 0,99$) на користь корів другої групи. Взимку ця різниця була незначною – 1,3% та недостовірною. Кількість лейкоцитів в крові піддослідних корів в зимову пору року зросла на 2,5% у корів першої групи та на 1,2 % у корів другої групи в порівнянні з літньою порою року. Різниця між групами також становила 2,5 % влітку та 1,2% взимку. Але ці показники мали недостовірну різницю. Важливою складовою частиною крові є білки, що мають різні фізико-хімічні та біологічні властивості і виконують різноманітні функції. Дослідження показали, що вміст загального білка в сироватці крові та її фракцій у корів у різні сезони року був неоднаковим. Влітку спостерігалось деяке підвищення вмісту загального білка, альбумінів і глобулінів у крові тварин усіх досліджуваних груп, що зумовлено більшою інтенсивністю обмінних процесів в цей період року. Зокрема, кількість загального білка, що досить добре відображає загальну забезпеченість організму поживними і пластичними речовинами, в крові корів першої групи влітку зросла на 2,3 % ($P \geq 0,95$), а у корів другої групи - на 0,4 % (недостовірно) порівняно з зимою. Різниця між групами за цим показником склала 0,4 % влітку (недостовірно) та 2,3 % взимку ($P \geq 0,95$). Вміст альбуміну влітку у тварин першої групи збільшився на 3,5 % ($P \geq 0,99$) порівняно з зимовою порою року, тоді як у тварин другої групи цей показник збільшився лише на 0,3 %. Взимку різниця між групами корів становила 2,9 % на користь тварин другої групи, а влітку – 0,9 % на користь корів першої групи. Зміна вмісту загальної кількості глобуліну в крові корів відбувається з тією ж закономірністю, що і альбумінів. Коливання вмісту альбумінів і глобулінів між досліджуваними групами корів за сезонами року, скоріше за все, викликані посиленням імунологічної реакції організму корів

абердин-ангуської породи різного походження на умови навколишнього середовища. Вміст α -, β - та γ -глобулінів, до складу яких входить більшість антитіл та які дають певну уяву про активність гуморальних факторів імунітету, в крові корів обох груп був досить високим, що зумовлено активізацією захисних функцій організму при несприятливих умовах зовнішнього середовища. Але різниця за цими показниками є недостовірною. В той же час відбулося зниження вмісту лужної фосфатази та підвищення каротину в крові корів в літню пору року, що було зумовлено характером годівлі тварин. Зниження вмісту каротину в зимовий період на 64,7 % ($P \geq 0,999$) у корів першої групи та на 55,6 % ($P \geq 0,999$) у корів другої групи можна пояснити тим, що на кінець зими (лютий - березень) припадає отелення корів і їх перша стадія лактації, а також збільшенням у раціоні корів частки силосу і концентратів з низьким вмістом каротину. Самий високий вміст каротину припадає на літо, так як в цей період року основу раціону становить зелена маса. Вміст в організмі загального холестерину, який є важливим компонентом нервової тканини і біохімічно активних речовин, відображає функціональний стан організму і знаходиться в прямій кореляції з молочною продуктивністю корів. Концентрація холестерину схильна до коливань під впливом різних факторів: віку, фізіологічного стану, статі, породи і т. д. В обох досліджуваних групах корів відмічалось підвищення вмісту холестерину в сироватці крові у літній період року, в порівнянні з зимовим, що обумовлено посиленням ліпідного обміну у зв'язку з інтенсивним репродукуванням молока при вигодовуванні телят. Загалом, показники морфологічного та біохімічного складу крові корів абердин-ангуської породи як британської селекції, так і створюваної української ангуської м'ясної породи, в зимову та літню пору року не виходили за межі фізіологічної норми, що свідчить про досить високий рівень обмінних процесів в організмі піддослідних корів. Разом з тим дані дослідження показують, що корови створюваної української ангуської м'ясної породи мають більший генетичний потенціал та деяку перевагу за показниками над тваринами британської селекції. Корови української ангуської м'ясної породи характеризуються як

тварини більш крупного типу, які володіють вищою молочністю і розвиненішими адаптаційними якостями в умовах цілорічного вигульного утримання без приміщень в Східному регіоні України.

Список використаних джерел:

1. Сірацький Й. З. Інтер'єр сільськогосподарських тварин / Й. З. Сірацький, Є. І. Федорович, Б. М. Гопка [та ін.]. – Київ: Вища освіта, 2009. – 280 с.
2. Громыко Е. В. Оценка состояния организма коров методами биохимии. Экологический вестник Северного Кавказа. – 2005. № 2. – С. 80 – 94.
3. Козырь В. С. Адаптация мясного скота в степной зоне Украины. Зоотехния. – 2005. - № 5. – С. 22- 26.
4. Сидунов С. В. Биохимический состав крови коров абердин-ангусской породы отечественной и импортной селекции / С. В. Сидунов, И. С. Петрушко, В. И. Леткевич [и др.] // Зоотехническая наука Беларуси. – Жодино, Беларусь, 2014. – Том 4. – Часть 1. – С. 153 – 159.
5. Торжков Н. И. Состав крови как показатель продуктивности животных разных генотипов / Н. И. Торжков, С. Д. Полищук, В. В. Иноземцев // Зоотехния. – 2008. - № 3. – С. 17 – 18.

Сиромятникова Наталія

к. с.-г. н., доцент

Попова Вікторія

к. с.-г. н., доцент

Харківська державна зооветеринарна академія

м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ ПОМІСНИХ БУГАЙЦІВ – ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ЯЛОВИЧИНИ

Виробництво достатньої кількості високоякісної вітчизняної яловичини для України залишається досить важливим та болючим питанням, яке на великий жаль, поки що не вирішено. Вже на протязі майже 20-ти років вирощування великої рогатої худоби на м'ясо залишається збитковим, хоча резервів збільшення виробництва при виборі правильного вектору розвитку багато. Деякі країни проблему забезпечення населення яловичиною, вирішили за рахунок спеціалізованого м'ясного скотарства. Однак в нашій країні, в силу певних

чинників внутрішнього та зовнішнього ринку, воно не отримало необхідного розвитку [1].

Протягом багатьох років Україна забезпечується яловичиною переважно за рахунок галузі молочного скотарства, а оскільки поголів'я дійних корів значно скорочується, то через це зменшуються і її обсяги виробництва яловичини. Така ситуація, в кінцевому підсумку, може призвести до того, що ми будемо повністю залежати від імпоротної сировини. Окрім того недостатнє виробництво власної дешевої яловичини призводить до погіршення якості харчування населення за рахунок зниження показників загального забезпечення м'ясом і м'ясопродуктами [1, 2]. Звідси виникає важливе народногосподарське завдання - збільшити кількість і покращити якість яловичини. Одним із шляхів вирішення цього завдання в межах окремо взятих господарств, які спеціалізуються на виробництві молока, може стати промислове схрещування вибракуваних корів молочних порід з бугаями м'ясних порід для покращення у отриманого молодняку м'ясної продуктивності [2,3].

В рамках науково – господарського дослід у дослідному господарстві «Степове» Кіровоградської обласної дослідної сільськогосподарської станції було проведено вивчення продуктивних і технологічних якостей помісних тварин, одержаних від схрещування маток української червоної молочної породи з бугаями наступних м'ясних порід: абердин-ангуської, української м'ясної, волинської та знам'янського типу поліської м'ясної, які доволі суттєво відрізняються одна від одної за своїми господарсько-корисними ознаками. В якості контролю використовували чистопородних бугайців української червоної молочної породи. Ця порода була створена методом відтворювального схрещування червоної степової худоби з англєрською, червоною датською, та голштинською (червоної масті) породами і є спеціалізованою молочною породою з достатнім резервом для селекційного удосконалення.

На підставі отриманих даних проводили подальший вибір найбільш оптимального варіанту промислового схрещування, що найбільше відповідає сучасним вимогам.

Утримання піддослідних тварин відповідало технології та прийнятому в господарстві розпорядку з однаковим рівнем годівлі, який забезпечував середньодобові прирости на рівні 900 грам і більше.

Незважаючи на однакові технологічні умови вирощування, аналіз змін живої маси молодняку показав, що у помісних тварин спостерігається різна динаміка росту і розвитку. Так, помісі з абердин-ангусом, маючи найменшу живу масу при народженні ($P < 0,05$) за рахунок високої енергії росту, переважали тварин контрольної групи за живою масою у 18 місяців. У них спостерігалась і найвища відносна швидкість росту від народження до 18-ти місячного віку.

У отриманих помісних тварин характерно виражені ознаки екстер'єру породи по батьківській лінії, про що свідчать окомірні оцінки та індекси будови тіла. Вони мають індекс м'ясності, більший на 3,0-4,0% ($P < 0,05$) порівняно з тваринами контрольної групи.

Аналізуючи показники найвищого середньодобового і абсолютного приростів можемо констатувати, що помісі з українською м'ясною породою займали лідируючі позиції. Зовсім трохи їм поступалися помісні тварин від знам'янського типу поліської породи. Однак після 18-ти місячного віку помісі зі скоростиглою абердин-ангуською породою трохи знизили швидкість росту, що свідчить про значний вплив батьківської породи, а тварини інших помісних груп після 18-ти місячного віку продовжували показувати високі показники.

Про беззаперечну перевагу усіх помісних тварин порівняно з чистокровними свідчать і забійні показники у 18 місяців. Найвищий забійний вихід було відмічено у абердин-ангуських помісей, у них він становив на рівні 61,0-61,5% проти 57,0-57,5% у чистокровних. Тварини інших груп показали показники забійного виходу на рівні 58,5-60,0%. Отже у порівнянні з чистопородними бугайцями української червоної молочної породи це більше на 1,4 - 3,9%

Аналізуючи економічні показники вирощування великої рогатої худоби різних породних поєднань та рівень рентабельності виробництва м'яса яловичини можна стверджувати, що кращі результати мають помісні бугайці від схрещування

корів української червоної молочної породи з бугаями української м'ясної породи, дещо нижчі показники мають помісі з абердин-ангуською породою, потім з волинською м'ясною і знам'янським типом поліської м'ясної породи. В порівнянні з чистопорідними бугайцями рентабельність вище в середньому на 10-15 %.

На підставі проведеного науково – господарського дослідження з вивчення продуктивних і технологічних якостей помісних тварин можна зробити висновки про те, що у 18 місячному віці всі помісні бугайці перевищують чистопорідних української червоної молочної породи за показниками м'ясної продуктивності. У цих тварин ядро виражений м'ясний тип будови тіла, вони мають гарну швидкість росту та прирости на рівні 920-1080 г. В розрізі порід можна зазначити, що помісі з абердин-ангусами більш скоростиглі і вирощування цих тварин більше 18-ти місяців знижує рентабельність. Помісні тварини з бугаями української м'ясної, волинської та знам'янського типу поліської м'ясної можливо вирощувати до більш високих забійних кондицій (20 місяців) без втрати рентабельності.

Список використаних джерел:

1. Козирь В.С. М'ясна продуктивність бугайців різних порід. Агробізнес сьогодні – 2016. № 4. – С 9-14.
2. Рубан С.Ю. Оценка эффективности межпородного скрещивания в молочном скотоводстве/С.Ю. Рубан, В.А. Даншин//Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини (зб. наук. праць). — Вип. 11 (35), Ч. 1. Сільськогосподарські науки. — Х., 2002. — С. 130–136
3. Башенко М.І., Костенко О.І. Рубан С.Ю. Досвід і перспективи використання кросбридингу в молочному скотарстві. Вісник аграрної науки. – 2016. № 5. – С. 28-33.

Ткачук Віталій Микитович к.с.-г.н.,
кафедри транспортних технологій та засобів у АПК
ВП НУБіП України « Ніжинський агротехнічний інститут»

ОЦІНКА ХАРАКТЕРУ ОТЕЛЕНЬ КОРІВ – ЯЧ СЕЛЕКЦІЙНА ОЗНАКА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВІДТВОРЕННЯ В СТАДІ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ

Аналіз майже 9 тис. Отелень корів і нетелей у стаді м'ясної худоби показав, що за 9 – річний період процент тільних корів варіював від 67 до 81, близнятами

досягали 3%, а загибель телят від народження до відлучення становила від 9 до 19%. Відбір бугаїв-плідників за показником легких отелень істотно зменшив кількість патологічних родів у корів і нетелей

В м'ясному скотарстві, де основним видом продуктивності маток є приплід, ідеальним було б отримувати від кожної матки, залишеної для відтворення, по одному теляті щорічно. Але ефективність цієї галузі суттєво знижується внаслідок яловості корів і відходу телят (10 - 15%) із - за абортів, мертвонароджених, важких отелень і перенотальної смертності, а також по іншим причинам в період підсосу.

Відтворна здатність корів - комплексна селекційна ознака, яку враховують у всіх програмах удосконалення існуючих і створення нових порід молочної та м'ясної породи. Важливою ознакою у цьому комплексі є особливості протікання отелень і за думкою Г. Мініш і Д. Фокс (1986), для виробництва отелення - саме головне випробування від моменту встановлення тільності до відйому здорового теляти.

Слід прагнути для кожної популяції враховувати допустиму, біологічно обгрунтовану частоту важких отелень і, по можливості, сприяти їх зниженню селекційними прийомами.

Необідність включення даної ознаки в селекційний процес визвана використанням при створенні української м'ясної породи, шаролеської породи (частка її участі 37,5 %), яка характеризується поряд з високим м'ясними якостями, великою живою масою і специфічною морфологією новонароджених телят, що значно збільшує частоту важких отелень. Для усунення цього недоліку при створенні нової породи використовувалася сіра українська, яка відрізняється низькою масою новонароджених телят, «умовна частка» кровності цієї породи складала 12,5 - 25,0 %.

При здійсненні добору, в процесі створення української м'ясної породи, враховувалися особливості будови тазу корови і передбачувана маса і анатомічна будова плода. Проводили також комплексну оцінку бугаїв - плідників, аналізуючи характер отелень маток, запліднених спермою цих бугаїв. За показниками оцінки із селекційного процесу виводили маток, схильних до важких отелень, і бугаїв - плідників, які дають підвищену частоту дістоцій* (більш 5%).

В даній статті розглядаються деякі результати досліджень і наведені

показники відтворення у стаді м'ясної худоби в процесі створення української м'ясної породи.

Починаючи з 1985 року, кожний отел класифікували по одній із наступних категорій 4-х бальної системи важкості: 1 бал - легкий (нормальний), без допомоги людини; 2 бали - (ускладнений), з незначною допомогою людини; 3 бали - (важкий), з кваліфікованою допомогою людини, але благополучним результатом; 4 бали - дуже важкий (патологічний), з летальним результатом для матері, плода чи обох.

Враховувалися отелення телятами-одинаками, з переднім положенням, правильними позиціями і членоположенням. Усього було враховано 8681 отелення.

Кількість корів у стаді на початок кожного року складала у середньому 1046,2 голови (lim - 1010 - 1170 гол.), а нетелів відповідно 192 гол. (lim - 121 - 258 голів). Рівень тільності корів за цей період в середньому складав 73, 71% (lim - 67,4 - 81,1%), що явно недостатньо і обумовлено погрішеністю в годівлі і утриманню корів.

Кількість важких отелень до 1991 і 1992 рр. відносно 1986 р., знизилася на 1,3 і 2,8 % відповідно серед корів і на 7,5 і 10,0 % - серед первісток. При цьому в значній мірі знизилася кількість отелень з летальними наслідками, особливо серед первісток (на 2,0 і 3,1 %). Цьому сприяло систематичне вибракування корів з вузьким тазом, а також люмінація бугаїв-плідників, які показують найбільшу частоту дістоцій у маток, запліднених їх спермою. Сприяло цьому також і підвищення у стаді частки корів бажаного типу 4-породного поєднання (кіан х шаролле х симентал х сіра українська) і розведення їх «у собі», схильних до народження нащадків бажаної морфологічної будови, унаслідуваного від кіанської і сіро української худоби і, тим самим, більш вільно приходящі через родові шляхи матері. У 1986 р. частка цих маток складала 24,9 % (п = 124), а у 1992 році вона зросла 85% (п = 915). Це відобразилося на зменшенні кількості тварин, отриманих за гетерогенним добором, що знизило ефект гетерозису, а відповідно, і живу масу новонароджених, яка є одним із основних генетичних факторів, визначаючих перебіг пологів.

Підтвердженням цього можуть бути дані по живій масі новонароджених телят.

Цей показник у 1986 році серед бугайців складав, в середньому, 45 кг. (lim - 20-60 кг.), а до 1992 року знизився до 39 кг (lim - 23 - 58 кг). Аналогічна тенденція спостерігається і серед новонароджених теличок: 41 кг (lim - 19-51) і 36 кг (lim - 23 - 50) серед бугайців відповідно.

Випадки народження близнюків сприяють підвищенню показника плодовитості корів. В цих дослідженнях народження близнюків коливалося від 1,4 % (у 1984 році) до 3,2 % (у 1992 році), в середньому - 1,87 %. Але із - за властивості двохплідної вагітності, більш низькою живою масою новонароджених (за причиною скорочення періоду ембріонального розвитку і пов'язаного з цим фізіологічного і анатомічного мінімуму) шанс на їх виживання знаходилися на рівні 65,1 - 85,7% .

Частота випадків абортів і мертвонароджених коливалася від 2,0 до 5,3 % (М = 3,76%). За час обліку, відхід телят внаслідок важких отелень і, як наслідок, перенотальної смертності (протягом 48 годин після народження) зменшилася з 6,4 % (у 1985 р) до 2,8 % (у 1992 році), а чистий вихід ділових телят (при відлученні у 6 -8 міс. віці) на матку яка отелилась коливався від 8,8 до 92, 8 %. За думкою деяких закордонних фахівців, для ефективного функціонування м'ясного скотарства чистий вихід телят повинен складати не менше 82%. В США в різні роки він складав 65-81%, що негативно відображається на економіці галузі, так як за думкою Г. Мініш і Д.Фокса (1986), дохід отриманий від відлучення телят, у два рази вищий, чим від приросту, і у 20 разів вище, чим від якості туш. У контрольному стаді чистий вихід телят у 1990 році наблизився до бажаного (78,1 %), а інші роки обліку він низький і коливався від 63,2 до 68,9%.

Таким чином, впроваджена система оцінки тварин за характером отелень сприяє зменшенню частки важких отелень. Це має також і господарське значення і дозволяє підвищити функціональну, а відповідно і економічну ефективність тварин які використовуються.

Список використаної літератури

1. Putting Meat on the Table: Industrial Farm Animal Production in America : A Report of the Pew Commission on Industrial Farm Animal Production, pp. 1–9, available at: www.ncifap.org/_images/PCIFAPSmry.pdf.
- 2.. Red meat. Agribusiness Handbook. FAO, 2009, p. 7, available at: <http://www.fao.org>.

3. Living in a World of Decreasing Resources & Increasing Regulation: How to Advance Animal Agriculture, 2012, available at: <http://www.thebeefsite.com>.
4. Caldwell W.J., and Toombs M. Planning and Intensive Livestock Facilities : Canadian Approaches, available at:
http://www.waynecaldwell.ca/Publications/livestock_XCanada.pdf.
5. The Regulation of Intensive Livestock Operations in Saskatchewan, available at:
http://www.agriculture.gov.sk.ca/Regulation_ILOs_SK.
6. Kunkel P.L., Peterson J.A., Mitchell J.A. Agricultural Production Contracts. Minnesota : Univ. of Minnesota, available at:
<http://www.extension.umn.edu/distribution/businessmanagement/DF7302.html>.

Ткачук Віталій Микитович к.с.-г.н.,
кафедри транспортних технологій та засобів у АПК
ВП НУБіП України « Ніжинський агротехнічний інститут»

ОЦІНКА М'ЯСНИХ ЯКОСТЕЙ ХУДОБИ ЗА «ІНДЕКСОМ М'ЯЗОВОЇ ТКАНИНИ»

Для більш об'єктивної оцінки м'ясних якостей худоби пропонується і обґрунтовується показник «індекс м'язової тканини» (ІМТ). Його розраховують як відношення маси м'язової тканини до суми маси кісток, сполучної та жирової тканин.

При оцінці м'ясної продуктивності тварин та якості м'яса застосовують велику кількість показників. Основні серед них - маса туші та її найцінніший компонент - м'язова тканина. Відносні показники, такі як вихід туші та забійний, мають другорядне значення і взагалі, кількість та якість м'яса, як харчового продукту, має вимірюватися абсолютними показниками, а не відносними. Крім того, забійний вихід, - це до певної міри показник мазкуючий. За його високими значеннями часто ховається надмірна осаленість туш, тобто недолік видається перевагою.

Показниками, що застосовуються при оцінці м'ясності тварин, є:

- Індекс м'ясності (ІМ), що розраховується як відношення суми маси м'язової та жирової тканин до маси кісток;
- Мускульно-кісткове відношення (МКС), яке вираховується шляхом ділення маси м'язової тканини на масу кісток та деякі інші;

Як відомо, що більшим попитом споживачів користується пісна частина м'якоти - м'язова тканина. І при встановленні цін на яловичину, в першу чергу, беруть до

уваги саме її кількість, а не живу масу чи масу або вихід туші. Кісткову і сполучні тканини, які виконують важливу фізіологічну функцію, відносять до неїстівної частини туші, тому збільшення її частки значно знижує якість м'яса (туш).

Роль жирової тканини в організмі важлива і багатогранна. Вона є джерелом енергії, виконує захисну, опірну та теплозберігаючу функції, тощо. Як зазначалось, жирна яловичина не користується попитом, крім того, в Україні, внаслідок традиційного надання переваг свинині, яловичий жир дуже обмежено використовується в харчуванні.

Балансування між вимогами споживачів і зацікавленістю виробників яловичини створює певні проблеми для селекціонерів. З одного боку - практика

галузі м'ясного скотарства в деяких регіонах вимагає розведення порід з схильністю до резервування певної кількості жиру в жирових депо на випадок екстремальних ситуацій, а з іншого боку - задоволення потреб ринку, щодо поставок більш пісних туш у поєднанні з достатньою кількістю внутрім'язового жиру (мармуровості), необхідного для надання м'ясу бажаної соковитості та смаку, веде до формування надмірного його накопичення жирових депо. За даними деяких вчених існує певна послідовність при формуванні топографії жировідкладень. В онтогенетичному аспекті жир у тварини спочатку накопичується на внутрішніх органах, потім між м'язами та в підшкірній клітковині і в останню чергу між м'язовими волокнами. Тобто, найвища мармуровість м'яса супроводжується найвищими відкладенням жиру між м'язами і на внутрішніх органах - є аксіомою.

У сучасний період висновки щодо м'ясності тварини ґрунтуються на кількості і якості одержуваного з туші їстівного продукту - м'язової тканини, малоцінної в харчовому відношенні - жирової і не їстівних - кісткової і сполучної тканин та їх співвідношення! Виходячи з цього, для оцінки м'ясних якостей худоби пропонується показник, що розраховується як відношення маси м'язової тканини до суми маси кісток, сполучної та жирової тканин, названий «індексом м'язової тканини» - ІМТ.

$$IMT = \frac{\text{маса м'язової тканини}}{\text{маса (кісткова ткан.+сполучна ткан.+жирова ткан.)}}.$$

Запропонований індекс найбільш об'єктивно характеризує м'ясні якості тварин, в чому можливо переконатися порівнюючи дані м'ясної продуктивності

лебединських та кіанська 1/2, лебединська 1/2, бугайців забитих у 18 міс. віці. Їх перед забійна маса складала 434 і 503 кг; відповідно, а маса охолодженої напівтуші - 116 і 144 кг; м'язової тканини - 90,4 і 117,4 кг; маса внутрішньополосного жиру та між м'язового жиру - 2,5 і 0,8 кг. ; сухожилок та кісток 21,9 і 25,7 кг. загальна маса неїстівної частини напівтуші складала: у лебединських - 24,4 (21,0%), а у кіан-лебединських - 26,5(18,4 %). Тобто у лебединських бугайців неїстівна частина напівтуші була більшою на 2,6 % відносно аналогів. Порівняння розрахованих показників у помісних бугайців відносно лебединських, складає 6,4 %; 8,9 % і 11,9 %.

Таким чином, запропонований «індекс м'язової тканини», який ґрунтується на принципі, що враховує харчову цінність складових туші, є більш точним і об'єктивним показником для оцінки м'ясних якостей худоби, ніж ІМ та МКС.

Виникає цілком слушне питання: як позначиться на функціональному стані худоби, особливо маточного поголів'я, селекція та мінімальне жиронакопичення? На це можна відповісти словами: Р. Т. Берга і Р. М. Баттерфільда (1973) «Слід запам'ятати, що у тварин проявляться чітко виражена тенденція досягнення якогось визначеного складу туші при даній живій масі і, певно, вони можуть досягти цього стану при самій різноманітній годівлі» і, додамо, - селекції.

Список використаної літератури

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року // Економіка АПК. – 2007. - № 11. – С. 3, 12, 16-20.
2. Legates J. E. Breeding and improvement of farm animals / J. E. Legates, Everett J. Warwick. – Mc.Graw-Hill, Inc., 1990. – С. 1-8.
3. 3.ФАО: мировой рынок мяса тревожит [Интернет ресурс] // Дайджест прессы 04.09 –10.09: животноводство: <http://www.agro.ru/news/comments.aspx?id=2929>
4. 4. Желтиков В. П. Экономическая география [Интернет ресурс]: уч. п о-соб. для студ. эконом. спец. вузов / В. П. Желтиков.- 2001 г.- Ч. 3, Разд. I (Русский гуманитарный интернет-университет): http://www.i-u.ru/biblio/archive/zcheltikov_ekonomihteskaja_geogr...
5. 5. Черты географии животноводства [Интернет ресурс]: http://www.orsha.by/?page_id=94

Шевяков Юрій, к.с.-г.н.,

доцент кафедри аграрної економіки

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Згідно з визначенням Державного комітету статистики України, «переробне підприємство – юридична особа, її відокремлений підрозділ, які мають власні переробні потужності або їх орендують, та здійснюють перероблення певних видів придбаної (закупленої, давальницької сировини) або власно виробленої сільськогосподарської продукції» [5].

Більшість переробних підприємств України функціонують на базі потужностей, створених ще за радянських часів. Рівень механізації та автоматизації на переробних підприємствах суттєво різняться. Частина підприємств галузі вже оновили свою техніко-технологічну базу, частина ще ні. Наявна ситуація, коли підприємства з майже однаковою кількістю працівників, аналогічними техніко-технологічними базами суттєво різняться за обсягами переробки, чистим доходом, прибутком. Удосконалення виробничих технологій дасть можливість розширити асортимент продукції та повніше використати всі компоненти, які входять до складу сировини, що використовується. Раціональна переробка всіх складових частин сировини на сьогоднішній день є одним з напрямів збільшення обсягів виробництва продукції й підвищення економічної та екологічної ефективності функціонування переробного підприємства. Останній вид ефективності діяльності підприємств на сьогоднішній день в Україні, на жаль, ще мало турбує і господарюючі суб'єкти, і державу, але з огляду на бажання нашої країни інтегруватися до Європейської спільноти цей аспект буде набувати більшої значущості.

Важливим у виробництві багатьох видів продукції переробних підприємств є те, що сучасні технології переробки, пакування й транспортування дозволяють суттєво підвищити терміни зберігання, а відтак і реалізації готової продукції. Так, терміни зберігання швидкопсувного питного молока при застосуванні

інноваційних технологій можуть сягати півроку. На сьогодні в Україні в жодній сфері виробництва не стимулюється на державному рівні впровадження нової техніки й технологій. Увесь тягар витрат на закупівлю нового обладнання, впровадження нових технологій несе підприємство. Крім того, не виконує стимулюючої функції в цьому напрямі й амортизаційна політика держави, яка має яскраво виражений фіскальний характер. Для активізації роботи з упровадження новітніх технологій переробними підприємствами необхідна цілеспрямована державна підтримка. З іншого боку, така підтримка повинна активізувати діяльність перш за все вітчизняних машинобудівників і стимулювати їх до створення нового обладнання. Досягнення позитивних результатів у цьому напрямі реальне лише за рахунок упровадження широкого комплексу економічних, правових та організаційних заходів.

Українські вчені зазначають, що є необхідність «розроблення механізму державної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності, який сприяв би забезпеченню законодавчо встановлених нормативів бюджетного фінансування науки і науково-технічного прогресу та створенню передумов для сприяння використанню науково-технічних досягнень і забезпеченню на їх основі виробництва конкурентоспроможної продукції, вживання заходів для захисту інтелектуальної власності на вітчизняні винаходи та розробки на внутрішньому ринку і за кордоном» [4, с. 65].

За економічної нестабільності більшість підприємств України неспроможні власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Відтак виникає об'єктивна необхідність розвитку лізингового бізнесу, що робить ефективним залучення інвестицій для фінансової підтримки підприємств.

Лізинг (англ. leasing – оренда) – довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) машин, обладнання транспортних засобів, виробничих споруд, на умовах поворотності, терміновості й платності, на підставі відповідного договору між орендодавцем і орендарем, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем [3, с. 184].

У визначенні лізингу Світовим банком зазначається, що лізинг дозволяє використовувати майно, що є власністю однієї сторони, іншій стороні в обмін «на обумовлені контрактом лізингові платежі». При всіх перевагах обсяги лізингових операцій в Україні є зовсім незначними. Згідно з аналітичними даними «Украгролізингу», «навіть у кращі часи лізингові інвестиції в технічне переозброєння сільськогосподарського виробництва не перевищували 12 відсотків до обсягу фактичних витрат на придбання техніки і двох відсотків до обсягів, необхідних для простого відтворення наявного парку машин» [2].

Аналіз нинішнього стану ринку лізингових послуг показує, що в більшості випадків предметом лізингу є транспортні засоби, сільгосптехніка, офісне і банківське обладнання, обладнання для харчової промисловості, яке досить швидко окупається [2]. Державне стимулювання та підтримка розвитку лізингу в Україні з метою впровадження якісно нових технологій і обладнання справило б значний позитивний вплив на діяльність молокопереробних підприємств. Реалізувати таке завдання можна шляхом створення мережі державних лізингових фондів, котрі визначали б потреби кожної галузі в технологіях і обладнанні й з мінімальними фінансовими витратами надавали можливість підприємствам закуповувати високотехнологічне обладнання та надавати консультаційну допомогу в його виборі. Кінцевою метою функціонування таких фондів повинно бути підвищення технічного рівня підприємств, а не одержання прибутку. Держава отримає позитивний економічний ефект від функціонування таких інститутів за рахунок підвищення економічної ефективності переробних підприємств і рівня продовольчої безпеки. Слід зазначити, що від удосконалення технологічних процесів, структури виробництва та поглиблення переробки сировини виграють не тільки переробні підприємства, але й виробники сировини.

Отже, у процесі дослідження було виявлено основні проблеми в упровадженні нової техніки й технології на переробних підприємствах, що мають негативний вплив на їх ефективність, а саме: нестача власних фінансових ресурсів та високі витрати за позиками. Існуюча система компенсації витрат за кредитами несе високі

ризиками для підприємств, що розраховують на такі компенсації. З метою сприяння переробним підприємствам у впровадженні нової техніки й технологій запропоновано створити на основі самоокупності державні лізингові фонди; знизити ризики переробних підприємств при оформленні компенсацій за кредитними ставками за рахунок спрощення та прозорості механізму їх надання; розробити державні програми з підтримки вітчизняних виробників технологічного обладнання. Такі програми можуть передбачати особливі режими оподаткування для підприємств, що виробляють високотехнологічне обладнання, з метою зменшення ціни на них. Отримувати ефект від таких заходів держава має на стадії реалізації готової продукції переробних підприємств. Але необхідно враховувати, той факт, що сьогодні недостатньо переобладнати підприємство для того, щоб воно почало виробляти якісну продукцію, стало прибутковим і завоювало свій сегмент ринку. Потрібно забезпечити новий підхід до технологій виробництва, розроблення та випуску нових видів продукції переробних підприємств з урахуванням сучасних досягнень науки й техніки, при узгодженості вимог споживачів щодо якісних і цінових параметрів цієї продукції.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. – К.: КНТУ, 2005. – 292 с.
2. Дані з офіційного сайту НАК «Укragролізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?/istoriya-rozvitku-lizingu-v-ukrayini.html>.
3. Економічна енциклопедія: наукове видання. У 3 т. – Т. 1 / [відп. ред. С.В. Мочерний] – К.: Академія, 2000. – 864 с.
4. Мостенська Т.Л. Системне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної і молочної промисловості України: монографія / Т.Л. Мостенська, О.І. Драган, І.В. Суха. – К., 2010. – 168 с.
5. Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень щодо надходження сільськогосподарської продукції на переробні підприємства (Методологічні положення, розд. 2) Наказ Державного комітету статистики України від 17.01.2011 № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://seah.liga.ua/2/61637.html>.

ДЛЯ НОТАТОК